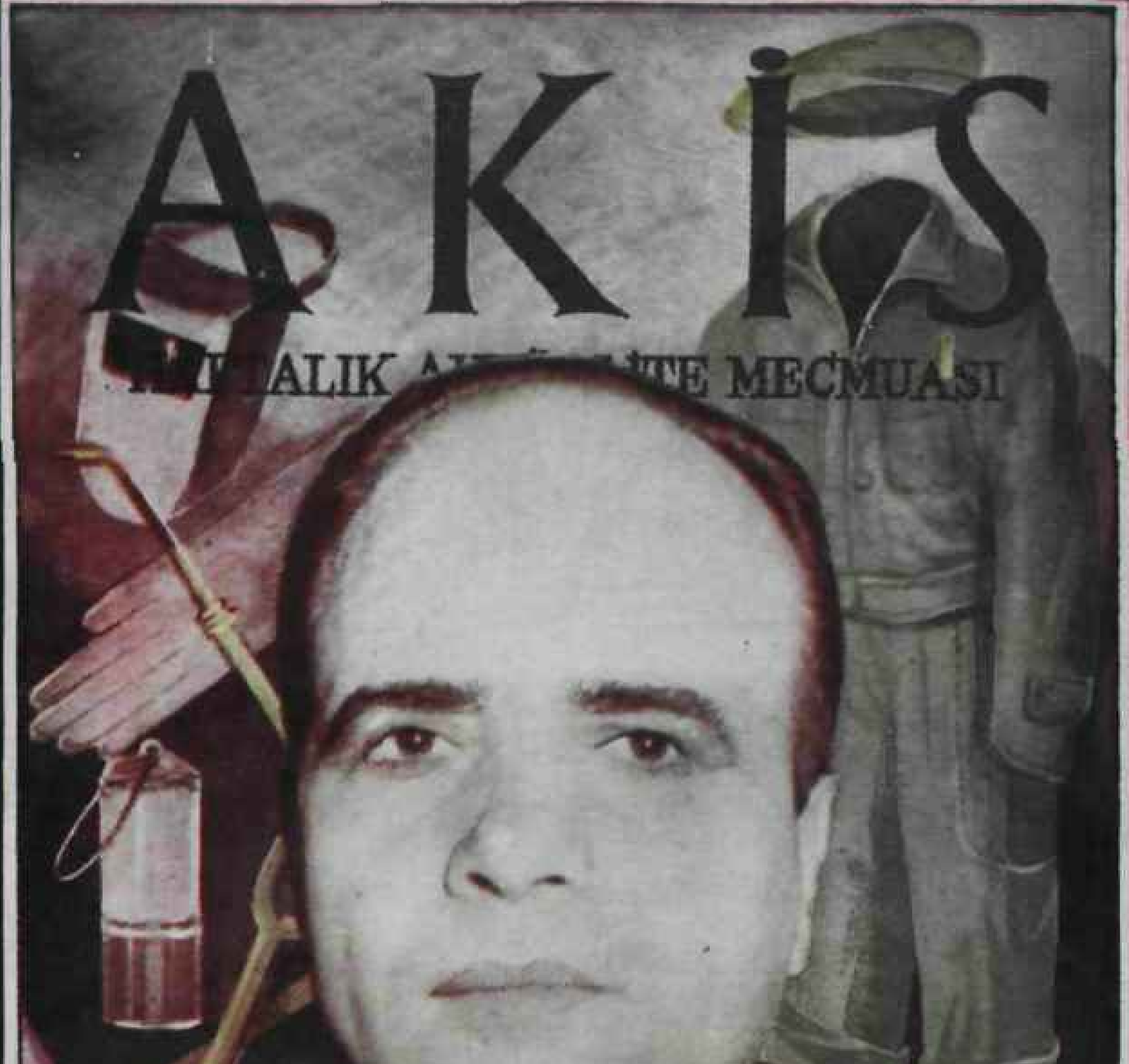
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI: 1 LİRA

Boş yere ıstırap çekmeyiniz...
Bütün ağrılara karşı
GRİPİN
itimatla kullanabileceğiniz en müessir ilâçtır
GRİPİN nezle ve grip başlangıcında bir çok fenalıkları önler
GRİPİN baş, diş, adale, sinir ağrılarını bıçak gibi keser
GRİPİN sinir ve bel ağrısından eser bırakmaz
GRİPİN bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır
GRİPİN mideyi bozmaz, kalbi yormaz
GRİPİN Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliğinin hususi ruhsatını haizdir
KİNİNLİ
GRİPİN

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl : 2, Cilt : XXIII, Sayı : 394

Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak No: 15
Tel : 11 89 92
P. K 582 Ankara
*
İdare:
- *Rüzgârlı Sokak No: 15*
Rüzgârlı Matbaa
Tel: *10 61 96*
*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese M ü d ü r ü
Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini inlen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :

*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

Klişe .
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha): 40.00 lira
ilân şartları:
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak: 1.500 TL.
İlân işleri :
Telefon: 10 61 96
Dizildiği yer :
Rüzgârlı Matbaa
Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.
FİYATI: 1 LİRA
Basıldığı tarih : 14.1.1962

Kapak resmimiz

Seyfi Demirsoy

Bir bayrak altında.

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

T ezlerin, mutlaka bir antitez yarattığı gerçeği bir defa daha, Türkiyedlş. doğrulanmış bulunuyor. Son haftalarda, aşın cereyanların toplum içinde yarattığı tepki, ortadaki büyük kütlenin şuur kazanması olmuştur. Aşırı sağcılık ve aşırı solculuk, aslında, bir tez ve antitez değildir. Bu iki kutbun, zaman zaman, ifratta dahi olsa buluşmaları bunun delilidir. Türkiye gibi bir memlekette, aşırı cereyanlar kendi adlarıyla meydanlarda at oynatamadıklarından bir takım etiketler altında gizlenmektedirler. Gerici ve yobaz, kendi lûgatçesinde "Milliyetçi ve Muhafazakârdır. Komünist ise, mutlaka "Sosyalist ve ilericidir". Bunların İkisi de, tabiî, istisnasız herkesin olduğu gibi "Atatürkçüdür ve Demokrasiden tarafadır". Zaten, belki de bu yüzdendir ki gerçek milliyetçi ve muhafazakârlar kendilerini "Gerici" ve "Yobaz" ithamından kurtaramamışlardır. Aynı şekilde, Türkiyede, bilhassa son zamanlara kadar ilericiliği ve sosyalizmi komünistlerin tasalludundan korumak pek zor olmuştur. Ancak yeni yeni, o da her türlü şüphenin üstünde aydın bazı şahısların, sosyalizmin dış cilasındaki parlaklığa heveslenerek kendilerine bir yön tutturmaları neticesindedir ki toplumda "Her sakallıyı baban sanma "tarzında bir "Her solcu komünist değildir" müsamahası belirmiştir. Tabiî, karşı kuvvetler halen bu müsamahakâr zihniyet belirtisiyle mücadele halindedirler ve onu, daha doğarken öldürmeye kalkışmaktadırlar. Ama bunların, memleketin sağlam kuvvetleri için menfur bir cepheyi teşkil etmeleri ve çamur atma işinde de ölçüyü gerdekten kaçırmaları düşünme hürriyetinin elde ettiği ilerlemeyi durduramayacağa benzemektedir.

Gerçekten, bir işte mübalağaya kaçıldı mı oyun peşinen kaybedildi demektir. Solculuk, sosyalizm ve komünizm hakkında pek sathî, pak dar, pek mutaassıp bazı kafaları belki yeni Yön mecmuasının tehlikeli temayüller peşinde olduğuna inandırmak kabildir. Belki, Çetin Altanın ekzantrik fikir pırıltılarım ve Turnanın, her karikatüri-t gibi hâdiselerin en kalın taraflarını çizen hatlarını da Milliyeti zararlı hale getiriyor diye yutturmak kabildir. Ama, Cumhuriyete komünist diyebilmek için bir engizisyon papazının katılığı lâzımdır. Dünyaya gelince, iktisadi ve sosyal görüşleri tam ters olan bu gazeteye komünist damgası kasmaya o katılık dahi kâfi değildir. Ama, bir harekette bu dört organ yanyana kondu mu, o zaman 1962 Don Kişotlarının sola veya komünizme değil, doğrudan doğruya 27 Mayısı yaratan ruha saldırmakta oldukları derhal ortaya çıkar. Zira, bahta konusu olan müşterek kıymet, memleketin bütün sağlam kuvvetlerinin üzerinde titiz oldukları "Geçmişi Hortlatmamak" azim ve karandır.'

Ancak, bu mücadele arasında bir yenilik doktrinci mânalarıyla sağcı da, solcu da olmayan ve her şeyden önemlisi, Türk toplumunu! sâdece normal yollardan ilerletme gayesi güden, hiç bir istikamette zıplamalara, hoplamalara iltifat etmeyen muazzam ekseriyetin, vaziyet alma zamanının geldiğini her gecen gün biraz daha şuurla anlamakta olmasıdır. AKİS bu sayısında, YURTTA OLUP BİTENLER kısmında bu gelişmenin çeşitli safhalarını anlatmaktadır. "Toplum" yazısında gençliğin gerçek temayülü aksettirilmektedir. "İşçiler" yazısı, durumun başka bir cephesine ışık tutmakta ve "Sosyal Hareket" kisvesi altındaki hareketlerin aynı zamanda bir politika yatırımı payı da taşıdıklarım göstermektedir.

"Haftanın İçinden" yazısında ise Metin Toker, iki ucun ortasında beliren cereyanı ve uyanan şuuru tahlil etmektedir. AKİS, bu cereyanın ve bu şuurun gelişmesinde, memleketin tek selamet yolunu görmektedir. Türkiyedeki bütün selâmet yolu yolcuları birleştikleri gün, meselelerin üstesinden gelmek an işi olacaktır.

AKİS, kendisine yeni vazife olarak bu cereyanı, bu şuuru hararetle desteklemeyi, ona bayraktık etmeyi seçmiştir. Okuyucularımızın yardımı ve fikirlerini bu mecmuada aksettirmeleri hedefe varmayı çabuklaştıracaktır.

Saygılarımızla AKİS

Cilt : XXIII, Sayı : 394

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

15 Ocak 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Dağlar ses verince

Belki de çok kimseye asır gibi gelen haftalardır, millet gözünü İsmet İnönüye dikmiş bulunuyordu. Bitirdiğimiz haftanın sonunda, bu gözlerde bir teşebbüs ve bir ümit ışığı belirdi: İnönü konuştu. Konuşmasıyla birlikte, memleketteki siyasi barometrenin İbresi de "iyi Hava" İstikametinde bir yükseliş kaydetti. İbrenin ne zaman "Sabit İyi" üzerine geleceği, şüphesiz ki meşhuldür. Ama Hükümet Başkanının, memleketin içinde bulunduğu duruma Başbakan sıfatıyla teşhis koymak için kendine tanıdığı anlaşılan 40 günün sonunda giriştiği "Memleketin halini millete anlatma" kampanyasının bir süre devam edeceği anlaşılmaktadır. Kampanya, başladığı gibi bitirilebilirse, bir iki hafta içinde Türkiyede, İhtilalden bu yana özlenen ve beklenen hareketin kendini her çevrede hissettirmesi sürpriz sayılmamalıdır.

Geride kalan haftalar içinde, bir kimse etrafına baksın da ürpermesin, bunun imkânı yoktur. Ayakta bir toplum, ayakta sağlam kuvvetler, ayakta siyasi gruplar, birbirine girmiş Basın, her gün miting, bir yürüyüş, bir protesto hareketi.. Bunların yanında susan bir Hükümet. Şimdi görülmektedir ki Hükümet, fert olarak bizleri o kadar endişelendiren bu hareketlerin gerçek kudret ve tesir derecesini isabetle ölçmek için liberal devrin "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" formülünü bir muvakkat devre benimsemiştir. Doğrusu istenilirse tecrübeli İnönünün, hadiselerde aşırı vehamet bulunmadığı yolundaki tahmini, bir defa daha teyit edilmiş ve o an için dünyanın en önemli meselesi sanılan hadise, üstünden bir kaç hafta geçtiğinde, adeta hiç olmamışçasına hafızalardan silinmiştir. Bundan sâdece İkibuçuk ay önce Cumhurbaşkanı, iki ay önce Millet Meclisi Başkam seçimlerinin nasıl heyecana ve koyu ümitsizliklere yol açtığım şimdi kaç kişi hatırlamaktadır ? Daha eğlencelisi, o heyecan ve o ümitsizlik kimin hafızasındadır. İhtimal ki yıllar, olgun devlet adamlarına, başka hiç bir şeyin kazandırmadığını kazandırıyor: Tecrübe ve teşhis kudreti!

İsmet İnönü
Sfenks konuştu

Geride kalan hafta biterken, günün karışık manzarası ortasında Hükümetin vaziyet alması zamanının geldiğini görmek millet için bir büyük ferahlık olmuştur. Zira karışıklık, gemide bir pusula bulunmadığı ve kaptanın el yordamıyla rota çizdiği endişesinden doğmuştur. Başbakan İnönünün Sohbet Toplantısında söyledikleri gazeteciler, Ankara Gazeteciler Cemiyetinde söyledikleri bütün umumi efkâr üzerinde son derece müsbet tesir yaratmışsa bunda, o endişenin boş olduğunu anlamanın payı büyüktür.

Böylece, demokratik rejimlerin bir hususiyeti de ortaya çıkmış bulunuyor. Evet, hiç bir şey yapmayan hükümetler, sâdece konuşmak suretiyle bir belirli süre halkı aldatıyorlar, fakat sonra foyaları meydana çıkıyor, itibarlarından oluyorlar. Ama, ağzıyla kuş tutan bir hükümet de, eğer insan faktörünü unutursa ve konuşmamayı marifet sayarsa hiç kimseye kıymetini takdir ettirtemiyor ve memleketin havasına hakim olamıyor. .

Temenni olunur ki İnönü Hükümeti, bu ikisinin ortasını bulsun ve yolda başarıyla yürüsün. Zira onun başarısı, biraz da, demokratik rejimin başarısıdır ve attığı ileri adımlardır.

Hükümet

Sakin bir adam

Haftanın sona erdiği gün, Ankara gazetecileri, varlığına hiç kimsenin inanamayacağı bir insanla karşı karşıya geldiler. Memleketin bütün mesuliyetini omuzlarında taşıyan, buna rağmen tamamile sakin, makul, mantıki ve sinirsiz bir adam! Eğer Ankara gazetecileri adamı tanımasalarda, bilmeselerdi, zerrece şüphe yok, adamın mesuliyet duygusundan hiç nasibi olmadığına inanacaklardı. Ama adamı tanıyorlardı, biliyorlardı. Üstelik adam, konuşmasının sonunda, hazır bulunan herkesi hiç telaşlanacak, asap bozacak, ümitsizlik doğuracak sebep olmadığı hususunda ikna etti, yüreklere ferahlık verdi. Bunu, *göz* boyama suretiyle de yapmadı. Aksine, kuvvetini bilen, hareketlerini ona göre ayarlayan, boşuna söz söylemeyen, fakat söylenmesi gereken şeyi de söylemekten geri kalmayan bir insan intibaını muhataplarının üzerinde bıraktığından dolayıdır ki Ankara gazetecileri o cumartesi günü, öğleden sonra, Gazeteciler Cemiyetinin küçük salonunda, gördüklerini değil, işittiklerine inanmanın daha akıllıca bir iş olduğuna yürekten kani oldular.

Konuşan, İsmet İnönüydü.

Hükümet ve Basın

"Başbakan, haftanın sonundaki gün Ankara Gazeteciler Cemiyetinin lokaline, Cemiyetin yeni seçilmiş olan İdare Kurulunun kendisine bir hafta kadar önce yapmış olduğu ziyaretin iadesi maksadıyla geldi. Ama, gerek İdare Kurulunun o ziyaretinde, gerekse daha sonra yapılan bir Sohbet Toplantısında konuşulanların gazeteciler üzerinde bıraktığı intiba, Başbakanın artık umumi efkâra hitap zamanının geldiği inancını benimsediği intibaı oldu.

Haftanın İçinden

İki Ucun Ortasında Memleket Var!

Metin TOKER

Zerrece şüphe yok ki milletleri, toplumları, kütleleri hâdiseler pişiriyor, hâdiseler yetiştiriyor. Bilhassa bu geniş toplulukları sevk ve idare eden aydınlar ancak çetin imtihanlardan geçtikçe, güç devirler yaşadıkça, hatta ümitsiz anların burukluğunu yüreklerinde hissettikçe şuur kazanıyorlar. Çok zaman bir fikir, bir görüş, bir istikamet etrafında toplananlar böyle anlardan sonra benliklerini buluyorlar.

Cumhuriyet Türkiyesinde sağda ve solda kümelenişler yeni değildir. Namık Kemal gibi mücahitler ve Ziya Gökalp gibi düşünürler tarafından ruhi ve fikri hazırlıkları yapılan "Kemalist Hareket" başarıya ulaştıktan sonra, rejimin yerine oturmasıyla birlikte yeni istikamet vericiler toplumda boy göstermiştir. Kadro Mecmuası bu gayretlerin bir tanesidir ve belki en tipiğidir. Onun karşısında, merkezin çok sağında başka cereyanlar kendilerine yeni sâlıkler bulmuştur. Sabahattin Alinin "İçimizdeki Şeytan"ında anlattığı ve yüksek tahsil gençliği arasında sağcılarla solcuların karşılıklı kurdukları kampların hikâyesi bir hayal değil, gerçektir. Ancak bunlar, 27 Mayıs sonrasına kadar, hep devrin müsamahası nisbetinde gelişen ve ateşini yetişmekte olan nesillerin heyecan ve hislerinden alan hareketler olmaktan ileri gitmemiştir. Bu hareketler dıştan tertiplerle dejenere edilmek istidadı gösterdiğinde, devrin müsamahası hemen sona ermiş ve onun yerini geniş bir müsamahasızlık almıştır. Böylece, bir fikri muvazene, daha ziyade fikirsizlik halinde kurulmuş ve toplumda Gençlik Hareketleri olarak akisler bırakmıştır. Fakat, devamlı iz bırakmamıştır. Zaten, kapalı bir toplum manzarası gösteren tek parti devri toplumunda da, ondan sonra, büyük kısmı müsamahasızlık içinde geçen iki parti devri toplumunda da bunun dışında bir gelişme için ortam hiç bir zaman elverişli olmamıştır.

27 Mayıstan itibaren, Türk aydını Türk toplumu üzerinde düşünmede kendini daha hür hissetmiştir. 27 Mayıs Hareketinin mânası ve istikameti itibariyle, ilk uyanan cereyan sola müteveccih cereyan olmuştur. Çocuğumsu bir sosyalizm olarak beliren, fikirden ziyade edebiyat şeklinde gelişen ve nihayet tecrübesiz 14'lerin elinde Güdümlü Demokrasinin felsefesi haline gelen bu cereyan, sonra bir süre su altında kalmış, fakat 15 Ekim seçimleriyle birlikte yeniden teşkilâtlanmıştır. Ama bu sefer karşısında, aynı seçimlerin sonuçlarından ümit görerek açık vaziyet alan sağcı cereyanı da bulmuştur. Şimdi, bu iki uç, Basında ve Gençlik içinde birbirine karşı kıyasıya bir mücadeleye girişmiş görünmektedir.

İki cereyanın merkeze yakın kanatlarındaki fikirlerden, bu toplum çok faydalanacaktır. Yürütmeye çalıştığımız batılı demokratik sistem içinde şuurlu vatandaşların millet ve memleket meselelerini vukufla incelemeleri, aralarında tartışmaları, salim yolu arama gayretleri idarecilere ışık tutacaktır. Hattâ bu çalışmaların politik bir netice vermesinin, iki iç kanattan bir muhafazakâr veya liberal ve bir sosyalist partinin çıkmasının da şaşırtıcı tarafı yoktur. Nihayet, mevcut mili partiler memlekette esecek havaya göre şu veya bu prensiplerinin üzerine daha fazla basarlar, politikalarının tatbikatında şu veya bu noktaya kuvvet verirler, müşterilerini muhafaza ederler, edemezlerse yerlerini yeni teşekküllere devrederler. Demokrasilerde partilerin eskimesi, tazelenmesi, yenilenmesi mekanizması böyle işler.

Ancak, ihtilâl sonrası Türkiyesinde durum bir hususiyet göstermektedir. Bu cereyanların, bir de merkeze uzak, dış kanatları vardır. Kıyasıya mücadele, daha ziyade bunların arasında cereyan edere benzemektedir ve bunların karşısında memleketin pek büyük ekseriyetini teşkil eden orta kuvvetlerin derlenmesi, toparlanması, şuur kazanması, hatta belirli görüşler etrafında organize olması zamanı gelmiştir. Zira, sağcıların ve solcuların aşırı fikriyatcıları her ihtilâl sonrasında her toplumda belirli nisbette mevcut olması tabii "aykırı kuvvetler"e bir uçtan kendilerini bağlamaya çalışmaktadırlar. Sağcıların bağlandıkları aykırı kuvvet, 27 Mayısın intikamını alıp eski Bayar-Menderes devrini geri getirebileceklerini sanan ve iktidardan uzaklaştırıldıkları günden bu yana hep "Babamızın çiftliğine yabancılar girdi" psikozu içinde teşkilâtlanmaya çalışan D.P. militanlarıdır. Buna mukabil, solcular "Türkiyede Demokrasi yürümez!" edebiyatı altında, manası 27 Mayıs hareketinin manasından değişik bir askeri darbenin gafil hasretini yüreklerinde duyan küçük kuvvetlerin gözlerinde büyüttükleri kudretine dayanarak çalım satmaktadırlar. İki uçun da bilmediği, ortadaki büyük kütlenin, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, Gençliğin ve Basının muazzam ekseriyetiyle bu çeşit heveslerin karşısında bulunduğu, gün geçtikçe şuur kazandığıdır.

Bir Demokraside fikir ve politika propagandası yapmaktan daha tabii husus düşünülemez. Demokrasi, her şeyden çok bir ikna rejimidir. Ama iş zor kullanmaya gelince, milletin içindeki bütün iyi niyet erbabı bir anda vaziyet almaya ve her temayülde aşırdığa kaçan macera heveslilerine gerekil dersi vermeye hazır haldedir. Bu kütlenin sesini, iki uçtaki şamatacılar derecesinde çıkartmaması hiç kimseyi yanıltmamalıdsr. Demokrasiye alışmış olan Türk milletini, başka bayraklar altında toplamaya İmkân kalmamıştır.

Hiç kimse hayal etmemelidir: Bugün, sağ uçun özlediği intikam devri bir ham düşüncedir. Koalisyon yaşasın diye o istikamette tavizler vermek bahis konusu dahi değildir. Bunun dışındaki her iddia, hususi maksada dayanmaktadır, Eller vicdana konularak düşünülürse kabul edilecektir ki, kopardan yaygaraların hiç biri Hükümet üstünde tesir icra etmemiş, hepsi havaya söylenmiş lâf olarak kalmıştır. Ama, bugünkü idare kendini lâftan korkmayacak kadar kuvvetli hissettiğinden dolayıdır ki, tedbir yoluna da sapılmamışfer.

Ama, aynı derecede gerçek bir başka vakıa, sol uçun bel bağladığı kuvvetin bir efsaneden ibaret olduğudur. 141er nasıl, böyle bir hevese kapıldıklarında evvelâ Basının ve Gençliğin muazzam ekseriyetini karşılarında bulmuşlar ve sonra Türk Silâhlı Kuvvetlerinin muazzam ekseriyeti tarafından alaşağı edilmişlerse, aynı şekilde davranışların aynı akibete uğrayacağından zerrece şüphe caiz değildir.

Nitekim inönü, lokalin bir köşesinde hazırlanmış olan yerine oturup ta karşısında Türk Basınının en yet. kili temsilcilerini gördüğünde cebinden bir küÇük defter çıkardı. Defterin içinde. Başbakanın irticalen yapmayı düşündüğü konuşmaya ait notlar vardı, İnönü, gazetecilere sevimli bir tarzda baktı. Gazeteciler, hükümetini kurduğundan bu yana ilk defa konuşacak olan Başbakanın *söz*lerini tehalükle bekliyorlardı. Kenarda, bir masanın başında, A.A. nın kirayla tuttuğu stenograf vardı. -Koca A.A. nın, bu çeşit toplantıları zaptedecek bir stenografı yoktur!- İnönü, güzel bir konuşma yaptı.

Başbakanın, Basın üzerinde müspet tesir bırakan ilk sözü şu oldu:

"—Ben, ikili bir koalisyon idare etmiyorum. Benim koalisyonum üçlüdür ve üçüncü kanat Basındır.» Sizsin yardımınız, desteğiniz olmazsa bir şey yapamam..."

Gerçekten, Hükümet ile Basın arasında, yani aslında Hükümet ile umumî efkâr arasında şu anda, belki de Cumhuriyetin hiç bir devresinde görülmemiş bir işbirliği kurulma yolundadır. İşbirliğinin hususiyeti, kar. şılıklı güven hissine dayanmasıdır. Hükümete daima söyle bir inanç hakim olmuştur; Bu Basına, ne söylersen yazar! Buna mukabil, Basın, Hükümet hakkınca hep şöyle düşünmüştür: Bu Hükümet, işlerin doğrusunu söylememeyi marifet sayar! İlk defadır ki bitirdiğimiz haftanın ortasında bir gün bir başbakan, tıpkı ileri batı ülkelerinde olduğu gibi, başkent Basınının yetkili temsilcilerini kabul etti ve onlara, kapalı kapılar arkasında sır telâkki edilen ne varsa, hepsini anlattı. Ama, gene Türkiyede ilk defa olarak ve tıpkı ileri batı ülkelerinde olduğu gibi bu konuşmadan tek satır gazetelere sızmadı. Toplantıda Cumhuriyetten Son Havadise, Milliyetten Yeni İstanbula, her meşrepten gazetenin temsilcisi vardı. Kendi sütunlarında birbirleriyle boğazlaşan bu gazetelerin temsilcileri, her şeye rağmen, bir noktada mutabakat hali gösterebileceklerini ispat ettiler: Meslek âdabı!

İnönü, Ankara Gazeteciler Cemiyetine, biraz da bu tecrübenin Tür» kiyede yürüyebildiğini görmenin hazzı, memnunluğu içinde geldi ve çok açık, bütün meseleleri içine alan, hâdiseleri kendisinin ve Hükümetinin nasıl gördüğünü izah eden etraflı bir konuşma yaptı. Bununla da kalmadı, önümüzdeki hafta içinde çarşamba ve cuma akşamları Türkiye Radyolarından Türk milletine Türkiyenin durumunu anlatma niyetini "Şimdi, size bir sır söyleyeyim.." diye açıkladı. Bu konuşmaların adı "Memleketin durumunu millete anlatma" olacaktır.

Aynı akşam İsmet İnönü, daha kapalı bir toplantıya, yakın bir tarihte İstanbula gitme, orada tüccarla, sanayiciyle, İşçiyle memleketin halini açık açık konuşma, onların arzularını tesbit etme ve onlara Hükümetin niyetlerini, görüşünü, planlarını, hazırlıklarını anlatma arzusunu söyledi. Başbakan bu temaslarının sonunda, tıpkı Ankarada yaptığı gibi, İstanbul gazetecileriyle bir Sohbet Toplantısı bir de Basın Toplantısı yapacaktır.

"Sinirlerim yoktur"

"Başbakanın Ankara Gazeteciler Cemiyetine geldiği günün akşamı. Türkiye Radyoları iki postada, yapılan konuşmayı yayınladılar. Memleket bu konuşmaları, suya hasret bir adamın tehalükü ile adeta içti. Zira, millet olup bitenleri biraz hayret, daha çok dehşetle seyretmekteydi ve doğrusu istenilirse bunlara ne mana vereceğini bilememekteydi. Pek çok dudakta ve tabii zihinde bir tok sual vardı: Acaba İsmet Paşa ne düşünüyor? C gün İsmet Paşa, bunları tabii karşıladığım, hiç telaşlanmadığını, telaşlanmaya da lüzum bulunmadığını, Hükümetin tetikte, dikkatli, ayakta ve anlayış halinde olduğunu söyledi.

İsmet Paşa, millete herkesin bildiği, fakat kimsenin hatırlamadığı bir noktayı belirtti. Cereyan edenler, beklenmesi gereken olaylardı. Bir Hürriyet rejminin içerisine girdiğimize töre elbette ki ilk günler hürriyetlerin suiistimaline de şahit olmanız şarttı. Nihayet, her şey zamanla yerine turacak, ifratlar törpüllenecek, tabiî eb'at'arı içinde yerleşeceklerdi. *İnönü devrilen* IKTIDARıN HASLı-
hatasını pek kısa ama mânal bir kadar cümlesinde isabetti aslında-
nalı tedbirler almak akıl a-
rı değildi. O yolda bir şey halletmek

Beyler, İhtilâle laf yok !

Şu anda, belki tarihimizde hiç gütmediğimiz bir serbestlik ve hürriyet rejimi içinde bulunuyoruz. Bunu, keşmekeş diyenler çoktur. Sadece Başının yazdıklarına, yazabildiklerine bakmak bunun derecesini anlamaya yeter. Toplum hareketleri de, hiç alışmadığımız bir müsamahayla karşılanmaktadır, Demokrasimizin staj devresinde, Hükümetin genişyüreklililiği çeşitli çevrelerde yadırganmaktadır ve bu çevreleri bol *ıniktarda hürriyet ha/varisinemalik çevreler de dahildir. Endişe, serbestliğin suiistimal edilmesi ve şimdiye kadar bizde çok olduğu gibi, iplerin iktidar tarafından birden, sertçe çekilmesidir. Memleketin yüksek menfaatlerine hiyanetleri sabit ve Tarih önünde tescilli hükümlülerin* tabutlarına *Türk bayrağın» sorabilme hürriyeti, bazı gözler için bu* suiistimalin *tipik örneğidir. Bir takım yüksek* ateşli *yazarların aşka gelip, ikide bir "Kalkın, ey ehli* vatan!" *diye feryat etmeleri başka gözler nazarında aynı suçun delilidir. Ama Hükümet, lıer yandan gelen ifratı aynı müsamahayla karşılamaya, fazla aldırmamaya, kös dinlemiş halini muhafazaya azimli görünmektedir.*

Unutulmaması gereken husus, suiistimallere karsı tepkinin sadece Hükümetten gelmediğidir. Bir demokratik sistem içinde umumi efkâr, belki Hükümetten de kudretlidir. Orada burada söylenenler de olsa, hâdiseleri dar açıdan değerlendirenler de bulunsa umumi. efkâr hürriyetin derecesinden fodla şikâyetçi değildir. Ama. bir noktada hassasiyetimiz bulunmalıdır: İhtilâle, uzaktan yakından lâf söylendi mi, onun gerekliliği ve asaleti bahis konusu edildi mi, onu iyiniyetinden -hatta fazlasıylaşüphe olundu mu basa öyle işler gelir ki Hükümet bile önleyemez.

Zira, mukaddesatla fazla oynamamak lâzımdır. 27 Mayıs ise, bu memleketin sağlam kuvvetleri için mukaddestir. Tıpkı Atatürk gibi, tıpkı Cumhuriyet gibi, tıpkı Demokrasi gibi.. Bunlar Türk toplumu *için, Türk ferdinin mukaddes kitabı mesabesindedir. İlişilmek hatası işlenmezse, bu toplum suçluları da affeder, gafilleri de bağışlar, kötü niyet erbabını da Umursamaz, mustariplerin ıstırabıbım da anlar, insanlık da gösterir, şefkat de..*

Şunlara hak kazanmak için, mukaddesat karsısında boyun eğmeyi öğrenelim!

imkanı yoktu, Bu, kendine güvenmeyen insanlarım haraydı. İnönü, engin tecrübesinin verdiği selahiyetle ve se«inin bütün sıcaklığıyla:

"- Güçlükler vardır. Güçlükleri biliyoruz. Ama bu güçlükleri yeneceğimize güveniyoruz. Kendimize güveniyoruz. Millete güveniyoruz..." dedi.

Gazeteciler toplantıya, üç saat önce yapılmış, karışıklıklara yol açmış ve tadsız şekilde nihayetlenmiş bir Gençlik Mitinginden gelmişlerdi. O yüzden keyifsiz hatta huzursuzdular. Zira, memleketin, iki müfrit uç arasında nereye gittiğini merak ediyorlar, endişe duyuyorlardı. Tecrübeli İsmet Paşanın bu konuda söyledikleri, Ankara Gazeteciler Cemiyetinin üye ve misafirlerinin içten gelen, neşeli kahkahalarıyla selamlandı: ve hakikaten ferahlık uyandırdı. İsmet Paşa, gene herkesin hissettiği fakat formüle etmekte güçlük çektiği bir noktanın üzerine parmak bastı:

"— Bu mitingler, gösteriler, Basının kendi arasındaki sert tartışmalar bir gün kendiliğinden sona erecektir. Zira bunlar, itibarlarım kaybedeceklerdir. Yoldan geçenler mitingçilere istihfafla bakacaklardır. Okuyucular, o çeşit yazılan istihfafla okuyacaklardır. Bu ifrat hareketleri, itibarlarım kaybettikleri gün tesirlerini de yitireceklerdir."

Gazeteciler, ihtiyarları dışında, o gün öğle vakti kendilerini heyecana garketmiş olan hadiseleri ve başkent halkının o hadiseleri karşılayış tarzını hatırladılar.

İsmet Paşa haklıydı.

Kampanya

Memleketteki havanın, önümüzdeki şu iki hafta içinde inanılmaz derecede değişmesi, her kanattaki müfritlerin, sevimsiz laf ve yazı mucitlerinin iflas etmesi kimseyi şaşırtmamalıdır. Zira, 40 günden heri memleketin haline, meselelerine, potansiyel gücüne, tahammülüne ve hislerine bir teşhis koymak için çalışan İsmet İnönünün şimdi konuşma zamanı gelmişe benzemektedir. İnönü, konuşmalarını bu teşhisin ışığı altında yapacaktır. Tecrübeli devlet adamının, üstelik şimdi Başbakan sıfatıyla, memleketin bütün sağlam kuvvetleri ve onların yanında, Mecliste temsil edilen partilerin liderleriyle yaptığı temaslar işini set) derece kolaylaştırmıştır. Görülen, memlekette pek büyük bir güç teşkil eden İtidal sahiplerinin, hangi kuvvetin ve hangi partinin içinde bulunurlarsa bulunsunlar, İnönünün yanında yer aldığıdır. Başbakan, kendi galisi prestijinin dışında, macera heveslilerine karşı biraz da bu gücün verdiği emniyetle konuşmaktadır. Hükümetin, memleketteki bütün cereyanları hesaba katmaksızın ve meselâ sadece Koalisyonu, hatta Demokrasinin dış cephesini kurtarmak için taviz verme niyeti yoktur. Hükümet, A. P. liderleri basiret yolunda kaldıkları müddetçe şimdilik imkânsız bir af uğrunda gemilerini yakmadıkça, teşkilâttan gelen tertipli seslerin oyununa düşmedikçe, dar değil memleketçi görüşle hadiselere baktıkça bu kompozişyonuyla devam edecektin A. P. yi Koalisyondan çıkarmaya, böylece onu öldürmeye niyetli kuvvetler yok değildir. Ama, A. P. bu oyuna geldiği gün Türkiye Hükümetsiz kalmayacaktır, sadece A. P. Koalisyonun dışında kalacaktır. Yoksa, bugün Muhalefeti temsil eden ve İnönünün Gazeteciler Cemiyetinde yürekten övdüğü partilerin iyi niyet erbabı Türkiyeyi bir kaosun içine atmamak için her şeyi yapacaklardır. Zira, pek çok kimse gibi en* lar da, kuvvetli bir İnönü Hükümetini memleketin, milletin selametinin tek çâresi görmektedirler. Bir "İnönü Koalisyonu", partnerleri kim olursa olsun daima var olacaktır. Bunu bilmek, memleketin yakın İstikbali konusunda İnönünün iyimserliğini paylaşmaya yetmektedir.

Ya, pek uzun istikbal?

Ooo! o zamana kadar, kim öle, kim kala!.

Kulağa Küpe

2X2-4

Daha, işin başında belliydi:

Ya af, ya lâf!

Bizim akıllılar, lafı tercih ettiler. Bandılar ki, lafla af çıkar.

Şimdi, iki grup ayılmış bulunuyor: Kayseridekiler ve başkenttekiler. Onlar anladılar ki lâfı oldukça affı mumla arayasın ki, bulasın!

Ama, o ne? Bütün gazetelerinde ve bütün teşkilâtında gene tek lâf: af!

Anlamayacak ne var? ***Laf,*** *affı yendi.*

Toplum

Ortadakilerin tepkisi

Bu haftanın tam sonundaki gün başkent halka ve daha iyisi, öğrenci teşekküllerini idare edenler **bir** işte mübalağaya kaçıldı mı itibarın azaldığım gözleriyle gördüler, yüreklerinde hissettiler. **Cumartesi** günü öğle vakti, ellerinde çeşitli dövizler taşıyarak ve çeşitli şekilde haykırarak Ankaranın meşhur Bulvarında, 27 Mayısın yaratıldığı Sıhhiye - Kızılay

İnönü G. Cemiyetinde Yeni İstanbul ve Son Havadiscilerle

Siyasi mağrup ayrılığından dolayı boykot yok!

arasında yürüyen gençleri gelip geçenler kayıtsızlıkla, biraz da tasvipsizlik havası içinde seyrettiler. Gençlerin bir kısmı öteki grubu kastederek "Kahrolsun Komünistler** diye bağırıyor, ötekiler buna "Kahrolsun Gericiler" şeklinde mukabele ediyordu. Hele bir ara, Atatürkün Zafer alanındaki heykelinin etrafında çatışma öylesine "pencereden pencereye mahalle kavgası" halini aldı ki mitingi tertipleyenler toplantıyı dağıtmak zorunda kaldılar. Buna rağmen hâdiseler bitmedi, küfür hatta yumruklar teati olunmakta devam etti ve meydandan, herkes üzgün, herkes karamsar, herkes ezik ayrıldı. Belki de, memnun olanlar Türk Gençliğinin iki kısmım birbirine düşürmekle ya bir 31 Mart, ya da bir Sosyalist Askerî Darbe peşinde koşan menfur, tahrikçi düşman kuvvetlerin mensuplarıydı. Halbuki o gün, vatansever T.M.T.F. nun tertiplediği mitingin adı "Memleket davalarına sırtım çeviren ve kişisel çıkarlarına dalanlara Gençliğin son sözü" idi!

Heyecan dalgası

Aslında her şey, bundan bir hafta kadar önce, gericilerin tertibi olarak başladı. Son Havadisten uzaklaştırılan Gökhan . Hami ikilisi, yaram milyon liraya yakın para vererek satın aldıkları Yeni İstanbulun yeni şekliyle çıkacak ilk sayısına sürüm temin etmek için bir tertibe giriştiler. Yeni İstanbulun o sayısı düşük Celâl Bayarın, sonradan söylemediği avukatı tarafından açıklanan ve komünizmle mücadele edilmesi gerektiği yolunda talimat ifade eden sözünü manşete alarak çıktı. Ertesi gün de, bu direktif, aynı çevrelerce derlenen ve belirli şahıslardan mürekkep 30 kişilik bir kalabalık tarafından "Gençlik adına" yerine getirilmeye çalışıldı. Bu kalabalık Taksimde toplandı ve "Komünist Basın" diye komünizmle zerrece alakası bulunmayan üç İstanbul gazetesiyle yeni çıkan bir fikir dergisini yak-

Gafletin böylesi...

Şu profesörler var ya!. Hani, derslerini bırakıp memleketin siyasi meseleleri hakkında demeçler verenler.. Kara cüppeliler.. Onlar hakkında ne gibi cezaî tedbirler a» lınmıştır? Ya, ikide bir, demlerine çalışacak yerde sokağa fırlayan gençler? Hani, C. H. P. tarafından tahrik edilen başıbozuklar? Onların şımarıklılığına ne zaman son verilecektir?

Bu sorular, Bütçe Komisyonunda sorulmuştur. Hayır, Menderesin Bütçe Komisyonunda Ahmet Özellere, Celâl Yardımcılara değil.. Gayrıresmi adıyla İkinci Cumhuriyetin Bütçe Komisyonunda ve Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesuluya. Öyle ya, adama bak! Elinde, "Görülen Lüzum" yok mu? O halde, neden Kübalı hakkında -Evet, gene Kübalı!- tatbik etmez? Niçin, çapulcu çocukları sınıflarına sokmaz?

Hem bu sefer, Menderes milletvekillerinin bu klâsik çıkışlarına A. P. nin Adana Senatörü ve D. P. nin unutulmaz Adana Valisi Turhan Kapanlı bir sual daha eklemiştir: Profesörler ne hakla 27 Mayıs hareketinin meşruluğu ve Menderes iktidarının gayrımeşruluğu hakkında fetva vermişlerdir? Turhan Kapanlı muhtemelen sanmaktadır ki bu nevi fetvalar da Said-i Nursiden alınmak lâzımdır!

Ne akıl, değil mi? Bunca hâdise bu kadar yakınında bulunsun, senin kendi bir yakının -kibar, İyi yürekli ve gerçekten talihsiz Muammer Çavuşoğlu Kapantının eniştenidir- Kayseride gafletinin cezasını çekmekte olsun, sen kalk, bu ipe sapa gelmez lafları ciddi ciddi tekrarla! İnsanların İbret alma kabiliyetlerine, daha doğrusu kabiliyetsizliklerine şaşmamak hakikaten imkânsız.

Ama, şu gençlerin "saflığına ne demeli? Bunların hepsi, âlet! Menderesin zulüm idaresine baş kaldırdıkları gün, C. H. P. onları tahrik etmiştir. Aslında, zulüm altında yaşamak bunların vicdanında hiç tepki yapmamaktadır. Ama, şu C. H. P. yok mu? Bu, D. P. edebiyatı!.

M B. K. idaresi, 14'ler gürültü ve patırdılarına devam ederlerken, seçimlere gitmeme endişesi vermektedir. Gençlik, heyecanlıdır ve belde yiş halindedir. Bir Güdümlü Demokrasi fikri Komiteye hakim olursa, 28 Nisan gününün heyecanı içinde yeniden sokağa fırlayacaklardır. Ondan sonra, kimin gücü yeterse seçimlere yanaşmasın.. 14'ler, hem de en gençleri, Numan Esinler ve yaşıtları feryadı basmaktadırlar: Bu gençler âlet! C. H. P. onları tahrik. ediyor, paralar dağıtıyor! Ne çirkin, ne ayıp bir suçlama değil mi? Hem de, 27 Mayıstan sâdece bir kaç ay sonra.. .

Turhan Kapanlı
Ders almayan adam.

Şimdi, ihtilâli korumak ve sağcısı solcusu, bütün ültralara karşı olduğunu göstermek için Gençlik yeniden, vakur tarzda, taşkınlığa sapmadan bayrak açmış vaziyette. "Efendiler, kendinize gelin!" diyor. Kendinize gelseniz ya.. Hayır. O, zor. Kolayı var: "Gençler â l e t ' demek! İşte, Turhan Kapanlı onu haykırıyor. Gökhanlı mökhanlı, Zaferli maferli gazeteler onu haykırıyor. Onlara bakılırsa, oyun C. H. P. nin oyunu. Ama, C. H. P. illerin içinde, hani şu milletvekili ödeneklerine karşı milletin tepkisini beğenmeyenler var ya.. Onlara göre oyun, "Demokrasiye İnanmayan Kuvvetler'in oyunu! Kim bilir belki, "Demokrasiye İnanmayan Kuvvetler" de ipleri "Demokrasiye İnanan Kuvvetlerin" elinde görmektedirler ya..

Ama aslında, teşhislerin en doğrusu işte bu! İpler, gerçekten "Demokrasiye İnanan Kuvvetler"in elindedir. Bu kuvvetler nerededir, bilir misiniz?

Hayır, hayır! Gafil Kapanlı ve benzerleri, şaşkın Esin ve aynı yolun heveslileri, ödenekçi C H. P. 11 ve çıkarcılar, "Demokrasiye İnanmayan Kuvvetler" hiç boşuna, etrafınıza bakmayınız. İpleri elinde tutan o "Demokrasiye İnanan Kuvvetler" âlet Bandığınız ateşli, imanlı, Ataturkçü, idealist gençlerin yüreklerinin ta içindedir.

Siz onları göremezsiniz. Olsa olsa, tepenize indiklerinde hissedersiniz.

Üniversite öğrencilerinin İstanbuldaki büyük mitingi
1 vur, 1000 *ah dinle!*

tı. Hareket, kolaylıkla beklenileceği gibi, büyük tepki yarattı. Buna raf men gençliğin asıl heybetli kütlesi sükûnetini muhafaza etti, gazete yakmak gibi çirkin hareketi de yakılan gazeteler umumi efkâr önünde protesto etmekle yetindiler.

Hâdiseden iki gün sonra, takvimlerin 9 Ocak Salıyı gösterdiği gün, akşamüstü saat 18,12 sıralarında, İstanbulda Şişlide, Hâlâskârgazı caddesinde, Şişliye doğru giderken caddenin sol tarafına isabet eden büyük ve devasa apartmanların arasına sıkışmış, küçük ve gösterişsiz 4 katlı ahşap bir binanın bacasından kesif ve siyah dumanla çıktı. Bunu görenler, önce birşeylerin olabileceğine pek ihtimal vermediler. Ama daha sonra, binadan alevler yükselmeye başlayınca, dikkatler o nokta üzerinde toptandı. Bina yanıyordu.

Gençler harekete geçiyor.

Aslında, yangının çıktığı binanın Şişlideki Atatürk müzesi olması, bütün Türk vatandaşlarının dikkat» lerinin bu ahşap binaya çevrilmesine yol açtı. Yangının çıktığı duyulur duyulmaz, itfaiye ekiplerinin yara--ıra, binlerce İstanbullu, Şişliye akın etti. Milli Mücadelenin kararlaştırıldığı hu tarihi binada", Atatürkün eşyaları bulunuyordu. Emanetlerin yangından korunması için genci, ihtîyan yüzlerce İstanbullu sabırsızlanıyordu. Binanın bekçisinin henüz yangından haberi olmadığı için kapıyı açmamakta ısrar etmesi, yangından endişe edenleri büsbütün sabırsızlandırdı vs demir kapı yüklenilmek suretiyle kırılıp içeriye girildi. 15 dakika içinde, eşyaların hemen hepsi kurtarılmıştı. Yangın yerine gelen Vali Tulga, gençlerin ve ihtiyarların başında nöbet beklediği eşyaları, Belediye Sarayına naklettirdi. Olay yerine 20 dakikalık bir gecikmeyle gelen Beyoğlu İtfaiyesi de bu sırada yangını söndürmüş bulunuyordu. Çatının arka bahçeye bakan ve üçüncü katı karşılayan kısmı tamamen yanmıştı.

- Yangının Atatürk Müzesinde çıkması, pek çok zihinlerde, ortada âdice ve korkakça yapılmış bir kundakçılık olup olmadığı şüphesini uyandırdı. Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Atanın evinde yangın çıkmasında bir kasit olup olmadığının incelenmesini ilgili makamlara bıraktığını, ama, bu olayda bir kasıt varsa, bunun mutlaka telin edilmesi gerektiğini belirtti. Gece yansından itibaren öğrencilerin bulunduğu yurtlarda hareket başladı. Gençler Ataya bağlılıklarını bildirmek istiyorlardı. Site talebe yurdunda başlıyan bu toplanmalar saat 01'de bitti ve yürüyüş başladı. Gençler ellerinde bayraklar ve dövizler olduğu halde, "Kahrolsun Gericiler", "Kahrolsun Komünistler" diye bağırarak Şişliye kadar yürüdüler. Aralarına katılan halkla daha da büyüyen topluluk, evin önünde İstiklâl Marşı söyledi ve iki dakikalık bir ihtiram duruşunda bulunuldu. Bu sırada Vali Tulga da olay yerine tekrar geldi ve gençlerin asil duygularına teşekkür ederek, dağılmalarım söyledi. Gençler ertesi gün daha büyük bir miting yapma kararı alarak sükûnette dağıldılar. Bu arada gerekli tedbirler de alınmış bulunuyordu.

Gür bir ses

"Ertesi günkü mitingin gerçekten heybetli, heyecan verici ve manalı bir hava taşımasıdır ki aynı neviden başka hareketler yapmak isteyenler için teşvik yerine geçti. Fakat bunlar, kısa zamanda. Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olan kimseler durumunda kaldılar.

Zira İstanbulda, bütün büyük talebe teşekküllerinin, yani T.M.T.F. nun, M.T.T.*B.* nin, İ.Ü.T.B. ve T. M. G. T. nın müştereken tertipledikleri mitinge katılan binlerce genç ortada bir sebep bulunduğundan dolayı heyecanlıydılar. Hareketleri bu maksada dayanıyordu. Bir defa, kendileri adına ve Yeni İstanbulda reklâm olsun diye gazete yakmak gibi sevimsiz işler yapanlara karşı yüreklerinde infial vardı. Ondan sonra, bir yandan gerici, diğer taraftan komünist tahriklerin alabildiğine at oynattığı tepkim içinde bu iki uçun da telin edildiğini göstermek istiyorlardı. Atatürkçüydüler. Demokrasi taraftarıydılar. 27 Mayısı, bu sistem içinde azimle savunmaya kararlıydılar. Memleketin selâmetini hangi tutamda gördüklerini belli etmek arsusundaydılar. Toplantıları bu yüzden muhteşem, bu yüzden vakur ve

Bu, nasıl iş ?

Hâdise, Ankarada, herkesin gözü önünde cereyan* etti. Atatürk anıtının *altında toplanan gençler bir değil iki şekilde bağırdılar: "Kahrolsun Gerici" 1er", "Kahrolsun Komünistler".

Aynı aksam, Ankara Radyosu ilân etti: "Gençler, Kahrolsun* Komünistler diye *bağırmışlardır!" Gericilerden ne bir ses, ne bir nefes..

Allah, Allah!

Haydi,* mahut Yeni *İstanbul bu *seslerden sâdece* birini duyup, ***ötekine kulağım kapamayı* tercih ediyor. *Ama, onun sahibi Gökhan Evliyaoğlu?***

Peki, bu Devletin resmi *radyosuna* ***haber* bültenlerini *gönderen*** yort resmi A. A. ya ne ***oluyor?***

Neden gülüyorsunuz t Ha, sahi! Basın-Yayın Bakanı da, Kâmuran Evliyaoğlu!

heybetli oldu. Aralarından bir heyet Yeni İstanbula giderek bir "Hatırlatma Ziyareti"nde bulundu. Ama, bir taşkınlık olmadı. Sadece, "mukabele-i bilmisil" olarak bazı sağcı gazeteler yakıldı.

Bu sırada Ankarada, gençlerin mitingi dikkatle izleniyordu. A. P. liler, ilk 300 kişinin marifeti hakkında yaygara kopamadıkları halde pirelenmişlerdi. İstanbul valisinin, yangın gecesi yürüyüş müsaadesi vermesi de beğenilmedi. Durum, Başbakana duyuruldu.

İsmet İnönü, meseleyi sükûnetle mütalâa etti. Gece yürüyüşü doğru değildi. Gerçi Vali, bu müsaadeyi vermekle belki de bir 6/7 Eylülü bellemişti. Zira. ortalığı telâşa veren hâdise o felâketi doğuran hâdisenin eşiydi. Ama. kütlelerin bunu tekrara kalkışması tehlikeler yaratabilirdi. İnönü, hiç bir şart altında gece yürüyüşü yapılamayacağını tebliğ etti. Gündüz mitinginin tur mahzuru yoktu. Nihayet toplanma hürriyeti, Anayasanın bir icabıydı. Ancak bir taarruzu, tecavüzü Başbakan asla tasvip elmeyecekti ve bütün mesulleri en şiddetli şekilde cezalandıracaktı Bu da, İstanbul Valisine bildirildi ve kendisinden gerekli bütün tedbirlerin alınması istendi. Tulga bu tedbirleri başarıyla aldı, en ufak patırdı gürültü, sızıltı dırıltı olmadı. Tabii gericiler memnun olmadılar ama, kervan yürüdü. O gün İstanbul semalarını genç ciğerlerden çıkan "Kahrolsun Gericiler", "Kahrolsun Komünistler" nidaları kapladı. Gençler, İstanbulda birbirlerine haykırmıyorlardı. Gerçek gericileri ve gerçek komünistleri telin ediyorlardı. Bu arada, Basına da gerekli şeref mevkiini verdiler. Genç talebe liderleri, Ayhan Efeoğlular, Metin Kumbasarlar, Faruk Narinler, Yalçın Gürseller konuştular, güzel, mantıklı sözler söylediler. Miting, ertesi gün bütün kendini bilen gazetelerde bir ciddi başarı olarak aksettirildi.

Taklit merakı

Hâdisenin burada bitmesi gerekirdi değil mi? Ama, hayır! Kıvılcım evvelâ İzmire, oradan Ankaraya sıçradı. Ancak bu arada gerçek ateş sönmüş, hareket manasız şekil almış olduğundan her iki tertip de fiyaskoyla neticelendi. Sadece fiyaskoyla neticelenmekle de kalmadı, kavgalara yol açtı ve millî menfaatlere gerçekten, en az o ilk 300 kişilik güruhun davranışı kadar zarar verdi.

tamirdeki ve Ankaradaki mitinglere büyük kalabalıklar katılmadı. İzmirde iyi başlayan toplantı kısa zamanda, karşılıklı gazete yakmak hevesi yüzünden, Atatürkün Ege denizine bakan heykeli altında boğazlaşmaya gitti. Ankarada aynı şey oldu. Ufak gruplar, gençliğin değil, kendilerini tahrik edenlerin organıymışlar gibi birbirleriyle dalaştılar. Zaten bunların, bu maksatla toplantıya katılmış oldukları anlaşılıyordu. Bu yüzden, gerçekten bir milli gösteri yapmak isteyen ciddi talebeler, Siyasal Bilgiler, Hukuk, Dil Tarih v.3. gibi fakültelerin mensupları infial duyarak toplantı meydanından ayrıldılar. O zaman, geri kalan ve bir kısmı sakallı olan talebelere bazı siviller de katıldı. Tadsız hâdiseler birbirini takip etti. Zaten Mülkiye, Hukuk gibi fakülteler mitinge inanılmaz derecede az öğrenciyle gelmişlerdi. Toplantının sun'i, şorlama olduğu üzerinden akıyordu. Tıpkı, İzmirdeki gibi. Asıl büyük kütle, ne sağcı, ne solcu, sâdece Atatürkçü ve Demokrasi taraftan, tahriklere kanmayan, ne vakit vaziyet alınması gerektiğini bilen gençler sükûnetlerini muhafaza ettiler.

Böylece, bitirdiğimiz hafta hâdiselerinin toplum içinde bir büyük faydası oldu. İkide bir miting yapma hevesi, umumi efkâr önünde itibarını gerçekten kaybetti. Hatta, gülünçlüğün hududuna gelip dayandı. Bu yüzden, maksatlı gayretlere kapılacak pek ufak gruplar hariç, Türk gençliği "potansiyel gücü"nti kaybetmemede daha dikkatli davranacak ve bu gücü nereden gelirse gelsin "Müesses Nizam", yani Demokratik Cumhuriyet tehlikede göründüğü gün cömertçe sarfetmek üzere dikkatle muhafaza edecektir.

"Her musibetin bir iyi tarafı vardır" dedikleri, muhtemelen, işte budur.

İşçiler

Sendikadan partiye

(Kapaktaki sendikacı)

Önümüzdeki Şubat ayının içinde, Türkiyede İlk defa büyük ve cid-

Ankarada Üniversite öğrencileri "Son söz" mitinginde
Ayırıcı unsurlara İhtar

di bir işçi Partisi, henüz tesbit edilmeyen bir isim altında faaliyete geçecektir. Partinin büyüklüğü, sendikalardan dogması neticesi olacaktır. Ciddiyeti İse, oldukça uzun ve esaslı çalışmalardan ileri gelecektir. Nitekim bu çalışmaların birinci safhası, bitirdiğimiz hafta içinde başkentte başladı.

Gerçekten, geride bıraktığımız haftanın sonlarında Ankaranın Tuna caddesindeki bir kapıdan alışılmamış miktarda adam girip çıktı. Bu kapı, başkentin en tanınmış lokantalarından birinin kapısıyla adeta kamufle olduğundan çok kişi bunları işlek lokışlanın kalantor müşterileri sandı. Oysa ki, lokantanın kapısı yanında çok daha mütevazı bir başka kapı vardır ve bir kaç basamak çıkıldıktan sonra oradan gene mütevazı bir apartman dairesine girilmektedir. Dairenin kapısında, iri harflerle yazılmış TÜRKİŞ ibaresini taşıyan bir tabela durmaktadır. Burası. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Merkezidir.

Konfederasyon Yönetim Kurulu, toplantısına haftanın ortasındaki perşembe günü başladı. Çok yakında Konfederasyona bağlı bütün Sendika Başkanmlarının iştirakiyle bir toplantı daha yapılacaktır. Ayrıca, yıllık Çalışma Meclisinin hazırlıklarına da önümüzdeki günlerde başlanacaktır. İşçiler bu arada Çalışma Bakanı Bülent Ecevitten en kısa zamanda grev hakkının çıkarılacağına dair söz aldılar. Ancak bu yıl. Çalışma Meclisi, grev hakkının esaslarını görüşecek olduğu halde, doğrusu istenirse ikinci planda kalmaktadır. Sendika Başkanlarının başkentte toplanmaları, birinci derecede, yeni teşekkül edecek ve işçileri bünyesinde toplayacak bir siyasi partinin kuruluşuyla ilgilidir.

Muhtelif cereyanlar...

Konfederasyon Yönetim Kurulunun ana hatlarını hazırladığı bu çalışmalar yeni sayılmaz. Seçimlerin hemen akabinde büyük işçi kitleleri, bağlı bulundukları bu en yüksek teşekkülü tazyike başlamışlardır. İşçi sendikalarının gerekçesi, genel seçimlerde işçi temsilcilerine gösterilen vefasızlıktır. Siyasi partilerin kendi bünyelerinde sosyal adalet ilkelerine değeri kadar önem atfetmemeleri ve seçimlerde işçi temsilcilerine listeletin sonlarında, sadece sembolik birer yer ermeleri sendikacıları harekete geçirmiştir Hele büyük işçi kitlelerinin bel bağladığı C.H.P. nin davranışı, sendikacıları ziyadesiyle üzmüştür. Seçimlerden evvel yapılan

Avni Erakalın
2 karpuz 1 koltukta

Kurultayda merkez kontenjanından ayrılan sadece 15 kişilik yer. Kurultaydaki havayı takip eden işçi temsilcilerini adamakıllı ürkütmüştü. Nitekim bu endişelerini Genel Başkan İnönüye duyurdular. Kendisini evinde ziyaret ederek, durumu anlattılar. Ancak siyasi partilerin hemen hepsinde mevcut olan "Alt kademe baskısı" işçi mümessillerinin isimlerini listelerde birer hatıra olarak kalmadan ileri götürmedi. Bütün bunlar -bazı politika erbabının da işe karışmasıyla, şuuru gelişen işçi kütlesinin bir sınıf partisi kurma yolundaki gayretlerini arttırdı.

Düşünce, şu anda ilk filizlerini vermiştir. En büyük işçi teşekkülü olan TÜRKİŞ ve idarecileri, üç aylık çalışmalarının sonucunu bir noktaya getirmişlerdir. İdarecilerin kararı, işçi kütlesini temsil edecek siyasi partinin Şubat ayı ortalarında kurulmasıdır.

Sendika Başkanlarının 15 Ocakta yapacağı toplantıda Kurucular Heyeti teşekkül edecektir. Kurucuların isimleri bir hayli kabarık bulunmaktadır. Bunların içinde türlü iş kolları temsilcileri, akademisyenler, işçi vasfını haiz gazeteciler ve tabiatıyla, sızabilmeyi başaran politika heveslileri bulunacaktır.

Konfederasyon Yönetim Kurulunun bazı tehlikeleri bertaraf etme yolunda gayretleri şimdiden başlamıştır. Kuruculardan seçilecek Merkez Yönetim Kurulu 15-20 kişi olacaktır. Buraya seçilenler üzerinde dikkatle durmanın önemini , sendika idarecileri anlamışlardır.

Konfederasyon idarecilerinin şim--i sendikalarla yaptıkları temaslarda işledikleri konu. işçi teşekküllerinde mevcut particilik fikrinin bu kitleyi ayırmakta olduğudur. İdareciler, işçi teşekkülleri arasında son senelerde adamakıllı şiddetlenen parti kavgalarının mevcudiyetini itiraf etmektedirler. Olaylar da bu hususu doğrulamaktadır. Her siyasi partinin Sendika idarecilerini kendi bünyesi içine almağa çalıştığı ve bunun için gerekli gayreti -her çareye başvurarak- gösterdiği bilinmektedir. İdareciler, bu noktadan hareketle, işçi kitlesinin haklarının haleldar olduğunu belirtmekte ve kitlenin siyasi bir parti çatısı altında toplanmasıyla, bu tip anlaşmazlıklara son verilebileceğini savunmaktadırlar. Bu görüş, yavaş yavaş şuurlanan işçi kitlesinde büyük çapta taraftar bulmaktadır.

Nitekim, Şubat ayı içinde resmen teşekkül edecek siyasi partinin il teşkilatları kolaylıkla kurulacaktır. Genel Merkezle birlikte işçi kitlelerinin yoğun olduğu illerde, en büyük sendikalar derhal il merkezleri olarak faaliyete geçeceklerdir. Teşkilâtlandırma işinin ilk merhalesi böylece tamamlandıktan sonra, ağır ağır diğer iller ele alınacaktır. Kurucularda hakim fikir, işçileri temsil edecek bu partinin ilk seçimlerde 30-40 milletvekilini Meclise sokabileceğidir. Böylelikle, Millet Meclisinde işçilerin seslerinin duyurulması mümkün olacaktır.

Bir sendikacının hayatı

Son günlerde, bu derece Önemle birinci plana çıkan işçi meselesi, aynı zamanda gözleri de bir adama, işçi teşekküllerinin en büyüğünün başında bulunan bir sendikacıya çevirdi. Bu sendikacı Seyfi Demirsoydur ve TÜRKİŞ Konfederasyonu Başkanı bulunmaktadır. Demirsoy, profesyonel bir sendikacıdır.

1920 yılında, şimdi Yunanistan toprakları içerisinde bulunan Nasliçte dünyaya gözlerini açan Demirsoy, Nasliçin fakir ailelerinden bîrinin çocuğudur. Babası Şaban efendi küçük Seyfi üç yaşındayken Lozan Andlaşması hükümleri gereğince Nasliçten kalkmış, Çatalcaya gelmiştir. Seyrinin ilk ve orta okul tahsili Çatalcadır. Ancak Şaban Efendinin mali durumu oğlunu fazla okutmaya müsait olmadığından, Seyfi babasının sebze bahçesinde çalışmak zorunda kaldı. Daha sonra köy katipliği yap-

tı. İkinci Cihan Harbi sırasında 33. Tümende sivil olarak hizmet gördü. Askerliğini Erzurumda tamamladı ve 1945 yılının sonlarında terhis olarak İstanbulda bira fabrikasına işçi olarak girdi.

Demirsoyun, Sendikacılık hayatı burada başladı. İlk olarak Bira İşçileri Sendikasının arkadaşlarının ısrarı üzerine Hurmayı denedi. Demirsoy bu denemede bir hayli tereddüt geçirdi. Kendi İfâdesine göre, o sıralar da Sendikacı adıyla "Komünist" kelimesi madalyonun bir yüzüydü. Üstelik Demirsoy, bu konuda hemen hemen Hiç bir şey bilmiyordu. Ancak cesaretinin ve gençliğinin verdiği hız genç adamın işe atılmaktaki tereddüdünü sildi." 1 47 yılında Bira İşçileri Sendikası kurucuları arasına girdi. Bir amatördü, Demirsoyun bundan Sonraki hayati, sıkı bir çalışmayla geçer. Sendikacılık konusunda bilmediklerini öğrenmek için azami gayreti gösterdi. Bu konuda Demirsoy kendisine en fazla faydası olan iki kişinin adını hürmetle anar. Bunlar C.H.P. nin o sıralarda Sendika faaliyetleriyle ilgilenmek için görevlendirdiği Dr. Rebil Barkın ve Sabahattin Selektir. Demirsoy Sendikacılık konusunda bu iki kişiden çok şey öğrendiğini belirtmektedir.

Seyfi Demirsoyun bundan sonraki hayatı Sendikacılık ortamı içinde düzenlendi. 13 yıl muhtelif kademelerde hizmet gördü. Ancak 1960 yılına kadar, gene kendi tâbirince amatör sayılırdı.

1960 yılı Kasım ayında Türkiye İşçi Sendikaları Başkanlığına seçilince profesyonel Sendikacı olarak çalışmağa başladı. Demirsoy birbuçuk yıla yakın bir zamandır bu görevi uhdesinde taşımaktadır.

Son derece sakin, ağır konuşan. sinirlenme kelimesini lûgatından kaldırmış olan Demirsoyun bu huyu, arkadaşları tarafından çok sevilmesine yardım etmektedir. Demirsoy aşırı derecede sabırlıdır. Bir meseleyi tamamen anlamadan karara varmaz.

Demirsoy evlidir ve üç gocuk babasıdır. Bayan Demirsoy da adamakıllı koyu bir sendikasıdır ve mücadelelerinde eşinin daima yanındadır.

Demirsoy 1951 yılında C.H.P. ye sessiz sedasız kaydolmuştur. V.C. salgını sırasında bütün ısrarlara göğüs germiş, zamanın Hükümetinin ileri gelenleri tarafından yapılan baskılar güçlü sendikacıya vız gelmiştir. Demirsoy, 1981 yılında intisabı gibi, sessiz sedasız C.H.P. den ayrılmıştır. Ayrılışının gerekçesi, işçi kitlesini temsil edecek yeni siyasi teşekkülün temellerini atmaktır.

Para.. Para.. Para..

Demirsoy ve arkadaşlarının yeni kurulacak siyasi partinin hazırlıkları Sırasında karşılarına çıkan ilk büyük zorlu para meselesi oldu. İdareciler bu konuda ikiye ayrıldılar. Bir kısmı, partiyi finanse edecek ba-

Alârm Çanı

İnsanların, mecbur kalmadıkça kendi varlıklarından, kendi menfaatlerinden fedakârlık yoluna sapmamaları belki hüzün verici Ur tutumdur. Ama, beşeridir. Bu bakımdan, bunu bir gerçek olarak kabul etmek ve toplamla alâkalı hesaplan öyle yapmak lâzımdır. XIX. Asır kapitalistleri işçilere insani hakları dahi pek uzun, ıstıraplı, ağır mücadeleler sonunda vermeye razı olmuşlar, daha doğrunu buna mecbur kalmışlardır.

Ancak, bu tutumun zenginlere, kapitalistlere, burjuvalara has bir davranış olduğun»* sanmak hatadır. Cebindeki paranın miktarı ne okursa olsun, hiç kimse bunun bir kısmını çıkarıp, karşısındaki daha fakire vermeye hevesli değildir. Zaten bundan dolayı değil midir ki dünyadaki bütün lisanların lügatlerine "hamiyet" "cömertlik", "diğerkâmlık" gibi. kelimeler girmiştir? Bunlar, beser karakterinde kaideyi değil, istisnayı ifade etmektedir. Yoksa insan, her devirde. her tabakadan ve her zümreden İnsan, dünyasını kendi etrafında yaratmıştır.

Fakat Allah, insana bir de başka alet vermiştir: Akıl. Akıl sayesindedir ki geçmişten ibret alınmakta; hadiseler değerlendirilmekte, yeni tutumlar tayin olunmakta. başkalarının hataları mümkün nisbetinde tekrar edilmemektedir. İnsanlığın ilerlemesi, bununla kabil hale gelmektedir.

Şimdi Türkiyede, sosyal adalet meselesi ön plana— çıkmış bulunuyor. Bir defa bunun, ortamın müsait bulunması kadar, mevcut şartların icabı olduğunu da kabul etmek lâzımdır. Bir sosyal adalet meselesi, bütün yakıcılığı ile mevcuttur, ortadadır, Milli gelirin zümreler arasındaki taksim tarzını beğenmek imkânı yoktur, kahredici sefaletin bir takım insanları insanlıktan çıkardığı unutulamaz, her ferdin topluma karşı vecibelerim aynı nisbette yerine getirmediği muhakkaktır. Bunlar "müessses nizam" sayılırsa, o nizamı değiştirmeğe çalışmak hak haline gelir.

Türkiyede bolşevik edebiyatı yapanların, üzerinde oynadıkları mühim nokta budur. "Bu müesses nizam imdir, toplumun koruduğu? Kanonların himayesi altında tuttuğu?" Bunun cevabını en açık şekilde "Hayır!" olarak vermezsek, bindiğimiz dalı keseriz. "Müesses nizam" ile toplumun şartları ara--ındaki fark, dağlar kadar büyüktür. "Müesses nizam", toplumun şartlarını değiştirme usulünü tâyin eden nizamdır. Yoksa, değiştirilmesi lâzım gelen haksızlıklar, adaletsizlikler, İstismar ve avanta manzumesi değildir. Bunun ikisini birbirine karıştırmaya kalkışmak, pek "ham ervahça" bir göz boyacılığından başka şey sayılamaz.

Ama sadece "Müesses nizâm "ın değil -onun, hepimiz koruyucusuyuz- toplumun şartlarının aynı kalmasını isteyenler yok değil midir? Elbette ki vardır. Bunların miktarı da, kudret derecesi de, tesirleri de sol fikir propagandacılarının söyledikleri kadar olmaktan çok uzaktır. Bunlar, memleketin idareci kadrosu içinde dahi ufak, önemini gittikçe kaybeden bir ekalliyettir. Ancak, sadece mevcudiyetlerini bilmek dahi, onları bolşevikler derecesinde tehlikeli, muzir yaratıklar haline sokmaya yeter de artar bile...

Bugün Türk toplumunda, alarm zilleri çalmaktadır. Bilhassa varlıklı zümreler buna kulak verirlerse, XIX. Asır kapitalistlerinden daha basiretli davranırlarsa, sosyal adaleti bizzat kendileri, mümkün nisbetinde gerçekleştirmek için iyi niyet gösterirlerse ve hasis menfaatlerinin pek esiri olmazlarsa akıllılık ederler. Toplumdaki şartların değiştirilmemesi için boşuna gayret, ancak toplumun düzenim değiştirme peşinde olanların ekmeğine yağ sürecektir.

Jandarma Devletin çoktan tarihe katıştığı ve Sosyal Devletin doğduğu hatırlardan hiç çıkmamalıdır. Zira herkes emin olabilir ki zamanı geldiğinde Türk Devletinin Jandarması, sosyal adalete karşı olanları değil, ondan yana bulunanları koruyacaktır.

zı kapitalistlerin Parti bünyesine alınmasını teklif etti. Demirsoy ve arkadaşları bunun tamamen aleyhinde vaziyet aldılar. Demirsoyla beraber olanlar, partinin finansman işini sendikaların halledebileceğini savundular. İrili ufaklı sendikaların bugün ellerinde bulunan para bir hayli tutuyordu. Kaldı ki, böyle bir iş için ücretleri muayyen miktarın üzerinde bulunan işçiden aidat kesilebilirdi. İşin burasında, karşı taraf direndi. Ne olursa olsun işçiden para istemek psikolojik bakımdan hataydı. Parti, ölü doğabilirdi.

Bir başka kor.u partinin ismiydi. Gerçi ilk defa sözü edildiğinde, partinin isminin Sosyal Güvenlik Partisi olacağı yolunda bir dedikodu çıkmıştı. Ama bu konuda henüz karar verilmemişti. Kurucu heyet bu hususu kararlaştıracaktı.

Bir üçüncü mesele Parti Genel Başkanlığına kimin getirileceğidir. Bu hususta anlaşmazlık yok denilse yalan olacaktır. Demirsoy ve arkadaşları bu işi, Konfederasyon Başkanının -Demirsoyun- yapmasını istemektedirler. Ancak yeni Partinin temelini teşkil edecek olan Sendika Başkanlarından büyük bir çoğunluğun fikri bu merkezde değildir.

Bahir Ersoy konuşuyor
Akıllı bir ses

Başka ses...

"Nitekim, başkentte, Tuna caddesinde böylesine bir faaliyet devam ederken geçen haftanın başında Pazartesi günü, İstanbulda Vilâyet binasının arkasına düşen, gürültülü Cemal Nadir sokağındaki harap ve iğreti merdivenlerle çıkılan küçük Tekstil ve örme Sanayii İşçileri Sendikası Merkezinin tahtaları gıcırdayan bir odasında, orta boylu, orta yaşlı ve mühmel giyinişli bir adam, muhatabına:

"— Türk işçisi artık haklarının şuuruna varmıştır." diyordu. Adamın adı Bahir Ersoydu ve Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikasının başkam bulunuyordu.

Bahir Ersoy, bir gün önce Tekstilin Taşlıtarla Şubesinin kongresinde bir konuşma yapmış ve cumartesi günü, Taksimde, komünizm aleyhine tertiplenen sözde gösteriyi itham etmişti. Ersoy, Taksimde toplanan 300 kişi tarafından komünizmi telin maskesi altında, bazı gazete ve dergilerin yakılması olayım doğru bulmadığım belirtmiş ve teşhisini oturtmuştu: Komünizmi telin mitingini tertipleyenler ve gazeteleri yırtanlar, "İşçilerin ve dar gelirlilerin haklarını müdafaa eden Türk basınının, işçi meseleleri üzerinde durmasını istemeyenler"di. Ersoy:

"— Son günlerde Başında işçi meşelelerine, yani dar gelirlilerin meselelerine alaka başlamıştır. Basını, komünizm gibi kötü iftiralardan tenzih ederim. Türk basını milli müesseselerden biridir" diyordu.

Bahir Ersoyun teşhisindeki doğruluk payını küçümsememek gerektiği, sağduyu sahibi insanlar tarafından kabul edildi. Muhakkak olan, işçi meselelerinin, üzerinde Basın tarafından önemle durulan bir problem haline geldiğidir. Ama bu, zorlama ile yaratılmış sahte bir durum değildir. Türkiye ekonomisi buhranlı devrelerinden birinin içindedir ve az gelişmiş ülke olarak Türkiyede, çalışan sınıfın başlıbaşına bir problem haline gelmesi, "eşyanın tabiatı icabadır. . Türkiyede emeklerinin karşılığında kazanıp geçinmek durumunda olan işçilerin bugünkü durgun ve krizli devrede, en çok mağdur olan insanlar arasında bulunması da tabiidir. Bu durum işçileri, haklarım savunma konusunda daha "şuurlu" hale getirmiştir. Bu "şuur"un gelişme çizgisi, 27 Mayıstan sonra kurulan "Türkiye İşçi Partisi" ile başlamıştır.

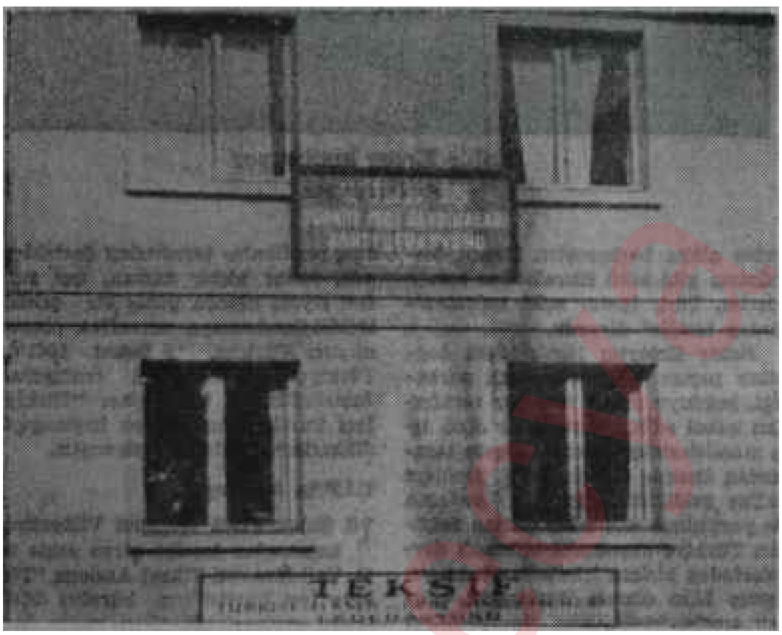
Türkiyede işçilerin siyasi alanda teşkilâtlanma çabaları yeni değildir. Nitekim, Türkiye İşçi Partisinden önce de Türkiyede işçi partileri kurulmuştur. Fakat kurulan bu partiler, işçileri gerçekten temsil eden bir kimliğe hiçbir zaman sahip olamanastır. Ancak 14 Mayıs 1946da Esat Adil Müstecaplı tarafından kurulan "Türkiye Sosyalist Partisi" bazı sendikalar tarafından desteklenmiş, fakat hiçbir zaman, işçi sınıfını siyasi alanda geniş bir şekilde teşkilâtlandırmaya muvaffak olamamıştır. Nitekim, 13 Şubat 1961'de, Türkiyede ilk defa işçi sendikaları temsilcilerinin kurdukları "Türkiye İşçi Partisi", bu yüzden başlangıçta dikkatleri üzerinde toplamıştır-

T.İ.P.'in kuruluşu

13 Şubat günü İstanbul Vilâyetinin kapısından içeriye giren sekiz kişi, Vali Muavini Fikret Arslana "Türkiye İşçi Partisi"nin kuruluş dilekçesini veriyorlardı. Gelen sekiz kişinin sekizi de sendikacıydı ve her biri bir İŞ kolunda bir sendikayı temsil ediyordu. Gelen sendikacılar arasında Avni Erakalın, Kemal Türkler, Şaban Yıldız, Rıza Kuas, İbrahim Denizcier, İbrahim Güzelce, Kemal Nebioğlu bulunuyordu. Aynı gün Divan Otelinde bir kokteyl tertiplendi ve T.İ.P.in' amaçları gazetecilere izah edildi. Fakat Partiye bir lider bulunması meselesi, kuruluştan sonra, sendikacıları bir hayli meşgul etti. Aksarayda Mine Lokantasında ve Taksim İşkembecisinde yapılan kulis çalışmalarında beliren hava, Prof. Cahit Talaşın partiye lider olmasıydı. Bu arada başka isimler ortaya atılmış ve T.İ.P.'in programın ha--ırlayan Orhan Arsalın, Prof. Orhan Tu-Tanın da adları üzerinde durulmuştu. Adaylardan biri de 28 Nisan olaylarından sonra, Menderese "150.

bin işçimle arkandayım" misillû telgraflar çeken talihsiz Türk-iş Konfederasyonunun sabık Başkanı Nuri Beterdi. Gece yarılarına kadar devam eden toplantılar sonucunda, sendikacılar liderlik üzerinde bir anlaşmaya varamayınca, kumculardan biri bir teklifte bulundu: Lider, test usulüyle tesbit edilmeliydi. Fikir kabul edildi ve derhal bir test hazırlandı. Yapılan test sonucunda en yüksek puanı alan Prof. Cahit Talas, T. İ. P.'in Genel Başkanlığına getirildi ve durum telgrafla kendisine bildirildi. Ne var ki Talas, bu telgrafı almadan Y. T. P. ile anlaşmıştı. Bu sebeple T. İ. P'in liderlik teklifini nazikâne bir dille reddetti. Arsal, sendikacılardan bazıları tarafınkala, bir sendikacı partinin liderliğini deruhte edebilirdi, Fikir müsait karşılanınca seçim yapıldı ve Avni Erakalın, T. İ. P'in Genel Başkanlığına getirildi. Aradan bir süre geçtikten sonra, teşkilâtlanma (alışmalarına devam edilirken, önemli bir mesele ortaya çıktı ve T. İ. P'in kurucularına sıkıntılı günler yaşattı. Mesele şuydu:

T. İ. P'in Genel Başkanı olan Avni Erakalın, ayni zamanda İstanbul İşçi Sendikaları Birliğinin Başkanı bulunuyordu. İstanbul İiçi Sendikaları Birliği tüzüğünde İşçi Sendikaları İdare Kurulunda çalışanlar bir siyasi partide aktif görev alamazlar şeklinde bir madde vardı. Erakalına karşı olan Sendikacılar, T. 1. selenin tartışması yapıldı. T. İ. P.'in torpillenmesini İsteyen sendikacılar, bu maddenin tâdilinin şiddetle aleyhinde bulundular. Sonuç, Erakalın ve arkadaşlarını umutsuzluğa düşürdü T. İ. P., "özel çıkarlar yüzünden yıkılmak" isteniyordu. Maddede yapılması istenen değişiklik reddedilince, Erakalın, İşçi Sendikaları Birliği Baş kanlığından istifa etmeyi teklif etti. Bu jest, T. İ. P. kurucuları tarafından uygun görülmedi ve Erakalının, T. İ. P. Başkanlığından istifa etmesi uygun görüldü. Erakakalının istifası üzerine, T. İ. P. başsız kalıyor ve parti iki Genel Başkan Vekili ile idare edilmeye başlanıyordu. Genel Başkan Vekilleri avukat Sina Pamukçu ile Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türklerdi.

İşçi Sendikaları Konfederasyonu binası
Beklenen tekke

dan tutulmuyor, Nuri Beşer ise başlangıçta T. İ. P. kurucuları ile birlik olduğunu söylemesine rağmen A. P. kurucuları arasında yer alınca,, sendikacılar; parti kurmaya müsaade edilen tarihin son günü, "lidersiz" müracaât etmek zorunda kaldılar. Bu arada, Türk-İş Başkanlığına seçilmiş bulunan Seyri Demirsoyun, T. İ. P. kurucularına, T. İ. P'i destekliyeceğine dair söz verdiği biliniyordu.

Lidersiz kurulan T. 1. P'in programı hazırlanırken, kurucular harıl harıl, bir Genel Başkan bulmak gayretindeydiler. Bu sırada Sendikacılarla içli dışlı olan bir gazeteci. T. İ. P. kurucularına bir fikir verdi: Niçin şöhretler üzerinde duruluyordu? Pe-

P. kurucusu aleyhine bu maddeye dayanarak çalışmaya başlayınca, sendikacılar kafalarını kaşımaya koyuldular. Yapılacak şey yoktu. Erakalın İşçi Sendikaları Birliği Başkanlığından, ya da T. İ. P. Genel Başkanlığından istifa etmeliydi. Erakalın, Sendikacı olarak İstanbul İşçi Sendikaları Birliğinden aldığı maaşla geçindiği için, bu görevinden İstifa etmesi halinde, ailevi durumu son derece bozulacaktı. Bu sırada Erakalın" T. İ. P.in başında kalmasını isteyen bir grup Sendikacı, İşçi Sendikaları Birliği tüzüğünün *6* maddesinin değiştirilmesini teklif ettiler. Sendikalar Birliğinin Olağanüstü Kongresi toplandı ve bu me-

Partiler ise karışınca

Erakalın, T. İ. P. Genel Başkanlığından istifa etmesine rağmen, münasebetlerini devam ettirdi. O Sırada 15 Ekim seçimleri yaklaşmıştı. Y. T. P. İstanbul İl Başkanı Gökay Erakalını çağırarak, Y. T. P. İstanbul Üstesinden bağımsız olarak aday olup olmayacağını sordu. Erakalın, mehil istedi ve T. 1. P. idarecileriyle görüştü. Türkiye İşçi Partisi idarecileri uzun müzakerelerden sonra, Erakalının Y. T. P. listesinden bağımsız aday olmasına karar verdiler. Eğer Erakakalın milletvekili olursa, bu T. İ. P. in işine yarayacaktı. O zaman Erakalın yeniden T. İ. P. Genel Başkanlığı görevini üstüne alabilirdi. Erakalın seçimi kaybedip, güvenilen dağlara kar yağınca. T. t. P. çiler biraz şaşırdılar ve işi oluruna bıraktılar. Oysa ki parti İstanbul, İzmir, Adana, Ankara, Kayseri gibi kesif işçi topluluklarının bulunduğu bölgelerde sendikalar tarafından teşkilâtlandırılmış ve yayılmaya başlamıştı.

Tam bu sırada Türk-iş Başkanı Seyfi Demirsoy, İzmirde bir açıklama yaptı ve bu açıklama, T. 1. P. kurucularının yeniden canlanmasına sebep oldu. Demirsoy, Türkiyedeki sendikalarınbünyesinde tophyaeak büyük bir işçi partisinin kuruluş hazırlıklarını yaptığım bildirince, ilk tepki, T. İ. P'çilerden geldi. Eğer, istenen şey, Türkiyede İşçilere dayanan bir parti kurmaksa, T. İ. P. ne güne duruyordu? Demirsoy bu partiye katılabilir ve sendikalar, siyasi teşkilât bakımından monolitik bir yapı kazanırdı, T. İ. P'in programı beğenilmiyorsa, değiştirmek mümkündü. Kuruculara itiraz vaki olursa, yeni kurucular tesbit edilebilirdi. Kurulmuş, hazır bir parti varken, yenisi ne demek oluyordu T. İ. P'çiler bu itirazlarına bir yenisini daha kâttı-

lar. Efendim, Demirsoy, C. H. P. liydi ve 1957 seçimlerinde C. H. P. nin İstanbul adayı olmuşta.' C. H. P., T. *t.* P.'nin gelişmesinden endişe duyduğu için, Demirsoyu T.İ.P.'i torpillemek ve "İşçi sınıfını ikiye bölmek, için" özel olarak görevlendirmişti! Binaenaleyh, Demirsoyun Sosyal Güvenlik Partisi bir "Muvazaa Parti* si" idi. Bu itiraz, işçiler arasında revaç bulmadı. Demirsoyu yakından tanıyanlar, Türk-İş Başkanının böyle bir "kolpo"ya alet olacak karakterde bir insan olmadığını herkes teslim etti. Fakat, T. İ. P.'çilerin işçilerin bir tek parti içinde temsil edilmeleri ile ilgili olarak ileri sürdükleri husus. haklı karşılandı ve aradılar, T. İ. P.'çilerle Demirsoy arasında böyle bir birleşmeyi sağlamak için mekik dokumaya başladılar. Bu uzlaştırma gayretlerinde, kısmen de muvaffak oldular. Yakınlaşma, bilhassa. Saraçhane başında tertiplenen büyük işçi mitingi dolayısiyle oldu ve Demirsoy, Erakalın ile arkadaşlarına büyük ölçüde yardım ederek, onların kısmen gönüllerini aldı. (Bk. AKİS-YURTTA OLUP BİTENLER, Sayı: 392)

Mesele, "Şuur"a varmış olan işçilerin bir tek siyasi teşekkülde temsili meselesi olunca, ortam uygun demekti. Çünkü, bir sendikacının İstanbuldaki AKİS temsilcisine söylediği gibi "Akıl için yol bir" dir. Bu yüzden, 15 Ocakta Ankarada toplanacak olan Türk-İş Temsilcileri Meclisinde bu mesele konuşulacak ve bir karara bağlanacaktır. Ancak T.İ.P. kurucularının halen, Demirsoyun kuracağı partiye küçümseme ile karışık bir "allerji"leri mevcuttur. Türk-İş) temsilcileri Meclisinde bu allerjinin giderilmesine çalışılacaktır. Demirsoy ve arkadaşları, Türkiyede bütün sendikaları bünyesinde toplayan Türk-İşin bu teşebbüsünün, teşkilâtlanma bakımından münferit sendika hareketlerinden daha derii toplu ve plânlı olacağını anlatacaklardır. Bu arada, İşçilerin siyasi alanda bir teşkilât kurmasını İstemiyen tahrikçilenin de, iki tarafa içten içe infiratçı fikirler zerkettikleri gözden kaçmamaktadır. Bunların başında büyük sermaye sahiplerinden bazılarının, komünistlerin ve fanatik sağcıların bulunduğu tahmin edilmektedir. Nitekim, itidalli ve sağduyu sahibi Bahir Ersoy, Taşlı tarlada Tekstil Kongresinde yaptığı konuşmada bu hususa dikkati çekmiş ve Taksim Mitinginin, "işçilerin müdafaasına son verilmesi için tertiplenen bir hareket" olduğuna, ifadeden çekinmemiştir. Türk - İş Temsilciler Meclisinde Ersoy ve onun gibi düşünen sağduyu sahiplerinin fikirleri hakim olursa, durumun düzelmemesi için hiçbir sebep yoktur ve ufuktaki belirtiler de bunu göstermektedir. İşçiler artık kendilerini bir siyasi fikir etrafında toplayacak bayrağı açmışlardır.

Bülent Ecevit
Sözümüz söz

Sınıf Partileri

Derler ki, "Hamama giren, terler." Sınıf hakimiyetine dayanmayan demokratik toplumlar, itiraf etmek gerekir ki, sınıf partileri için terletici birer hamamdır.

İşin başında, her şey kolay ve pembe renkli görünür. Öyle ya, bir parti ki müşterisi hazır. Bir İşçi Partisi mevcut olunca, işçi vasfını tanıyanlar, tutup başka bir siyasî teşekkülü mü destekleyeceklerdir? Bir Küçük Esnaf Partisi dururken, kim gider de değişik parti arar? Köylü partisi köylüyü kendi kanadı altında toplamaz da, kim toplar? Nihayet Küçük Arazi Sahipleri Partisi, Memurlar Partisi gibi partiler mensuplarım elbette ki kendi saflarına çekeceklerdir.

Ancak, hâdiseler göstermektedir ki kazın ayağı pek de öyle değildir. Bilhassa, sadece sınıflar arasındaki değil,, doktrinler arasındaki katı barajların da kalktığı ve memleketlerin meselelerim hal için tek bir çıkar yolun göründüğü XX Asrın ikinci yansında, kütleler daha geniş düşünmektedirler. Bir defa, sınıfların haklarım sınıf partilerinin korudukları devir çok geride kalmıştır. Şimdi toplumda, menfaatler öylesine çatallaşmıştır ki düğüm yolunu politika mekteplerinden beklemek imkânsız hal almıştır. Bir memlekette, idare edenlerin hep belirli zümrelerden çıktığı, bu zümrelerin de milli serveti istismar eden ve emekçilerin hakkını yiyen zümre olduğu, onun için milletle idarecilerinin arasının açıldığı, bunu telafi için Parlamentoya mutlaka öteki zümrelerin temsilcilerinin sokulması gerektiği güzel, parlak, gösterişli sözlerdir. Ama, bunların doğruluk derecesi güzellik, parlaklık ve gösterişlilikleri derecesinde değildir. Zira, demokratik usullerin cari olduğu toplumlarda hu mekanizmayı işletmenin belirli yolları vardır ve bunun haricine çıkmak hiç kimsenin kârı değildir. Mesela, bizde kurulacak bir İşçi Partisi konusunda karşıya çıkan ilk güçlüğün finansman güçlüğü olduğa ve bir takım sendikalarm partiye kodamanların da alınması lüzumunu savunmaları üzerinde durulacak bir noktadır. Bu tezin karşısındaki tezin, İşçi Partisi İhtiyaçlarının sendikalardan temini tezi olması meselenin mahiyetini dedlştirmemektedir. Sendilkaların profesyonel liderleriyle toplumun öteki kodamanları arasında pek de büyük bir fark yoktur.

Bantta dışında, sınıf partnerinin öteki sınıfların husumetini üzerleri ne çekmemesine imkân yoktur. Bir sınıf, kendi haklama politik yollardan savunmaya ve kabul ettirmeye kalktı mı, karşı sınıfların derhal vaziyet almaları tabii hale gelmektedir. Sonra, politika sahasında aktif bir amil partisinin, o sınıf m sosyal adaletle alâkalı haklarını teminde kolaylık mı, yoksa zorluk mu teşkil ettiği münakaşa konusudur. Zaten bu yüzden değil midir ki demokratik toplumlarda sınıfların baklan siyasi partilerle değil, sendikalar ve meslek teşekkülleriyle korunmakta, buna mukabil milli partiler belirli prensiplerin ışığı altında bel tabakaya şamil bir politika gütmektedirler.

Ama, şurası bir gerçektir ki Türkiyenin şartları bir İşçi Partisi tecrübesini kaçınılmaz hale sokmaktadır. Bu bakımdan, başlayan teşebbüsleri müsamaha ve iyiniyetle karşılamak lâzımdır. Başka toplumların, gelişmeleri sırasında, bizden çok önce geçirdikleri bu tecrübe, şüphesiz bizde de aynı neticeyi verecektir.

A. P.

Bir haftalık devri-âlem

Hâdise, İzmir C. H. P il merkezinin bir salonunda cereyan etti. Günlerden pazartesiydi. O gün, bir önceki haftanın son gününde başkentten kalkıp Ege tütün piyasasının açılışında bulunmak zahiri sebebiyle İzmire gelen A. P. Genel Başkam Ragıp Gümüşpala ve A. P. li Bakanlarla 30 milletvekili ve senatör son derece mühim bir toplantı yaptılar. Toplantının hemen akabinde Gümüşpala Koalisyonun diğer kanadını teşkil eden C. H. P. nin gösterişsiz il merkezini ziyaret etti. İl merkezine yapılan ziyaret bir nezaket ziyareti olduğu için Pala Paşa yanma Devlet Bakam Necmi Ökten ile A. P. il başkanı Mehmet Karaoğlunu almıştı. İkinci Başkan ve eski Demokrat Osman Kibar da heyete dahildi. Pala Paşa ve arkadaşlarım il merkezinde, Lebit Yurdoğlu son derece samimi bir hava içinde karşıladı. H Başkanlığı odasına geçildi ve sohbete koyulundu. Bir ara içeriye alman gazeteciler ve foto muhabirleri Pala Paşanın il merkezindeki başkanlık odasında, altı oklu bayrak altında resim çektirmesini teklif ettiler. Komplekssiz A. P Genel Başkam bu teklifi gülerek karşıladı ve altı oklu bayrağın altına doğru bir kaç adım attı. Ne var ki yolu yeni A. P. li, eski D. P. li Kibar ve Karaoğlu ikilisi tarafından kesildi. İki ahbaplar yaygarayı bastılar ve:

"— İşte bu kadarı olmaz! Yarın bu resim gazetelerde çıkar. Sonra, teşkilâtın yunasına dayanamayız. Biz Paşanın, altı oklu flama altında resim çektirmesine müsaade edemeyiz" diye kükrediler. Gümüşpala, çâr nâçar yerine döndü ve oturdu. Bundan sonra da, yapılan iyiniyet ziyareti soğuk bir hava içinde nihayet buldu.

Bu, maceralı Ege seyahatinde, yetişme tarzı ayrı, siyaset mektebi ayrı, politika mektebi ayrı Ragıp Gümüşpala ile partisinin D. P. den müdevver teşkilâtı mensupları arasında patlak veren anlaşmazlıklardan sâdece birini -ve, en önemsizini- teşkil etti. A. P. Genel Başkam bütün gezi boyunca küçük, fakat gürültücü, daha doğrusu şamatacı eski Demokrat kalabalıkların af yaygaralarına karşı koymaya çalıştı, kendisine vakın arkadaşlarıyla birlikte Komisyonu mertçe, hatta kahramanca savundu.

Ankaradan çıktık yola...

A • P. Genel Başkanının, teşkilâtın nabzını yoklamak gayesine matuf Ege gezisi evvelki haftanın sonundaki pazar günü sabahın sekizinde başladı. O gün, Ankara garından kalkan Moto trene ilâve edilen bir vagon erken saatlerden itibaren ilk dolmağa başladı. Ancak, havanın soğukluğundan, A. P. nabız yoklama ekibinin uğurlayıcıları pek mütevazi bir rakamı ancak buldu. Bir kaç foto muhabiri vazife icabı garda bulundular ve seyahatin deparını tespit ettikten sonra, onlar da kayboldular.

Kırmızı maroken döşemeli koltuklara oturan A. P. ileri gelenleri, gözlerinde uykunun mahmurluğu, Moto trenin hareketine intizar ettiler. Nihayet vakit geldi ve saat tam 8.30 da Moto-trenin hareket düdüğü öttü. O zaman, kırmızı vagonda bir kaynaşmadır başladı. Gümüşpala ve kurmay heyeti seyahatin seyri hakkında plânlar kurmağa başladılar. İlk durak Polatlı oldu. Aceleci A. P. liler hemen pencerelere seğirttiler. Ancak hayal sukutuna uğradılar. Zira Polatlı pek tenha idi ve istasyonda bir kaç topçu assubayından başka kimsecikler görünmüyordu. Onlar da, umursamaz nazarlarla Moto-treninin geçişini seyrettiler.

A. P. nin nabız yoklama heyeti, asıl iştahını Eskişehire saklıyordu. Nitekim Eskişehire yaklaşılırken kırmızı vagonda yeni bir kaynaşma oldu. Genel Sekreter Osma harekete geçti ve teşkilâtı kurdu. Pala Paşa hiç yerinden kalkmayacak ve dışarıdaki havaya göre vaziyet alacaktı. Moto-tren Eskişehir garına girerken hazırlık tamamdı. Fakat Eskişehirde de bu mühim seyahat duyulmamış olmalı ki, gar bomboştu. 30-40 kişilik bir kalabalık ortalıkta dolaşıyordu. Fakat kalabalık içinde bir kaç kişinin gözleriyle vagon pencerelerini taraması, A. P. li heyet için ümit ışığı oldu. Hemen pencerelerin camları indirildi ve yarı bellere kadar sarkılarak vatandaşlara gözüküldü. Bu arada Gümüşpala da yerinden kalkarak pencerenin önüne yaklaştı. Bir kaç kişi, pencereye zorla yaklaştırılan Genel Başkanın ellerini öptüler. Bu sırada bir grup işçi kafileyle pek ilgilendi ve ellerindeki broşürleri A. P. lilere verdi. 20 sayfalık broşürün üstünde "Eskişehir Hava Sanayi İşçilerinin dilekleri" ibaresi okunuyordu.

Ragıp Gümüşpala İzmir C. H. P. il merkezinde
Allerjiye paydos

Trenin hareket saati hemen geldi ve bu pencere sohbeti yarım kaldı. Kızılca kıyamet de Moto-trenin hareketinden sonra başladı. A.P.'liler, yerlerine oturur oturmaz hemen birbirlerine çıkışmağa başladılar Hedef Genel Sekreter Osma idi. Olur muydu yani, insan Eskişehir gibi mühim bir yere telgrafla Pala Paşanın geleceğini bildirmez miydi? Osma sükûtu tercih etti.

Gülen yüzler

Kızgın heyetin yüzüne neşe pırıltılarını Kütahya İstasyonundaki kalabalık serpiştirdi. Kütahyada A. P. liler için bir karşılama töreni

hazırlanmıştı. Ellerinde birer pankart bulunan üç kişi ön safta dikkati çekiyordu. Pankartlarda "Af huzur için ilk şarttır", "Haklarımızın korunmasını istiyoruz", "Af istiyoruz" cümleleri okunuyordu. Gümüşpalanın yüzü güldü ve pencereye çıktı. Kalabalıktan pek çok kimse Pala Paşanın elini öptüler. Bu arada "Af, Af" sesleri duyuldu. Bu sesler, A. P. lileri hiç memnun etmedi. Sesleri kesmek için bir çare buldular. Heyete dahil milletvekili ve A. P. senatörlerini birisi yüksek sesle halka takdime başladı. Kalabalık, ismi söyleneni alkışlıyordu. En çok alkışı, Mualla Akarca topladı.

Moto-tren Egeye yaklaştıkça karşılayıcılar ve "afçılar" arttı. Hele Balıkesirde kalabalık hayli fazlaydı. Ağızlardan çıkan tek laf af olduğu için, A. P. li nabız yoklama heyeti biraz bozuldu. Tempo halinde "Af, af" diye haykıran Balıkesirlilere Gümüşpala güleç bir yüzle göründü. Fakat tek bir kelime söylemedi. Kalabalık ise Gümüşpalanın konuşmasını istiyordu. İstek, sesli şekilde izhar edilince A. P. Heri gelenleri Gümüşpalaya:

"— Paşam, kalabalık konuşmanızı istiyor. İsterseniz tütün piyasasını açmağa gittiğinizden bahsedin ve bir kaç laf edin" diyerek sokuldular. Gümüşpalanın konuşmağa niyeti yoktu. Israr artınca arkasına döndü ve:

"- Ben konuşmam. Konuşursam onların istediklerine cevap vermem lâzım. Onların dillerinin altında başka bir şey var. Ona cevap isterler. Onun için konuşmam ben" diye cevap verdi. Bu defa başka bir çare bulundu. Bir A. P.1i senatör yan beline kadar vagonun penceresinden aşağıya sarkarak var sesiyle:

"— Hakimiyet milletindir, Hakimiyet milletindir" diye bağırmağa başladı. Afçı kalabalık da senatörün sesine ses uydurdu ve her bir ağızdan:

"— Hakimiyet milletindir" diye bağırılmağa başlandı. Senatör arkasına döndü ve sevinçli bir seklide:

"— Tamam! Susturdum nihayet" dedi.

Eğeye kadar bütün istasyonlarda, ayni nakarat tekrarlandı. Yolculuk revnaklı geçiyordu İzmire yaklaşılırken kompartımanlarda bir hazırlık başladı Alsancak istasyonunda ise, yeni bir kalabalık afçı grubu Pala Paşaya tezahürat yaptı. Tabiî "Af isteriz" nidaları eksilmedi. Bu arada bir hâdise, Gümüşpalanın canını fena halde sıktı. Alsancak garında kalabalık gene "Af, af" diye bağırırken tren hareket etmişti ki yan vagonda bulunan bir subay kalabalığa doğru:

"— Hava, hava" diye seslendi. Birden kalabalık "yuh" çekmeye başlayınca A. P. liler şaşırdılar ve bilhassa A. P. Genel Başkam pek bozuldu:

"— Ne oluyor? Bize mi yuh çekiyorlar" diye sorunca vaziyet, İyiniyetli Paşaya anlatıldı. Gümüşpala da başım iki tarafa salladı.

Moto-trenin Basmahane istasyonuna girmesi pek tantanan oldu. Son durakta hayli kalabalık toplanmıştı. Moto-trenin üzerinde bile A. P liler görülüyordu. Bütün istasyon bembeyaz pankartlardan görünmez hale gelmişti. Egede afçılar iyi ça lışmışlardı!

Karşılayıcılar trenin etrafını aldılar ve nabız yoklayıcı heyetin inmesini beklediler. Nitekim bir müddet sonra da başta Gümüşpala olmak üzere A. P. 1i milletvekilleri ve senatörler Mobo-treni terkettiler. Gümüşpala bir anda kendisini "Af isteriz", dövizlerinin arasında buldu. Gümüşpala İzmir valisine ait resmi 00001 numaralı arabaya alındı ve Necmi Öktenin Karşıyakadaki evine doğru yola çıkıldı. Fakat makam arabası A P. 11 afçılar tarafından durduruldu. Gaye, gürül'tü çıkarmak olluğu için A. P. li afçılar kursaklarındaki hevesi yenememişlerdi. Buna rağmen Gümüşpala konuşmamakta ısrar etti. Zaten gürültü edenlerin çoğunun sarhoş . olduğu seziliyordu. "Af isteriz" seslerine Gümüşpalanın verdiği cevap sâdece kesik bir:

"— İnşallah çıkar" oldu. Otomobil hareket etti.

Gümüşpalayı karşılayan "Afçılar"ın dövizleri

Lâf-ı güzaf!

Gizli toplantılar

Tütün piyasasını açmak zahiri sebebiyle Egeye gelen Gümüşpala ve A.P. milletvekületi ile senatörleri bitirdiğimiz haftanın başında Tekel Başmüdürlüğünde yapılan toplantıya katıldılar. Toplantı son derece donuk bir bava içinde takip edildi. A. P. li cengâverler, gönüllerinde yatan aslan başka olduğu için toplantının bir an evvel bitmesini dört gözle beklediler. Zira asıl bundan sonra, yapılması kararlaştırılan bir gizli oturumda Egedeki nabızın ne şekilde attığı tespit edilecek ve kararlar alınacaktı. Gizli toplantının karargahı Fuardaki Ada gazinosunda kuruldu. Piyasa ve müstahsilin dilekleri, şikâyetleri bir kenara itilerek A. P. nin ana teşkilât meselelerine inildi. Egede bulunan 6 ilin A. P. Başkanları ve yöneticilerinin de hazır ve nazır bulunduğu Ada gazinosu toplantısında son derece ilginç hâdiseler cereyan etti. Zaten bir gün evvel 6 lin temsilciler] otomobillerle İzmire akın etmişlerdi. 6 ilin A. P. lileri Gümüşpaladan hesap sormağa gelmişlerdi Seçim öncesi yapılan af vaad'erinin üzerine sünger çekilmesi Egeli A. P. balkanlarını kızdırmıştı. İşte şimdi Pala Paşayı ve etrafını kıstırmışlardı . Hesap soracaklardı. İzmir, Manisa, Balıkesir, Aydın, Denizli ve Muğlanın kızgın A.

P. lileri A. P. 11 senatör ve milletvekilerini bir köşeye sıkıştırdılar ve "sayın büyükleri"nin neden halâ kurtarılmadıklarını sordular. Müzakereler pek kızışmıştı ki birden Ada gazinosu, gazetecilerin istilâsına uğradı. Gazeteciler toplantı haberini duyunca soluğu Fuarda almışlardı. A. P. liler vaziyeti ferkettiler ve hemen bir Çâre aradılar. Gazinonun umumi salonundan çıkıp, bir başka odada halvet oldular. Fakat gazetecileri bu şekilde de atlatmak kaabil olmadı. Zira açıkgöz muhabirler toplantının yapıldığı odanın altındaki mahzene karargâh kurarak' toplantıyı yer altından izlediler. Mesele açıktı. A. P. li İl Başkanları Nuh diyorlar, fakat peygamber demiyorlardı. İllâ af çıkarılmalıydı. Bu arada taziz oklarını bir hayli yaralayıcı şekilde A. P. Genel Merkez yöneticilerine tevcih ettiler. Bu oklara en fazla hedef olan biri de Basın-Yayın ve Turizm Bakam oldu. Kızgın İl Başkanları Evliyaoğluna hücuma geçtiler ve kendisinin İnönü hakkındaki lehte beyanlarından hoşnut olmadıklarını belirttiler. A.P. li idareciler savunmaya geçip af meselesinin mutlaka halledileceğini, fakat biraz sabırlı olunmasını tavsiye ettiler. Memleketin şartları malûmdu. Malûm olan şartlar A. P. li İl Başkanlarına nakledildi. Ne var W, öfkeli A P. İller böyle lâflarla yola gelecek gibi değillerdi

Ada gazinosunun artistlere ait soyunma odasında yapılan toplantı pek memnuniyet verici olmadı. Toplantıda bulunan A. P. li Bakanlardan Cahit Akyar, Necmi Ökten, Şevket Bulatoglu ve Kâmuran Evliyaoğlu ile Şinasi Osma bir türlü 6 ilin öfkeli başkanını ikna edemediler. Teşkilâtı temsil eden 6 İlin başkan ve yöneticileri bu defa da:

"— Teminat, teminat" diye tutturdular. Üç saatlik toplantıda bir türlü uzlaşmaya yarılamıyordu. Nihayet İl Başkanları Bakanları çenber içine alarak son sözlerini söylediler:

"— Biz, C. H. P. den çok kuvvetliyiz. Af istiyoruz. Bunu A. P. tek başına yapabilir. Siz teşkilâtın arzularına boyun eğmek zorundasınız" Şeklindeki bu son sözler havayı daha da elektriklendirdi. Bir ara bir il başkanı:

"— Ya bu deve güdülür, ya bu diyardan gidilir" şeklinde konuşunca işler daha da karıştı. A. P. li başkanlar afaki meselelere temas ederek Bakanlara Ulus gazetesini şikâyet ettiler. Fakat aldıkları cevap pek memnun edici olmadı. Basın Yayın Bakanı bunu:

"— Siz Ulusu bir tarafa bırakın, biz kendi gazetelerimize söz geçirebiliyor muyuz?" diye kestirip attı. Sonra Bakanlar, Koalisyon kabinesinin yürümesinin gerektiği, tezini savundular. Başka bir yol varsa gösterilmesini istediler. İl başkanları yolu çok evvelden keşfettikleri için gülümsediler ve:

"— Şimdi mi aklınız başınıza geldi? Biz size çok evvelden bu koalisyon olmamalı demedik mi?" dediler.

Toplantı geç vakit dağılırken hiç bir anlaşmaya varılamamıştı. A. P. li Bakanlar seçmenlerine af vaadlerini tekrarladılar ve sonra evli evine, köylü köyüne döndü.

Mualla Akarca
"Yaşa abla!"

Derdin büyüğü

Gezi, İzmirde bitmedi. Gümüşpala, daha küçük bir. kafileyle Eğedeki dolaşmasına devam etti. Fakat manzara, her yerde aynı oldu. A. P. nin o bölgedeki, hemen hepsi D. P. den aktarma ve D. P. devrindeki "mümtaz mevki"lerine hasret teşkilât ileri gelenleri bir "Af yaygarası" ha zırlamışlardı. Her yerde, bunu Genel Başkanlarının karşısına çıkardılar. Sanki, memlekette başka hiç bir mesele yoktu. Hâdiseye ve partisinin tutumuna en ziyade üzülen, Ragıp Gümüşpala oldu.

A, P. Gene] Başkanı ve arkadaşları, buna rağmen Koalisyonu her yerde güçleri yettiği nisbette Koruduları. Memleket için başka alternatif bulunmadığını da yer yer anlatmaya muvaffak oldular. Buna rağmen, gezi A. P. diye bir ciddi partinin bulunmadığı gerçeğini daha iyi gözler önüne serdi. Parti, bir yamalı bohçaya benziyordu. Gümüşpala ve arkadaşları, o kadar yaygarası yapılan af da çıksa partinin derlenip toparlanabileceği hususunda fazla iyimser olamadılar. Zira anlaşılıyordu ki aynı kalabalıklar affın çıktığı gün hükümlülerin siyasi haklarının iadesi için gürültüye devam edecekler, ey yaygarayı koparacaklardı. Siyasi haklar iade olunsa, bu sefer de eski Demokratların 27 Mayıs sabahı uzaklaştırıldıkları koltuklara tekrar oturtulmalarını isteyeceklerdi. Zira Egenin eski D. P. çevresinde gaye, insani hislerle af istemek değil, bir restorasyona sağlanmasıydı. Böylece, huzurun afla gelmeyeceği, bilâkis huzurun daha da bozulacağı hemen hemen kafi şekilde ortaya çıktı.

Gümüşpala ve arkadaşlarının nabız yoklamasından edindikleri intiba, partide mutlaka başı, yani başkentteki Parti Grubunu hakim kılmak gerektiği oldu. Grup salim yola sokulduğu takdirde her şeyin halli daha kolay olacaktı. Bu "her şey"e af da dahildi.

Zira Egede, eski D. P. partizanlarının yükselttikleri "Af isteriz" yaygarası Türkiyenin her tarafında, bilhassa Istanbulda ve Ankarada, "şefkat esasına dayanan bir affa gerçekten taraftar zümrelerde dahi tepkiye yol açtı. Nitekim bu yüzdendir ki, gençlerin yaptıkları mitinglerde, Egedeki belirli çevrelerin sesinden çok daha yüksek sesle haykırıldı:

"—Af!"

Y. T. P.

Tahtıravalli

Saat 12 sıralarıydı. Gözlerindeki mahmurluk halâ gitmemiş olan genç adam oturduğu rahat koltuğun arkasına dayandı ve:

"— Haşim bana sade bir kahve yap" dedi.

Haşimin -Meclisteki kahve ocağının garsonu - getirdiği sade kahveyi büyük bir iştihayla içtikten sonra yanında yüksek sesle yapılan tartışmaya katıldı. Adamın ismi, Ethem Kılıçoğluydu. Tartışmaya katılması daha ziyade başıyla tasvipkâr hareketler yapmaktan ibaret kaldı. Yüksek sesle konuşan, gene Y.T. P. li, Çanakkale milletvekillerinden Refet Sezgindi. Sezgin:

"— Yani Grupta, ayaklarımızı uzatıp oturalım.. Sesimiz sedamız çıkmasın mı? Bunu mu isterler? Tek kelime konuşturmuyorlar. Bu şartlar altında, durulmaz azizim artık.." diyordu.

Sezgin bir gün evvel Y.T.P. Grupundaki görevinden istifa etmişti. Sözleri Y. T.P. içerisindeki karışıklığı bir parça açığa çıkarıyor, durumu anlatıyordu. Ethem Kılıçoğlu mahmurlugunu gidermiş, Sezgini tasdik etmekteydi. Diğerleri ise söze pek karışmıyorlardı.

Hâdisenin cereyan ettiği perşembe günü, o saatte Meclis koridorlarında- daha kimseler yok sayılırdı. Birkaç müsdahdem, bir, iki gazeteci ve Sezginle arkadaşlarının bulunduğu salon henüz sessizdi ve sadece köşedeki bu Gruptan Sezginin sözleri duyuluyordu.

- Oturmamış Y.T.P. de bir gün önce gene bir "İktidar Darbesi" olmuştu, iki hizip arasında uzun müddettir devam eden mücadele, küçük Meclis topluluğunda tahtıravalli misali, bir o tarafın, bir bu tarafın ağır basmasıyla devam edip gidiyordu. Bu defa Alican ve beraberindekiler ağırca basmış, Akçanın etrafındakiler havada kalmıştı.

Yusuf Azizoğlu - Ekrem Alican

Galipler

Akça, Bilgin, Asal, Önder, Bodur ve arkadaşlarının yönettikleri ve zaman zaman Y.T.P. nin resmi idarecilerini alaşağı eden hizip, bitirdiğimiz hafta oldukça kötü bir oyuna geldi ve Grup içindeki mücadeleyi bir kenara bırakıp kendisini temize çıkarmak için paçaları sıvadı. Y.T.P. içinde birdenbire hava, bu hizbin gericilerin lideri Prof. Başgilin etrafında toplanıp bir yeni parti, meydana getirecekleri şeklinde esti. Bu haberin günlük gazetelerde yayınlanmasından ziyadesiyle üzülen, Akça grupunun dişlilerinden Turhan Bilgin ile Talat Asal oldu. Bilgin, sağcılar arasında afişe edilmesine son derece içerlemişti. Nitekim, o gün rastladığı yakınlarına yana yakıla:

"— Yahu, ömrümce mücadele ettiğim bir grupun yanında gösterilmem kadar beni üzen olay olmamıştır. Hayatımda iki defa böylesine gadre uğradım. Birincisi, Ağalar ve Şeyhlerle Sivasa İhtilâl Hükümetince gönderilmemdir. Neyse, çabucak yanlışlığın farkına vardılar. İkincisi de bu.." diyordu. Bilgin sözlerine durup, durup "istifa niye edeyim?" cümlesini de eklemekteydi.

Aslında Bilgin, Akça, Asal, Bodur gibi istifası bahis konusu edilen milletvekillerinin Y.T.P. den ayrılma niyetleri yoktur. Bu grup, görünüşte partinin hareket tarzını beğenmemektedir. Daha aktif bir politikanın güdülmesini isteyenleri bir ara ya -bu arada tamamen C.H.P. ye karşı olmayı arzulayanlar da bulunmaktadır- getiren düşüncenin arkasında Akçanın, parti içinde birinci sınıf isimler arasına katılma, Asalın genç liderler cümlesinden sayılma arzusu da bulunmaktadır. Nitekim uzun müddet Alicanla beraber olan Asal sivrilebilmenin kolaylığını Alicana muhalefette bulmuş ve Akça grupuna iltihak edivermiştir. Akçanın ise, girdiği her topluluğu karıştırmaktaki mahareti herkesce bilinmektedir.

Haftanın ortasında Y.T.P. Grupunda cereyan eden düelloda Akçacıların talihi yaver gitmedi. O gün Grupta bir taraf adına Alican, Azizoğlu ve Raif Aybar kanuştu. Diğer taraf adına *ise* Cevat - Önder, Turan Bilgin ve Talat Asal söz aldılar.

Akçanın bulunmadığı toplantıda Akçacılar, birkaç şart öne sürdüler. Daha ne kadar bekliyeceklerdi? Daha ne kadar Y.T.P. silik, sönük kalacak, Mecliste teşrii vazifesini yapamıyacaktı ? Bütçerin geçmesi bekleniyorsa, bu C.H.P. ye yakın eski Hür. P. lilerin sadece durumu kurtarmak için ortaya attıkları fikirdi. Halbuki Y. T. P. Hükümetten evvel pek çok kanunu hazırlamalı, Bütçe komisyonunda çakalı çıkışlar yapmalı, Meclise 147 lerle ilgili, Doğudaki durumla ilgili Hükümetin getireceği yetersiz kanun tasarıları yerine cazip teklifler getirmeliydi.

Alican, Azizoğlu, Aybar bunun aksini savunmadılar. Ancak Koalisyonun devamında fayda bulunduğunu, Hükümetin şu kritik günlerde rahat çalışmasının doğru olduğunu söylediler.

Bilgin bir önerge hazırlamıştı. Önergede Y:T.P. nin politikasının halkoyuna açıklanması teklif ediliyordu. Ayrıca bir de metin kaleme alınmıştı. Metin Y.T.P. li idareci üçlüsü tarafından garip karşılanmadı. Ancak Aybar bir ara söz alarak, tebliğde kullanılan "aktif" kelimesi üzerinde durdu ve:

"— Böyle çocukça trükler.." cümlesini ağzından çıkardı. Grup birden karıştı. Akçacılar Aybarın üzerine yürümeğe kalkıştılar. Gürültüler bastırılıp yeniden tartışmaya geçilince, Akça hizbi toplantıda ekalliyette kaldığım anladı ve "aktik" kelimesinin "hareketli" olarak değiştirilmesi kararlaştırıldı.

Ama fırtına burada dinmedi. Mağlubiyeti hazmedemiyen Cevat Önder Başkan Vekilliğinden, Refet Sezgin Grup İdare Heyetinden istifa ettiler.

Şimdi Y. T. P. içinde hizipler kılıçlarını bilemektedirler. Akçacıların fikri, herzaman için sayıca Alican - Azizoğlu ve Aybar üçlüsünü yenebilecekleri şeklindedir. Bu yüden mücadele devam edecektir. Tâ ki, Alican ve beraberindekiler pes. desin...

Ama galiba, pes sesi önce öteki taraftan yükselecektir,

D. P.

Yeni Başgilzede

Geride bıraktığımız haftanın basında bir gün Sirkecideki İpek Palas otelinin iyi aydınlatılmış oturma salonunda lacivert elbiseli, kırmızı yüzlü, sert görünmeye çalışan bir adam, oturduğu koltukta hafifçe doğruldu **ve:**

"— Sayın Profesör Ali Fuat Başgille görüştüm. Bana, bizimle beraber olduğunu söyledi" dedi ve söyle-

diklerinin tesirini anlamak için muhataplarına dikkatle baktı.

Yüzünde mağrur bir eda vardı.

O gün, İstanbul gazetelerinin kurt parti muhabirleri D. P. nin -resmi adıyla- Yürütücü Başkanı Yusuf Demirdağın basın toplantısına bir ciddî maksatla gittiler. Menderes iktidarının Ankara Zırhlı Kuvvetler Komutanı A. P. den ismi var, cismi yok D. P. ye spektaküler geçişi sırasında pek cafcaflı bir demeç vermiş ve bir kaç gün sonra İstanbulda, kendisini takip «den 35 kadar A. P. linin isimlerini açıklayacağını bildirmişti. Gazeteciler bunun bir balon olduğunu ve 35 değil, 3,5 A. P. linin dahi Demirdağın peşinden gitmediğini anlayınca zahmetlerini boşa çıkarmadılar ve bu çeşit toplantılarda dalma yaptıkları gibi -Babıalide kullanılan tâbirle- dalgalarını geçtiler!

Zırhçı Demirdağ, gazetecilere, Prof. Başgille yaptığı görüşme hakkında bilgi vermek üzere kendilerini davet ettiğini söyledi ve uzun uzun Başgili övdükten sonra, bir iddia ortaya attı: Efendim; Başgil "İnkılâp Düşmanı" olarak tanınıyordu. Bir medeni profesör hiç "İnkılâp Düşmanı" olabilir miydi? Gazeteciler başlarını salladılar ve dinlemekte devam ettiler. Demirdağ, o zaman Başgilin, kendilerle beraber olduğunu söylediğini nakletti. Bir gazeteci, dayanamadı:

"—• Paşam, o herkesle beraber olduğunu söylüyor" deyince Demirdağ:

"— Başgil politikanın içinde değildir" cevabını verdi.

Ama, politikanın dışında da değildi. Öyleyse Başgil neredeydi? Politikanın "ne içinde ne dışında" olduğu söylenen Başgil bilmecesi çözülmeden, öylece kaldı!

Demirdağ daha sonra Terfik İleriden söz açtı. Ah, o ne büyük, ne muhterem adamdı;.. D. P. nin "Yürütücü Genel Başkanı" büyük bir vecd içinde İleriden bahsetmeye başladı ve işte tam o sırada şu dehşetengiz sözleri sarfetti:

"— Derinin tabutu üzerine örtülen bayrak, milli irade tarafından örtülmüştür!"

Milli irade ve Herinin tabutu!... Demirdağ:

"— O bayrağı, kimse o tabutun üzerinden alamaz!" diye devam etti. Bereket o sırada, otelin garsonu imdada koşup, çayları yetiştirdi.

Ayaklı kütüphane

Demirdağ daha sonra D. P. nin teşkilatlanma çalışmalarından bahsetti. D. P. çığ gibi büyüyordu. Binlerce iltihak vardı. Ama nedense,

Demirdağ konuşuyor
Bilgin bir zat

Demirdağ o gün sadece İzmit Müteşebbis İl İdare Kurulunu açıklamakla iktifa etti. Bu yalancı dolma ziyafeti sırasında bir hikmet daha savurdu. Efendim, "D. P. İskambil kâğıtları gibi kuruluyor"du. Dil meselelerine meraklı ciddi bir gazeteci:

"- Ama Paşam, iskambil kağıtları, bir şeyin kurulması için değil, yıkılmasını anlatmak için kullanılır" deyiverdi.

Dilsever gazetecinin bu ihtarı üzerine Demirdağ, hışımla döndü ve muhabire:

"— Sen Almanca bilir misin?" diye sordu.

Muhatabından menfi cevap alınca, Almanca ve askerlik bilgisini de ortaya koydu. Efendim, Almanca askeri bir tabir vardı. Tabir "Angen der rollen"di ve "yuvarlanarak büyüme" demekti. Gazeteciler Paşanın kültürüne hayran kaldıklarım ifade ettiler. Eh, D. P. için doğrusu Paşadan daha iyi bir Genel Başkan bulunamazdı.

Ama, toplantının sonunda, almanca değil de amerikanca bir tâbiri mırıldanmaktan kendilerini alamadılar: "Rock'n Roll".

Mânası : "Sallan ve Yuvarlan!"

Kuyruklar

Yoğurt ve mayası

Bitirdiğimiz haftanın içinde Ankarada, Cengizhanın Bisikletinde -hayır, Ur bisikletin üstünde değil; bu, Refik Erduranın başkentteki Küçük Tiyatroda oynayan piyesinin adidir- unutulmaz Salim Başolu sapasağlam, neşeli ve keyifli görenler Menderesin hortlayan basınında, okuduklarını ihtiyarlan dışında hatırladılar. Gerçekten, geride kalan haftanın alâka uyandırıcı bir hâdisesi, Menderesin hortlayan basınının Yüksek Adalet Divanının tarihî Başkanının sıhhati üzerine dikkatle eğilmesi oldu. Menderes tipi gazeteler kendi okuyucularına Salim Başolun devasız bir derde müptela olduğunu, zaman zaman efkâra daldığım, hiç bir şeyden zevk almaz hale geldiğini, hastalığa bir türlü teşhis konamadığını renkli, cazip, gülümser başlıklarla okuyucularına müjdelediler. Haber haberleri takip etti ve yayın kısa zamanda bir kampanya halini aldı. O kadar ki, bir ara Salim Başol bile kendinden şüphe etti: "Hasta mıyım?" diye.. Halbuki, Yüksek Adalet Divanı Başkanlığından ayrıldıktan sonra bir süre izin almış, izni bitince, tam 11 ay süren ve gece gündüz tanımayan mesaisinin yorgunluğunu çıkaramadığından kendisine rapor verilmişti. Nitekim Başol, bu ayın 22 sinde, Temyizdeki 1. Ceza Dairesi Başkanlığına yeniden dönecek ve cübbesini giyip görevini yapmış insanların vicdan huzuru içinde dosyalarının arasına gömülecektir.

O halde, kampanyanın sebebi nedir?

Bu sualin cevabım, bitirdiğimiz haftanın ortalarında bir gün, "İhtilâlin kendisine çektirdikleri"nin intikamını alma hevesi içindeki meşhur Muammer Kıranerin, "İhtilâlin kendilerine çektirdikleri'nin intikamını alma hevesi içindekilere çıkarttır* dığı Büyük Zaferi okuyanlar verebildiler. Büyük Zaferde, ciddi ciddi, sahiden olacakmış gibi şu mantık monte ediliyordu:

"Salim Başol hastadır. Hastalığı, devasız bir derttir. Devası olmadığı gibi, mahiyeti de bilinmemektedir. Salim Başol, Yassıada kararlarından hemen sonra, bu hastalığı sebebiyle izin almıştır. Demek ki, o tarihte hastaydı, ile, mahiyeti ve devası bilinmiyen bir hastalığın başlangıç tarihi belli olabilir mi? Tabiî, olmaz. O halde, Salim Başolun hastalığının kararlardan önce başladığını kabul etmek lâzımdır, öyle olunca, Yassıada kararları bir hasta adam tarafından verilmiştir. Kararlar malûldür!"

Aklıevvel gazetenin, bu parlak mantığın sonunda vardığı- netice şudur: "O halde, bir af da çıkarılmadığına göre, Yassıada hükümleri hakkında ya bir tashih-i karara, ya

da iade-i muhakemeye gitmek farz olmaktadır!"

Salim Başolu, bitirdiğimiz haftanın sonundaki o akşam "Cengizhanın Bisikleti"ni kahkahayla seyrederken görenler piyesten çok, sevimsiz "Kuyruk" tâbirini tam hak ettiklerinde kimsenin zerrece şüphesi bulunmayan "Kampanya Yürütücüleri"nin açıkgözlüğüne güldüler. Temsilden sonra, turp gibi Salim Başol, karısı yanında, neşeyle evine döndü.

Az veren candan.;

Fakat, Menderes basınının kampanyası, pek çabuk iğne yemiş balona dönen bu kampanyadan ibaret kalmadı. İntikam heveslileri, bir başka marifet organize ettiler. Memleketin orasında burasında, bankalarda "Menderes ailesine yardım" adı altında hesaplar açtırttılar ve ilk gün derledikleri bir kaç kişiyi kişelerin önünde kuyruğa sokarak resimler çektirttiler, bunları yayınladılar. Aslında bu fotoğraflar ve açılan hesaplara para yatıranların tesbit edilen isimleri büyük fayda sağladı! Bundan sonra da, sağlayacaktır. Ama, tertipçilerin gayretleri başkaydı. Bunlar, Menderesin unutulmadığını, büyük kütlelerin 27 Mayısı tasvip etmediklerini, İhtilâlin meşruiyeti konusunda memlekette cereyan bulunduğunu belirtmek istiyorlardı. Resmi gaye, cımbızım dahi millet parasıyla aldırtmaktan utanmayan Menderese milletin "sana her şey feda, aslanım" der gibi, hazineye olan borcunu ödemesi ve satılacak Çakırbey çiftliğini alarak Menderes ailesine hediye etmesiydi!

Menderes ailesine yardım kampanyası

Fiş!

Zaten, bir süredir, bu yolda bir kampanya el altından, el üstünden devam ettirilmekte, şiirler dolaştırılmakta, hatta Papadan geldiği bildirilen komik mektuplar tedavüle sürülmektedir. Bunların tedavüle sürülme yolu da oldukça eğlencelidir. Mesela, Papanın Mektubu Menderesin kıymetli ve maruf bir ideal arkadaşının gazetesinin dedikodu sütununda şu pek kahramanca usulle yayınlanmıştır:

"Sayın Berrin Menderes

Müteveffa, Başvekil Menderesin eşi

Kavaklıdere - Ankara

Yaşlı kadın, (Madonna Dolorosa.)

Size hristiyan cemaatinin Vatikan Büyük Senatosu üzüntülerini bildirerek, taziyetlerini sunmaya beni vazifedar kıldılar.

Müteveffa kocanız Adnan Menderes vatanım seven bir insandı. Mutekid bir müslüman olan kocanızın aziz ruhu şimdi melekler arasında 'atıyor. Büyük Peygamberiniz Hz. Muhammed ve Hz. İsanın himayelerindedir.

Adnan Menderesin ismi Saint Pierre klişesinin Büyük insanlar galerisine ilk müslüman olarak altın plâka ile vaz edilmiştir.

Müsterih olunuz!

Size Vatikanın aziz ekmeğini gönderiyorum. Yaşlı günlerinizde, perhizinizde, evlâtlarınızla bunu yiyin ve mukaddes kitabınız Kur'anı okuyun ve Allaha dua edin.

Ulu tanrı sizin yardımcınız olsun.

En büyük İhtiramlarımla

Vatikan, Kasım 1961

Papa XVII. Juan."

Ama, bu gürültü ve patırdıya rağmen çeşitli kampanyaların fiyaskosu bitirdiğimiz haftanın sonunda bilhassa A. P. için bir büyük dert oldu. Altı sıfırlı bir rakkam peşinde olanlar üç sıfır barajını aşamadıklarım görünce bu okun, bir vahşi bumerangı gibi dönüp, atam yaralayacağım anlamakta gecikmediler. Bu yüzden de şimdi, millet vicdanında üstelik infial uyandıran böyle davranışların sahipleri, içine düştükleri çukurdan bir çıkış yolu aramaktadırlar.

Ancak, hâdiseden A.P. derecesinde üzüntü ve esef duyanlar, Kayseride yakınları bulunan talihsizlerdir. Zira bu istikametteki her "şahsi çıkar hareketi"nin ıstırapların son bulması gününü biraz daha uzağa attığım en ziyade onlar anlamakta, hissetmektedirler.

Ama, körle yatanın şaşı kalkmaması kabil midir?

Salim Başol

41 kere maşallah!

Müttefikler

Bonn mülakati

Bermuda mülâkatinden sonra İngiltere Başbakanı Mac Millân, Amerikanın gözde ve imtiyaz--lı müttefiki sıfatını tekrar «dindiği kanısının verdiği yeterlik duygusu içinde Batı Almanya Başbakanı Adenauer ile yüzleşmek, "Müthiş ihtiyar" ile karşıkarşıya gelmek için kendisini gereği kadar mücehhez hissetmekteydi. Gerçekten, bir süreden beri Batı Almanya, Sovyet Rusya karsısında takınılması gereken tavır bahsinde Londradan çok, Parise yakındı. Hattâ, İngilterenin bu konudaki tutumu fazlaca mülayim görülüyordu. Ortak Pazar bahsinde de Fransa ile Batı Almanya bu pazarın içinde, İngiltere ise dışında, dışında ne kelime, bu camiaya rakip gibi görünen diğer bir teşekkülün, Avrupa serbest ticaret bölgesinin başında

Konrad Adenauer
İhtiyar tilki

Bundan başka bir de "Ren Ordusu" problemi, yâni Batı Almanyadaki İngiliz silâhlı kuvvetlerinin bakım masrafına Bonn hükümetinin iştiraki meselesi de senelerden beri iki Memleket arasında ancak muvakkat formüllerle üstü örtülen, fakat hiç bir zaman kökünden halledileni iyen bir dâva olarak duruyordu. Nihayet geri kalmış memleketlere yapılacak yardım bahsinde de Almanyadan çok şey bekleniyordu.

Bütün bunlar. Setlin buhranının çözüm şekli beklediği, yani Batının Doğu ile su veya bu şekilde hesaplaşma saatinin yaklaştığı bir sırada Mac Millan'ın Adenauer'i görmesini gerektiriyordu.

Ren Ordusu

Geride bıraktığımız hafta salı günü başlayan ve o akşam biten konuşmalardan sonra yayınlanan bildiri, müzakerelerin dostâne bir anlayış havası içinde geçtiği kaydını ihtiva etmektedir. Bildiriye biraz daha yakından bakınca, başlıca iki nokta üzerinde, nisa edilmediği anlaşılmaktadır: 1) Batılıların Batı Berlindeki hakları ve şehrin bu kesimindeki halkın hürriyeti korunacaktır. t) Sovyetlerle mâkul bir müzakere zemini aramak için başlanmış olan diplomatik temaslara devam edilmelidir.

Silâhsızlanma, Batının güveni ve NATO'nun takviyesi gibi bahisler üzerinde de durulduğu kaydedilmektedir. fakat bir yandan İngilterenin Ortak Pazara katılması, diğer yandan Ren Ordusunun Almanya tarafından finanse edilmesi bahislerinde ileriye doğru bir adım atılabileceğini düşündüren bir belirti yoktur. Ren Ordusunun masraflarına iştirak için Batı Almanyanın savunma bütçesine bir fasıl konulması hakkındaki İngiliz talebi yeniden reddedilmiş ve yine eski formül üzerine dönülmüştür.

Şartlar değişik olsa ve bugünkü kritik durum mevcut olmasaydı, İngilterenin artık feryadı basması ve ordusunu Almanyadan çekme tehdidini savurması beklenebilirdi. Zira, silah satın almak suretile İngilterenin yükünü hafifletmek usûlü şimdiye kadar denenmiş, hiç bir zaman beklenen neticeyi vermemiştir.

Ortak Pazar

Buna mukabil Ortak Pazar ve İngilterenin bu camiaya iştiraki bahsinde de Mac Millan'ın direnmiş olduğu anlaşılmaktadır. İngilterenin "Altılara" katılması müzakere konusudur ve müzakerelere devam edilecektir. Fakat İngiltere ciddi çekinge kayıtları koymuş ve bunlar bildiride de ifade edilmiştir. Şöyle ki: İngiltere Ortak Pazara İştiraki arzu etmektedir. Fakat bir yandan Com monwealth memleketlerinin, diğer yandan basında bulunduğu Avrupa serbest ticaret bölgesi üyesi memleketlerin menfaatlerini korumak zo rundadır.

Gerçi İngilterenin Ortak Pazarın bugünkü durumu karşısında böyle bir reaksiyon göstermesi güç anlatılır birşey değildir. Fakat yine başka bir zamanda, başka şartlar altında olsaydı bu cevap hiç şüphesiz daha nüanslı olurdu. Ortak Pazar haftalardan beri, programı icabı geçen 31 Aralıkta aşması gereken merhale üzerinde içinden çıkılmaz münakaşa* lara düşmüştür. Tarım politikası üzerinde tartışılmakta ve bu meselenin hiç de öyle göründüğü kadar kolay olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber bu ekonomik -ve ileride siyasi - teşekkülün geleceği hakkında kimse şüphe beslememektedir. Aksine olarak, Ortak Pazara öylesine parlak ümitler bağlanmıştır ki, alâkalılar, başta Almanya olmak üzere, daha şimdiden bu teşekküle muhatap olacak dost memleketler nezdinde ciddi teşebbüslere bile geçmişlerdir.

Erhard Washington'da

Ortak Pazarın asıl gayesi, Avrupayı bir federasyon halinde Siyasi birliğe götürmektir. İktisadi hedefinde süratle ilerleyen Ortak Pazar, geride bıraktığımız yıl içinde siyasi gayesine doğru da yönelmiştir. Ayrıca, bu camianın hudutlarının genişlemesi de muhtemel, hatta mukarrerdir. Amerika bu gelişmeyi istemekte ve desteklemektedir.

Tasan şudur: Ortak Pazar Sayesinde Avrupanın gelişmesi hızlanır, geliri ve dolayısile satın alma gücü artarsa, bu güç, Amerikan mallarının gittikçe daha çok satın alınmasına imkân verecektir. Bu suretle- Amerikanın tediye bilançosunda birkaç senedir müşahede edilen açık dâ kapanmış olacaktır.

Lâkin mübadeleyi hızlandırmak Ve çoğaltmak için daha şimdiden alınması gereken tedbirler vardır ve bunların başında Amerikanın himaye sedlerini, diğer bir deyimle gümrük duvarlarım alçaltması gelmektedir.

Başkan Kennedy bunu düşünmemiş; değildir. Hattâ son Birlik mesajında da bu bahse geniş yer ayrılmıştır.

İşte Erhard'ın Washington konuşmaları bilhassa bu mesele üzerinde cereyan etmiştir. Kennedy'nin Ortak Pazarın bu mümtaz elçisine ne gibi teminatta bulunduğu bilinmemekte ise de, Erhard beyanatında bilhassa bu konuda ısrar ettiğini saklamamıştır.

Teni bir Rapallo mu?

Mac Millan Bonn'da, Erhard Washington'da bir takım dikenli meseleler üzerinde konuşurlarken, hattâ niye söylememeli, pazarlık ederlerken, Batı Almanya hükümetinin 27 Aralık tarihli Sovyet muhtırasını

yayımayıvermesi birçok baş-
kentlerde bu sualin rüzgâr gibi dolaşmasına yol açmıştır: Yeni bir Rapallo mu?

Halbuki daha bir gün evvel Batı Almanya Dışişleri Bakanlığı, Moskovada Amerikan Büyükelçiliği kanalı ile devam eden diplomatik temaslara halel ve tesir getirmesin diye bu muhtıranın yayınlanmıyacağını bildirmiş, öte yandan bizzat Şansölye Adenauer de bu fikri teyid etmişti. Sonra nedense bu yoldan ayrılınmış ve hükümetin yeni deyimiyle bir "Hans Kroll" psikozuna son vermek için muhtıra ortaya dökülmüştür. Gerçi mucip sebep inandırıcıdır. Bir Süre önce Batı Almanyânın Moskovadaki Büyükelçisinin Sovyet makamları ile birşeyler konuştuğu ve "yetkilerini aştığı" söylentileri hayli huzursuzluğa yol açmıştı, Hans Kroll'un şimdi yine Sovyet Dışişleriyle temasa geçmiş olması ve bir de muhtıra alması Batılılar üzerinde kötü bir tesir yapabilir, bilhassa İngiliz - Alman ve Alman - Amerikan görüşmelerinin cereyan ettiği bir sırada müttefiklere kendilerinin bilmedikleri birşeyin dönmekte olduğu zannını veya şüphesini verebilirdi. Muhtıra bunun için yayınlanmıştı. Ancak bir de muhtıranın-muhtevası ve bugünkü şartlar içinde kazandığı özel bir mâna vardır ki, bu, Rapallo kelimesini, Birinci Cihan Harbinden sonra Satıhlardan yüz bulamıyan mağlûp Almanyanın komünizmi ilân etmiş olan Rusya ile ansızın imzalayıverdiği anlaşmayı hatıra getirivermiştir.

Ludwig Erhard
Sihirli değnek

Şüpheli Bir Savaşta

General De Gaulle, son nutkunda Cezayir meselesine yine akü selim açısından temas etti. Bir süredir Cezayirin hakiki mümessili saymaya razı olduğu "Menfadaki Muvakkat Cezayir Hükümeti" ile müzakere yolundan işin halledilebileceğine el'an inandığını söyledi. Evian ve Lugrin konuşmalarının akametinden sonra Paris ile Milliyetçi Cezayirliler arasında yeniden temas sağlandığı, gizli müzakerelerin cereyan ettiği ve bu müzakereleri bu sefer Tunusun değil de Fasın patrone ettiği bilinmeye başladığı bir sırada Generalin nutku ümit uyandırmaktan hali kalmadı.

Fakat bu nutka paralel olarak Cezayirde ve anavatan Fransasında liberaller ile müfritler, yani Cezayirin milli hüviyetini er geç kabul etmek gerekeceğine İnananlarla bu gerekliliği çeşitli düşüncelerle reddedenler arasında mücadele, hem plastik bombalarla sokakta, hem de nutuklar ve plânlarla Mecliste, hükümetin bütün kademelerinde ve partiler arasında devam etti.

Bir hainim durum, Cezayirin milli hüviyetini kabul ettirmiş, buna mukabil Fransanın milli birliğini kaybetmek tehlikesiyle karşılaşmış olması gibi görünmektedir. Çünkü, Cezayire kendi mukadderatına hükmetmek yetkisini vermek lâzım geldiğine inananlar bile işin sonunda bu meselenin Fransada sebep olduğu ıspazmozu duymaktadırlar ve yine bunlar, kanunları, adliyesi, ordusu ve polisiyle işleyen veya işlemek iddiasında bulunan bir devlet mekanizmasının içindedirler. Bu mekanizma ise Cemiyetin fiyevrasından muaf değildir, taraf tutmaktadır. Cezayirli milliyetçileri uzun zaman "makbul muhatap" kabuletmemiş olan General De Gaulle gibi, 19 Aralık gösterilerinde gizli ordu teşkilâtım protesto etmek İsteyen liberal Fransız vatandaşım ağzından burnundan kan getirecek kadar hırpalayan Fransız polis memuru da taraf tutmuştur.

Burada alelade bir partizan idare misalile mi karşılışılıyor? Buna, çekinge kayıtları koymadan, müsbet cevap vermek zordur. Problem ayrıntılıdır.

Fransa Cezayirde tüfeğin tetiğini kullanan ellerle poker partisini kabul ettiği günden itibaren Cezayir elden çıkmıştır. Descartes'ın vatanında bugün artık hiç bir Fransız vatandaşı tasavvur edilemez ki Cezayirin başını alıp gittiğini, bugünkü didişmenin hakiki konusunun Cezayir olmaktan çıktığım farketmesin. Bugün artık Fransada 1930 dan 1914'e, oradan 1870 hattâ daha gerilere kadar giden işlerin hesabı görülmektedir, mesele bir imparatorluğun elden gitmesi değil, bu imparatorluğun vaktile sağladığı refahın niçin bu derece eşitsiz, adaletsiz, muvazenesiz bir toplum meydana getirmiş olduğu sualidir.

Kıraliyet devrinde "Cumhuriyetçi" adım almaya cesaret edemediği için kendisine Radikal diyen hareket de, Janres'in akıbetinden korkarak sosyalist tâbirinden ürken sosyalizm de, İkinci Cihan Harbi yenilgesinden sorumlu tutulan Blum tecrübesi de sesini duyuramamıştır. Bütün bu yeni düzen denemeleri havada kalıp, bu deformasyondan Thorez heyulası doğduğu için Napoleon seferlerinin daussılasını duyuran dürüst. fakat devrinin içinde yaşamakta, güçlük çeken bir Generali başa getirmek zorunda kalan Fransa hem kendine, hem de harice karşı mahcup gibidir ve bütün mahcup kişiler gibi mahcup milletlerin de tavrı haşin olmaktadır.

Bugün bir "Yeni Sol Cenah"ın kurulmalından bahsedilmektedir. Komünistlerden gayri bütün ilerici cereyanları sinesinde toplamak iddiasında olan bu Yeni Sol Cenahın belirli bir programı yoktur. Fakat mevcut nizamın devamından fayda umanların hepsini üzerine sıçrat mıştır.

Cezayirde, Pariste patlayan bombalar, kalkıp inen coplar, birbirine vurulan tencere tava sesleri "Cezayir Fransanındrr" naraları, Parise meydan okuyan Generaller ve nihayet ölen Fransız, bunlar Cezayir için değildir. Eski hataların, eski başarısızlıkların, hesabıdır. Hattâ, belki biraz da eski büyüklüğün nostaljisidir.

Fransa, tarihini sayıklar gibidir.

KADIN

Moda

Bahara hazırlık

Sıklığın bir şartı da, henüz bir mevsim bitmeden diğerini düşünmeğe bağlıdır. Bu aynı zamanda bütçeyi sarsmadan mevsimleri karşılamaya yarar. Meselâ bugün manto içinde giyiyebilecek ısıtıcı bir takım, baharın tatlı günlerinde, örtünmeden rahatça sokağa çıkabilmelidir. Tanınmış fransız terzilerinin bu iş için tavsiye ettikleri ideal kıyafet bu yıl gene çok moda olan ve Türkiyede çeşitleri bulunan tweed kumaşından yapılmış bir etekle, jerse bluzdur. Tweed ve jerse karşımı önümüzdeki mevsimin şimdiden tutunmuş modasını teşkil edecektir. Meselâ siyahlı beyazlı bir tweed etekle canlı bir çingene pembesi jerse bluz veya kahverengili beyazlı bir tweed'le boncuk mavisi bir jerse bluz düşünmek mümkündür. Jerse bluz, eteğin üzerine, bele oturtulmadan düşürülmüştür ve yumuşak kumaş vücudun hatlarını ancak vücut harekette iken göstermektedir. Tweed'le takım halinde giyilen jerse bluzların etek kısımları, kol kapaklın, yaka kenarları eteklikten artan tweed parçaları ile geniş bir şekilde çevrilmiştir ve bluz eteğe takım manzarası vermektedir. İnce küçük tweed eşarplar da bu yıl çok modadır ve evdeki en ufak tweed parçanın vazifelendirilmesi böylece mümkün olmuştur. Tweed eşarpların kenarını üç sıra iplik çekerek püskül haline getirmek en iyi usûldür. Tweed takımlarla başa tweed'den genişçe bir parça bağlamak ta özellikle genç kızların tuttuğu bir modadır.

Uzun boy modası
Şimdi rağbet boyluya

Teferruat

Modayı yapan en önemli şey, etek boylan ve teferruattır. Bir kıyafet hat bakımından modaya ne kadar uygun olursa olsun, etek boyu o sene gözün alışkın olduğu boya uygun değilse kıyafet derhal demode bir hal alır. Geçen yıl ortaya atılan zincir kemer modası bu yıl da devam etmektedir. Fakat zincir kemer kulla-

Yaratıcı Ev Kadını

Jale CANDAN

Sanat çevresinde bugüne kadar ismi duyulmamış bir ev kadınının, Sahandan Adilin Sanatseverler lokalinde açtığı resim ve seramik sergisine sanat eleştiricileri ne derler, bilemem. Öyle sanıyorum ki çok değişik ve beklenmedik bir şekilde karşımıza çıkan renk, çizgi ve malzeme kompozisyonları onların da ilgisini çekecektir. Ama, her ne olursa olsan, şurası muhakkaktır ki sergi, onu görmeye giden pek çok kadını sarmıştır. Bunun sebebi, bence, gerek tahta ve seramik işlerinde, gerekse tablolarda kadınların kendi kendilerinden birşeyler bulmuş olmalarından ileri gelmektedir. Sahandan Adil bir ev kadimdir ve üç erkek çocuğun annesidir. Genç kızlığında sanat aşkı ile yanmış tutuşmuş, fakat çevresinin taassubuna yenerek Güzel Sanatlar Akademisine devam edememiştir. Buna rağmen, gene çevresine karşı savaşarak ve bütün fırsatlardan istifade ederek, çeşitli imkânsızlıklar içinde kendi kendisini yetiştirmiştir. Kendisi sergisini açmak için Anadoludan gelmiştir ve sergi kapanır kapanmaz Anadoluya, evine dönecektir.

Suhandan Adil bir ev kadınıdır ve eserlerinde bir ev kadınına hiç te yabancı olmıyan malzemeleri büyük bir rahatlıkla, aşkla kollanmış, onları dile getirmiştir. Malzeme yanında dile getirilen birşey de, kadının gizli kalmış hisleri, eski ve yeni arasındaki bocalaması, savaşması, korku ve umutları, verme, yetiştirme, uydurma çabası ile onu saran ihtiraslardır. Meselâ, bir duvar tabağına, o eski klâsik motifler çizerek başlamış, yenilik arzusunu yenemiyerek onu çok modern hatlarla bitirmiştir. Tabağın ortasına korkusuzca kaktığı şey, bir Anadolu gümüşüdür ve onu renkli taşlarla süslemekten de çekinmemiştir. Zaten Sahandan Adlim seramik ve tahta işlerinde renkli boncuktan, puldan tutun da dantele, gümüşe, taşa kadar herşeyi bulmak mümkündür. Renkli kâğıt parçalarından, eşin dostun kırılmış kıymetli cam eşya parçalarından işlenmiş değişik panoları ve bunların yanında meselâ bir kadının ihtiraslarını, ölümü, hayatı belirten düşündürücü tabloları vardır.

Sunandan Adil yaratıcı ev kadınının bir sembolü olarak birden karşımıza çıktığı için kişiliğini gösteren eserleriyle bizleri çekmiştir. Ev kadınlığının zamanımızdaki en önemli özelliği işte bu yaratıcılıktır. Elbette ki her ev kadını Suhandan Adil gibi eser veremiyecektir. Fakat bugün ev kadım, vazifelerinin her birinde, bir yaratıcı yön keşfetmesini bilmiş ve böylece ev kadınlığını yeknesaklıktan, kadının kabiliyetlerini zamanla dumura uğratan bir sıkıcı iş olmaktan kurtarmıştır. Bugün anlaşılmıştır ki ev kadınlığı yalnızca el mahareti istiyen birşey değildir. Ev kadınlığında kafa, elden önemlidir. Anne, çocuğa yalnızca doğurup besleyen bir tavuk değildir. Onun kişiliğinin inkişafında en önemli rolü oynar. Bir topluma çocuğa kazandıran veya kaybettiren, başta annedir. Kadın bugün mutfakta, ev tanziminde, giyimde kişiliğini, yaratıcı tarafını kullanır. Klâsik yemek tariflerinden bıkmıştır, daima bir yenisini dener, kendi keşifleri, kendi spesiyaliteleri vardır. Geçen yaz parça bohçasmdaki kumaş parçalarından eteklik yapmak moda olmuştur. Her kadın bun» başka bir moda ekleyebilir. Ev tanziminde buluş bugün herşeye hâkimdir. Zamandan, paradan, emekten ekonomi yaparak ev işlerini en iyi şekilde tanzim edebilmek önemli bir organizasyon işidir ve gene kadının özel buluşlarına, kişiliğine bağlıdır.

Yaratıcı ev kadını, toplumun bugün en önemli bir unsuru olmuştur.

nırken dikkat edilecek nokta, beli sıkmamak ve kemeri belden biraz aşağıda, gevşek şekilde bağlıyarak kullanmaktır. Fransız kadın terzisi Chanel'in ortaya attığı eski zamanın baret şeklindeki uzun ve ekseri birkaç taş veya inci süslü bazen de tek bir inci veya taşla süslü basit iğneleri bu yıl grene çok modadır ve orta dan hafifçe yarık yakasız elbise ve bluzların ekseri tek süsüdür. Geçen yıl Brigritte Bardot'un kullandığı başı saran kurdeleler saçları tutmak bakımından faydalıdır ve tutunmuştur. Sivri burunlu ayakkabılar yerlerini kare burunlu, orta veya kısa topuklu ayakkabılara terketmek üzeredirler. Bunlar attık yalnızca sokakta yürüyüş ayyakkabısı vazifesi "görmemekte, gün geçtikçe abiye ayakkabı ve hatta dans papucu olarak ta kullanılmaktadır. Çok uzun topuklu sivri burunlu ayakkabıların yakın da piyasadan kalkması mümkündür. Buna karşılık, kadını uzun boylu gösteren, yere kadar uzun ve dar gece elbiseleri kısa dans elbiselerini tam mânasile mağlûp etmiştir. Hatta, abiye pantalonların yerine de, bluzlarla giyilen dar ve uzun ev etekleri ortaya atılmış, bunlar bazen ağır İpeklilerden, bazen çiçekli yünlüden' veya düpedüz pamuklulardan, basmalardan, parlak poplinlerden yapılmıştır. Bluzlar yılın yıldızı olmakta devam etmektedir. Fakat bunların yakaları artık klâsik yaka değildir. Eksen, muazzam fiyonklar, bağlar, eşarplarla bağlanmaktadır veya kravat şeklindedir. Sade tayyörleri süsleyen de bu parlak bluzlardır ve ekserisinin yakasından bluzun yakası gözükmektedir. Blûzsuz tayyör modası geçmiştir. Geniş elyaflı, gayrimuntazam dokulu kumaşlar çok gözdedir. Bunlardan, astarsız kullanılan hafif mantolar ve yumuşak tayyörler yapılmaktadır. Bu kumaşlarda tabii köpük rengi, toprak rengi, koray rengi modadır.

Söylentiler

Vatın emprime modası devam edecektir. Renkler canlı, desenler stilize edilmiş çiçek veya geometrik şekiller halinde ortaya çıkacaktır. Çok değişik pembeler ve portakal rengi moda olacaktır.

Yazın plaj elbiselerinin boyu diz kapaklarının üstüne çıkacaktır, Basma desenleri pergelle çizilmiş hissini verecek ve çeşitli renkler gözün bugüne kadar alışmadığı bir birleşimle yanyana getirilecektir. Siyah beyaz tezat halinde ve sık sık yanyana, geometrik şekiller halinde kullanılacaktır. Basma ve pamuklular, muslin ve organzalar gibi ince olacak ve şeffaf kumaşlar halinde yeni bir tip

Siyah - beyaz modası
Akla kara

kazanarak ortaya çıkacaklardır. Şeffaf yaz mantoları moda olacak ve bazen elbise desenleriyle mantonun desenleri birbirine karışacaktır. Arkadan geniş dekolteli ince kombinezon, askılı kombinezon biçimi elbiseler yazın en gözde elbiseleri olacaktır.

GERGEDAN YAYINLARI

İlhan Berk
OTAĞ
Şiirler
250 Kuruş (Çıktı)

YOLCUNUN KİTABI
(Tren - vapur - Uçak tarifeleri. hikayeler, fıkralar, karikatürler, testler, bulmacalar)
300 Kuruş (Çıkıyor)

Kitaplar posta pulu karşılığında gönderilir.
GERGEDAN YAYINLARI
P. K. 1013 — İstanbul

AKIS — 6

AKİS Dergsinde teki ve bilgi mahsulü çok güzel yazılar okuduğumuz olmuştur. O tip yazılar için okuyucularınız herhalde size müteşekkirdir.

Ancak, geçen sayınızda yayınladığınız, hem de ehemmiyet yererek yayınladığınız, "düt" deyince bilmem kat) bin dolar borç bulan meteliksiz milyonerler hakkındaki uzun yazınız kadar bomboş bir yazının bir benzerini son senelerde şahsen ben hiçbir yerde görmedim..

Hikâyedeki kahramanların fert olarak buldukları borcu, biz bazan hükümet olarak bulamıyoruz, a iki gözüm! evet anladık 12 kişi milyoner olmuş, olamayan ayni şehirdeki diğer yarım milyon insanın ismini neye yasmıyorsunuz? yoksa o şehirde sadece oniki "mâhalle" mi varmış? Hayatın gayesi milyoner olmak mıdır? Meselâ. ,1 milyonluk bir cemiyetin gayesi, icinden 20 tane milyoner çıkarmak mıdır? Yirmiki senelik yetişme devresinden sonra, meselâ kanser üzerinde araştırmalar yapan bir ilim adamının eline ayda **710** lira geçmesi bu gencin miskinliğinden midir acaba? Bir odun tüccarı topluma çok daha fâzla mı yararlıdır, çok daha zor mu yetişir, çok daha fazla zekâ, veya emek mi ister?

Lütfen, okuyucularınızı "biraz daha az" anlayışsız kabul edin.

Ahmet E. Pontus - İngiltere

*

Amerikadaki milyonerlerin hikâyesini, hakikaten zevkle okudum. Bizim "salon sosyalistleri" nin yaptıkları edebiyata rağmen Batı toplumlarında fertlerin başarıya ulaşma için tam bir serbesti içinde oldukları ve bütün yolların, kabiliyetli olmak şartıyla, her sınıfa, her tabakaya, her sahsa açık Olduğu mükemmelen görülüyor. Zaten, fertlere gerçek gelişme imkânının kapalı Sovyet toplumu içinde değil, açık Batı toplumu içinde tanındığı bilinmiyen bir gerçek değil.. Ama. "ya Kabiliyetli olmayanlar?" denilecek.. Bir defa. kabiliyetsiz Sovyet vatandaşının durumunun kabiliyetsiz Amerikan vatandaşının durumu yanında bir felâket olduğu muhakkak. Sonra, sosyal adaletten Batıda anlaşılan, herkese bir geçim seviyesi sağlamak değil midir?

Enver Aksek - İstanbul

pecia

C E M İ Y E T

Adnan bey -Menderes- ailesi için Vakıflar Bankasında bir hesap açılmış. Şimdiye kadar 6 eski Demokrat, bu hesaba para yatırmış.

A. P. den Hüseyin Önay, gazetecilere haber gönderiyor:

"— Görüyorsunuz, kuyruklar kuyruk oldu..."

"Kuyruk" deyimini kullanan kendisi. O arada gazeteciler, Yüksel Menderese telefonu açıyorlar:

"— Bu ianeyi kabul edecek misi-

Yüksel Menderesin cevabı su: --

"— Ben bilmem, avukatıma sorun..."

Amer Eken diye bir Antalya milletvekili var. Eski deyimle "kıranta tip" dedikleri cinsten... Hafif Avrupalaşmış... Sadece tipi Avrupalaşmış, konuştuğu zaman değil

Bu zat, Mecliste, yanında hergün başka bir hanımla gövde gösterisi yapıyor. Ekseriyetle hanımlar Gar gazinolarına, payvonlara falan mensup... Bu suretle hem "Meclis" görmüş oluyorlar, hem de Ömer Ekenin oradaki itibarını. Bu arada, herkes te onları görmüş oluyor. Yani bir taşla üç kuş vuruluyor!..

*

C. H. P. binasının "metruk'' bir hali var. Fonksiyonu bitmiş bir bina... Bütün orayı süsleyen Merkez İdare Kurulu üyeleri Bakan oldular.

Çay, kahve içmeğe gelen vatandaşlar var. Ama, onlar da seyrekleşiyor gittikçe. "Atraksiyon"u her bakımdan daha büyük olan Meclis binasını tercih ediyorlar, onlar da!

Eskiden sokakta subay kızlar görürdük. Görürdük ve memnun olurduk. Gerçi bu subay kızları mümkün olduğu kadar kötü giydirirlerdi. O lenger gibi kasketler, o ağır çekim pabuçlar... Ama, gene de bu, kadının her sahaya girebilmesi demekti; "Kahraman kızlarımız" demek çoğunun hoşuna gidiyordu.

Geçen gün biri sordu:

"— Onlara artık hiç rastlamıyorum "

Başka biri cevap verdi:

"— İhtilâl idaresi kaldırdı."

İhtilâl idaresi bu kadar, bu kadar anti - feminist miydi?

Geçmişin hatıraları herkesin gönlünde canlanıyor, kendi Hayaline göre.

Geçen gün bir gazeteci grubu pastırmalı yumurta yiyordu. Biri içini çekti:

Yüksel Menderes
İstemem, yan cebime koy

"— Aaah ah!.. Ömer Başeğmezi hatırladım."

"— Aaah ah!.. Almanyaya gitmiştik. Adamcağız hiç bir şeyle doymuyordu. İlle de, "ben pastırmalı yumurta isterim" diye tutturmuştu. Hem de bunu türkçe anlatmağa kalkmıştı. Hem de hiç bir taviz vermek istemiyordu. Hatırım kırmamak için ertesi sabah pastırmasız 12 kadar yumurta kırdılar da, adamcağız şöyle doyası yedi. Aah ah! Ne hatıralardı, ne hatıralardı!.."

Sahi, peşinde "oh" çekmeğe değer hatıralarmış'..

Gene sayahatten açıldı. Bir gazeteci grubu Parise gitmişti. Orly hava meydanına geç inilmişti. Otele varınca, yatak odalarının önünde vedalaştılar. Hepsinin ağzındaki söz şu idi:

"— Vallahi, ben çok yoruldum kardeşim, yatacağım..."

Ve yarım saat sonra hepsi birbirlerinden habersiz olarak girdikleri Place Pigalle'in bir barında karşılaştılar!..

Demek, gazeteci lisanında "Valahi ben yoruldum, yatacağım karleşim" bu demekmiş...

İsmet Paşa, Milli Emniyet Başkam ve Topaloğlu, Başbakanlıktan çıkıyorlardı. Bir gazeteci, son hâdiseleri -mitingi falan- konuşmak için yaklaştı:

"— Paşam..."

İsmet Paşa:

"— Paşan iyi, Paşan iyi" dedi ve gazeteciyi bir "atlatma"nın hayranı bırakarak otomobiline daldı.

Son Havadis, Zafer, Yeni İstanbul ve yıldızı Selim Ragıp Emeç ile Necip Fazıl olacak olan Son Posta...

Bir muhalif gazete enflâsyonu... Onlar her zaman enflâsyon politikasına meraklıydılar!

DİLCİLİK

Kurumlar

Plânlı çalışmaya doğru

Türk Dil Kurumu, son kurultayından bu yana daha ciddi ve plânlı bir çalışmaya yönelmiş bulunmaktadır. Teni yönetim kurulu ilk iş olarak, kendisine üç yıllık bir çalışma programı hazırlamış ve bu programa göre çalışmalara başlanmıştır. Kurumdaki her kol, genel çalışma programının esasları içinde, kendi payına düşen işleri bir düzene ve sıraya koymakta ve buna göre iş görmektedir. Böylece, plânlı bir çalışmanın verimliliği daha şimdiden kendisini belli etmektedir.

1960 Temmuzunda yapılan kurultayda çetin çekişmeler olmuş ve bir takım iddialar ileri sürülmüş, bunların her biti inceleme ve soruşturma konusu olmuştu. Gerek resmi makamların, gerekse yönetim kurulunun seçtiği özel komisyonların aylarca suren titiz incelemeleri sonunda ciddi hiç bir şeye rastlanmaması da, Kurumun halkoyu önündeki açık alınlı durumunu pekiştirmiştir.

Türk Dil Kurumu, bugüne kadar daha çok bilimsel yönden çalışmalar yapmış, yeni kelimeler türetmiş, bunların bir çoğu bugün hem yazı diline, hem konuşma diline girmiştir. Her zaman ve her vesileyle dil konusunun tartışılmasına ve hattâ Atatürkün gölgesine sığınıp onun en çok özen gösterdiği eserini baltalamak için ellerinden gelen herşeyi, her fırsatta yapmak isteyen bir gericiler grubunun sürekli çalışmalarına rağmen Türk Dil Kurumu, memleketteki zinde kuvvetlerin direnmeleri ve inanmış çalışmalarıyla ayakta durabilmiştir. Bundan bir süre önce Türk Dil Kurumuna, Türk Tarih Kurumuyla birlikte el koymak amacını güden ve baştan sona bir "gasp kanunu" olan bir kanun tasarısı da, başladığı yerde sönmeye mahkûm olmuştur.

Kurumun bu yeni döneminde çalışmaların doğrudan doğruya halka mal edilmesi, hem aydın çevrelerin, hem geniş halk topluluklarının Türk dilinin öz benliğine kavuşması meselesini ve bunun önemini kavraması için geniş çapta çalışmanın gerekliliği üzerinde durulmuş ve bu amacı gerçekleştirmek üzere bir "Tanıtma Kolu" kurulmuştur. Yeni kurulan bu kot için hazırlanan çalışma programı bütünüyle uygulanabildiği takdirde, Türk Dil Kurumunun ters tanıtmalarla pek de iyi anlaşılamıyan çalışmaları topluma daha iyi duyurulabilecektir.

Yapılanlar... Yapılacaklar...

Geçen bir yıl içinde Türk Dil Kurumunun yaptıkları pek de azımsanacak çeşidinden değildir.. Bir kere yıllardan beri yayınlanan aylık Türk Dili dergisinin 300 - 500'ü geçmiyen satışı, Yayın Kolunun aldığı tedbirler, sürekli çalışmalar sonunda bugün 5000'e yaklaşmıştır. Aylık bir fikir ve edebiyat dergisinin bir yıl içinde bu ölçüde bir yayılma alanı bulması, bir yandan Türk Dil Kurumunun amacına, bir yandan da Türk fikir ve edebiyat hayatına hizmet bakımından önemlidir.

Terim Kolu, Kurumun ciddî ve verimli şekilde çalışan kollarından biri olmuştur. Ortaöğretim terimleri, din terimleri, edebiyat terimleri, sahne sanatları terimleri, sinema terimleri, spor terimleri, zooloji ve botanik terimleri hazırlanmaktadır. Bun* lardan bir kısmının hazırlanması da bitmiştir. 1962 yılında sinema ve sahne sanatları terimlerinin yayınlanması mümkün olabilecektir.

Sözlük kolunda "Fransızca-Türkçe Sözlük'ün çalışmaları tamamlanmış baskısına da geçilmiştir. Önümüzdeki ay içinde bu sözlüğün piyasaya çıkması kabil olacaktır. Bunun dışında "Arapça - Türkçe', "Frasça - Türkçe"; "Almanca - Türkçe Sözlük"ün çalışmaları tamamlanmış, baskısına da geçilmiştir. Önü- 15-20 bin kelimelik bir Türkçe Sözlük hazırlanması işi yarışmaya konmuştur.

Gramer kolu, "Ana Gramer" üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir. Okullar için bir gramer yazılması işi de. yarışmaya konmuştur.

Derleme - Tarama kolu, "Derleme Sözlüğü"nü tamamlamış, baskıya hazır duruma getirmiştir. Bu sözlük 1962 yılı içinde yayınlanacaktır. Ayrıca, "Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü" için yeniden tesbit edilen 50 eserin daha taranmasına > başlanmıştır. Bunun dışında Dil Devriminden bu yana türetilmiş kelimelerin derlenmesi işine de girişilmiştir.

1962 yılı içinde yayınlanacak eserlerin hem sayıları hem değerleri, 1961 yılı çalışmalarının verimliliği baklanda bir fikir verebilecek durumdadır. Terim Kolunun hazırladığı eserlerle "Derleme Sözlüğü"nden başka "Ana Gramere Giriş", "Türk Nesir Antolojisi", Ömer Asım Aksoyun Türk Dili Dergisinde yayınlanan "Dil Üzerine" yazıları, Ataç Armağanı, Atatürkün "Nutuk"undan arılaştırılmış seçmeler -Behçet Kemal Çağlar düzenlemiştir- Nemeth Armağanı; bir de Tanıtma Kolunda hazırlıklarına girişilen Türk Dil Kurumunun tarihçesi.. Bu tarihçenin Kurumun kuruluşunun 30. yıldönümüne yetiştirilmesi için elden gelen yapılacaktır.

1962 yılı içinde, radyolarda, okullarda, öğrenci derneklerinde çeşitli konferanslar, açık oturumlar, tanışma toplantıları da düzenlenecektir.

Böylece Türk Dil Kurumu, bir yandan bilimsel çalışmalarım bir plân ve program çerçevesi içinde daha verimli şekilde yürütmeğe çalışmakta, bir yandan da toplumun İçine girerek hem dil meselesini hem de Atatürk Devrimlerinin en önemlilerinden birini, geniş bir tartışma ve görüşme havası içinde yaymaya yönelmektedir.

Türk Dil Kurumunun bu çalışmaları, iyi düzenlendiği takdirde elbette verimli sonuçlar verecektir.

T. D. K. nun gösterişli binası

Deparda

S A N A T

Haberler

Gergedan Yayınları

Genç şairlerden Ülkü Tamer, İstanbulda yeni bir yayınevi kurdu. Adı, Gergedan Yayınlan. Özellikle genç kuşağın eserlerini basacağı anlaşılan yayınevi ilk olarak İlhan Berkin - gençliği kaldı mı ki? - şiir kitabını yayınladı. Bundan sonra "Yolcunun Kitabı" adlı kullanışlı bir başka kitap yayınlanacak. Bu kitabin içinde tren, vapur, uçak tarifeleri, hikâyeler, fıkralar, karikatürler, bulmacalar bulunacak. Bundan sonra da Ece Ayhanın "Bakışsız Bir Kedi Kara", Seyfettin Başçılların "Masal Gibi" adlı şiir kitapları ile Orhan Kemalin "İstanbuldan Çizgiler" adlı kitabı yayınlanacaktır.

Birçok yayınevinin yerli eser basmaktan kaçındıkları bir sırada Ülkü Tamerin ilk adımda genç sanatçıların eserlerini basmakla işe başlamasını hem yerinde, hem de cesaret saymak gerekir.

Otağ - ı İlhan Berk

Bir akşam, İstanbulda, Doğan Hızlanın evinde toplanılmıştı. Söz döndü dolaştı, "Gergedan yayınları" arasında çıkacak kitaplara geldi.

Ülkü Tamer:

"— Önce" dedi, "Yolcunun Kitabı diye birşey var. Tren, vapur, uçak tarifeleri, şiirler, hikayeler» bulmacalar filân... Kalın bir şey olacak. Bir de İlhan Berkin şiir kitabı çıkıyor. İki forma..."

Önay Sözer atıldı :

"— Yoksa onu Yolcunun Kitabına ek olarak mı vereceksin?"

Fil sözlüğü

Bu yakınlarda Ankaradaki bir sanatsever ve sanatçı grubunu günün hemen hemen her saatinde ciddi şekilde uğraştıran bir mesele var. Bu, yeni bir sözlük çalışmasıdır. İlk sözlük "fil"lerle ilgilidir. Bu konuda ilk incelemeyi' bir inşaat şirketinin mütevazı bir müdürü olan Yavuz Önderman yapmış, Ali Özoğuz da bu konuda kendisine asistanlık etmiştir. İnceleme "fil" sözünün etimolojisi üzerinde yapılarak, türkçede filden türetilmiş kelimelerin anlamları üzerinde durulmuştur. Bu suretle bir çeşit "filce" bir sözlük ortaya çıkmıştır. Bu konuda Özdemir Nutku, Sevgi Nutku, Ergin Orbey, Çetin Köroğlu, Kartal Tibet, önder Alkım, Mustafa Yalçın, Turgay Gönenç ve Tunca Yönder hem kelime, hem de kelimelerin anlamını bulmakta Ali Özoğuza ciddî şekilde yardımcı olmuşlardır. Sözlüğün büyük bir kısmı hazırlandıktan sonra Türk Dil Kurumu Yönetim Kurula üyesi bulunması dolayisiyle, sözlük bir kere de M. Sunullah Arısoya gösterilmiş, bazı eklemeler de onun tarafından yapılmıştır. Böylece emek verilmiş ciddî ve Türkiyede ilk defa yapılan bir sözlük ortaya çıkmıştır. Bu sözlükten seçilmis bazı kelimelerle anlamlarını aşağıda veriyoruz. Bu kısımlar, okuyucuya sözlüğün değeri konusunda yeterince fikir verebilecektir:

Filoloji: Fil ilmi

Filimcilik: Fil koleksiyonculuğu

Profil: Filin ceddi (Mastadon MaXlmus)

Filbahri: Deniz fili

Kefil: Enayi fil

Sefil: Banka borcunu ödeyemeyen fakir fil

Dâr-ı filfil: Filler kapısı

Akfil merpolin: Buruşmayan beyaz fil

Bonfile: Güzel fil kızı

Filentrop: Üstü fil, altı insan olan mitolojik tip

Filistin: Fil diyarı

Filarmoni: Fil orkestrası

Fileto: Şişman fil

Filibit: Fil yiyen bit

Filotilla: Atillanın fil sürüsü

Fenafillâh: Kötü ruhlu arap fili

Müstefilâtün: Yürürlükten kalkmış kocakarı fil

Nafile: Ahlâkı bozulmuş fil kın

Çetrefil: Birbirine girmiş iki fil

Fil Hamdi: Mütevekkil fil

Filinta: Yakışıklı fil

Gafil: Kazıklanmış budala fil

Filokrat: Köroğlunun atına filmiş fil

Erol Flayn: Aydan gelmiş zampara fil

Filoteks: Tekstini unutmuş aktör fil

Filbar: Bara düşmüş masum fil

Stafilokok: Çok pişmiş rafadan fil

Çeştırfil: Çek yazan Amerikalı fil

Sifilis: Fillerle yatan konsomatris

Sözlük üzerinde son çalışmalar hızla devam etmektedir.

Sözlüğü hazırlanan fil
El işte göz oynaşta!..

SES"in yedinci yaşı

Ankarada yedi yıldan beri her onbeş günde bir yayınlanan bir S.E.S. dergisi vardır. Bunu sanat çevrelerinin çok yakından tanıdığı Sadi Günel çıkarmaktadır. Bir yandan memurluk, bir yandan Ankaradaki bütün toplantıları, sanat gösterilerini yakından izlemek, sonra da bütün bir dergiyi hemen hemen baştan sona oturup yazmak, matbaacısıyla, kâğıdıyla, ilanıyla, abonesiyle uğraşmak Günelin işidir. Doğrusu tek başına bir savaş. İşte bu dergi yedinci yılına baştı. Verilen emeği, devamdaki ısrarı ve başarıyı değerlendirmek gerekiyor.

RADYO

Ankara

Programlar

Takvimler 15 Ocak 1962 tarihini gösterdiği zaman Ankara Radyosu bir "yeni program devresi"ne daha girecektir. Aslında bu "devre" yeni kış programlarına ayrılan program devresidir ve tam üç, aylık bir gecikmeyle hazırlanmıştır. Kış programları devresine niçin bu kadar geç başlanıldığını araştırırken, aylarca önce sorulan soruları yine birbiri arakasına sıralamakta fayda vardır. Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı veya Ankara Radyosu idaresi bu devre içinde yayınlanacak olan programlan plânlarken bazı prensipleri göz önüne almış mıdır T Günlük yayınların kaçta kaçı söz, kaçta kaçı müzik, kaçta kaçı kültür veya eğitim programlarına ayrılmıştır? Teni program lar hangi esaslara göre hazırlanacaktır T Eleman yetiştirmek için ne gibi tedbirler alınmıştır? Program hazırla yacak olan şahıslar, bu program devresi içinde hangi eseslara göre seçilmişlerdir? Ankara Radyosu idaresini ve radyonun günlük çalışma sistemini kemiren dertleri ortadan kaldırmak için ne gibi hazırlıklar yapılmıştır? Yoksa yeni programlar yine eldeki imkânlara göre ve program teklifleriyle radyo idaresinin karşısına çıkanlar arasında yapılan basit bir seçim sonucunda mı hazırlanmıştır?

Kış programları devresine niçin üç aylık bir gecikmeyle başlanmaktadır? Herhalde ilk olarak cevap verilmesi gereken soru budur. Ankara Radyosu, Yassıada Saatinin sona erdiği günden 14 Ocak 1962 tarihine kadar bu unutulması imkânsız programın yayınlandığı saatleri plak ve bant yayınlarıyla doldurmuş ve esas programlarım saat 21'den sonra yayınlamak zorunda kalmıştır. Yassıada Saatinin sona ermesini takiben Ankara Radyosunun bütün programlarının saatlerinde yapılması gereken değişiklik bir türlü yapılamamıştır. Çünkü başkent radyosunun kilit noktalarını tutanların istifalarından boşalan yerler ancak iki ay sonra doldurulmuştur. Bu arada, yine önemli yerlerdeki görevlilerin işlerine aylarca önce son verildiği halde aynı şahıslar tekrar aynı görevlere alınmışlardır. Bu şahıslardan biri, Ankara Radyosunun her zaman ihtiyacı olan Mahir Canovadır. Radyonun Söz ve Temsil Yayınları Şefliğine tâyin edilen piyes yazarı Turgut Özakmanın da şimdi değilse bile ilerde başkent radyosuna büyük faydaları dokunacağı muhakkaktır. Bir iki kişiyle takviye edilen ve kendisini ancak geçici bir süre için toparlayabilen Ankara Radyosu nihayet 14 Ocak 1962 tarihinde kış programlarına başlamaya karar vermiştir.

Mahir Canova
Tek elin nesi var ?

"O kapkara siyah gözler"

Yeni program devresinin en önemli değişikliklerinden biri, her haftanın kendine göre bir özellik taşıması olacaktır. İlk hafta meşhur "Devamı Yarın Akşam" programına yer verilecek, ikinci hafta çeşitli söz programları yayınlanacak, üçüncü hafta ise yine "Devamı Yarın Akşam"da sürekli piyesler dinletilecektir. Dördüncü haftada da kültürel programlar "Mikrofon Bir" İsmi altında takdim edilecektir. Bu sürekli programların dışında, pazar sabahları onbeş günde bir skeçlere ve onbeş günde bir de halk önünde yapılan Özel programlara yer verilecektir. Her program devresinde olduğu gibi kıs programları devresinde de yine bir spiker tarafından hasırlanan bir edebiyat saati ve değişik isimlerle hazırlanan eski hafif müzik programları ila dinleyiciyi oyalamaya çalışılacaktır. Bu arada, yine eskiden de yayınlanan ve günlük olayları haber veren "Bugün" programı 15 Ocaktan itibaren iki günde bir sabahlan sar at 8 de yer alacaktır. Yalnız programın ismi bu devrede "Bugün ve Yarın" diye değiştirilmiştir. Eskiden "Günün Getirdikleri" ismi altında yayınlanan başka bir sabah programı da bu sefer "Sabah Rüzgârı" ismi ile dinleyicinin karşısına çıkacaktır. Görüldüğü gibi, Ankara Radyosu kış programlan devresinde eski günlere yönelmiş, hattâ 27 Mayıs İhtilalinden önceki radyo idaresinin her türlü politikadan uzak bir şekilde başarıyla lanse ettiği programların çoğunu yine mikrofona çıkartmakta tereddüt etmemiştir.

14 Ocak 1962 tarihinde • başlayacak olan kış programlan devresinde dünyanın çeşitli yerlerini tanıtacak "Bir Ülkeden Bir Ülkeye", Ankara liseleri arasında tertiplenecek yarışmayı ihtiva eden "Onaltı Soru", çeşitli fıkraları ve garip olaylara anlatan "Dünya Döndükçe", sanatçıların ilgi. çekici yönlerini açıklayan "Sanat Galerisi", uzun kış gecelerini tasvir eden "Kış Geceleri", öğrenci orkestralarının hazırladığı "Ankara Radyosunun Öğrenci Orkestralara-" isimli yepyeni programlar da yer alacaktır.

Bütün bu programların hazırlanmasında göz önünde tutulan esaslar ve gayeler, programların aksamaması ve dinleyiciyi hoşnut etmek için alman tedbirler, programcıların seçiminde gözetilen özellikler ise ancak bu programlar uygulandıktan sonra meydana çıkacaktır. Fakat şimdilik herşeyin "eski tas eski hamam"lıktan kurtulmadığını belirtmek için 15 Ocaktan itibaren saat 20,15'e alınması teklif edilen "Olaylar ve Yankıları"n yeni yayın saati hakkında 13 Ocak cumartesi gününe kadar kesin bir karara varılamadığını söylemek yetecektir. Çünkü işi son dakikaya bırakmak, verilen kararı hemen bozmak zihniyeti, Türkiye radyolarının idarelerini hâlâ kemirmektedir.

FELSEFE TARİHİ
Macit Gökberk
İlkçağ Felsefesi, Renaissance Felsefesi, 17. Yüzyıl Felsefesi, 18. Yüzyıl Aydınlanma Felsefesi, Kant ve Alman İdealismi.
(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları 927, 23.10 L.)
AKİS — 7

Kültür

Kobraların derdi.

Tepesindeki saçları adamakıllı dökülmüş iyi giyimli -yakışıklı denilebilir- adam, dindeki Salem sigarasından derin bir nefes çektikten sonra:

"— Biz piyesin provalarına devam ediyoruz. Programa göre piyesin 20 Ocakta sahneye çıkması lâzım. Ama son olaylar dolayısıyla bir gecikme olabilir, belki de hiç oynanmaz,, dedi.

Adamın sesinde dikkati çekecek bir tokluk vardı. Kendisini sahnede sananlar fazla aldanmazlardı. Devlet, Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyt Gökçer, geride bıraktığımız hafta içinde bir gün yukarıdaki sözleri bir AKİS'çiye söylerken hakikaten üzüntülü görünüyordu. Zira Genel Müdür, bahis konusu piyesin oynanmasını gerçekten isteyenler arasında bulunan bir sanatçıydı. Gecikme al veya hiç oynanmaması ihtimali olan eser ise, Fakir Baykurtun "Yılanların Öcü" adlı romanından Devlet Tiyatrosu sanatçılarından Ergin Orbeyin sahneye uyguladığı bir eserdi. "Yılanların Öcü" Cumhuriyet gazetesinin Yunus Nadi Armağanı yarışmasında birinci olmuş, gazetede tefrika edilmeye başlanınca da hakikaten dikkatleri üzerinde toplamıştı. Yayınevleri, eseri basmak için birbirleriyle yarış ediyorlardı. Senaryosunu prodüktörler kapışıyorlardı. Bu arada genç bir sanatçı -geçen yıl

Cahit Okurer
Bir zamanlar maziye bak..

Konservatuarı bitiren Ergin Orbey-romanı piyes haline getirip, Devlet Tiyatrosuna sunmuştu. Orbey, eseri hazırlarken Baykurtla konuşmuş, üzerinde gerekli değişiklikleri yapmış, romanın yazarının tasvibini de almıştı. Hakikaten piyes metne sadık kalınarak hazırlanmıştı. Öyle ki, eserdeki diyalogların büyük bir kısmı, piyese aynen aktarılmıştı.

1961-1962 tiyatro mevsiminde oynanmak üzere sunulan eser, Genel Müdürlükçe Edebi Heyete sevkedildi. İrfan Şahinbaş, Özdemir Nutku ve Cüneyt Gökçerden müteşekkil heyet, eseri beğendi ve "oynanır" kaydıyla repertuvarına aldı. Fakir Baykurtun "Yılanların Öcü", bu yıl Devlet Tiyatrosunda temsil edilecekti.

Doğrusu istenirse bu kabule en fazla Baykurt hayret etti. Zira genç romancının, başından *geçen* ve zaman zaman tebessümle hatırladığı bir kaç acı hatırası vardı.

Baykurtun düşüncelerinde haklı olduğu, Bütçe müzakerelerinde Devlet Tiyatrosu bütçesi tartışılırken meydana çıktı. Müzakerelerde pek çok hatip Devlet Tiyatrosunun lehinde konuştu. Ancak bir ara, Tevfik İlerinin Milli Eğitim Bakanı olduğu sırada Özel Kalem Müdürlüğünü yapan -Evet, evet, Herinin Özel Kalem Müdürlüğünü yapan. İzmir Senatörü Cahit Okurer söz aldı. Müzakerelerde bulunan Devlet Tiyatroları Genel Müdüründen masum bir sual sordu.

Okurep -Tevfik Derinin Özel Kalem Müdürü- Yılanların Öcü adlı oyuna itiraz ediyordu. Gerekçesi de pek önemliydi!

Bir zamanlar -İlerinin Milli Eğitim Bakanlığı sırasında- bu eser hakkında takibat açılmış ve bazı gerçeklere varılmıştı: Yasar, bu eserde komünizm propagandası yapıyordu!.. Eser hakkında o zamanın Talim Terbiye Heyetinin verdiği rapor vardı. Nasıl olurdu da böylesi bir eser Devlet Tiyatrosunda sahneye konulurdu?

Hamamda türkü

Okurerin sözleri, komisyon üyeleri arasında manalı tebessümlere yol açtı. Zira komisyonda bulunanlar, hikâyenin içyüzünü pek iyi biliyorlar ve İzmir Senatörünün telâşını anlıyorlardı.

Başını 27 Mayıs kayasına vuran D. P. politikasının î numaralı savunucusu Tevfik İleri ile Baykurt, günlerden bir gün İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü binasında karşılaşmışlar ve yılanların Öcü" adlı eser üzerinde tartışmaca girişmişlerdi. Deri sâdece Baykurt ismi üzerinde durduğundan, ağzına geleni söylemiş, Baykurt buna karşılık kendisine tek sual sormuştu:

Fakir Baykurt
Dertli dolap

"— Eseri okudunuz mu efendim?.."

Deri, eserin sâdece iki sayfasını okuduğunu itiraf edince, Baykurt kendisine, has bir şekilde gülmüş ve işi uzatmamıştı Ancak iş bununla kalmadı. Deri başkente döner dönmez eseri aldı, okudu. Sonra, Özel Kalem Müdürü olan Cahit Okureri çağırdı ve:

"— Bu adamın kafasını kırmak lâzım! Eser hakkında iyi bir rapor hazırla" emrini verdi.

Okurer, doğrusu işinin ehli çıktı. Eseri incelerken, en azından birkaç kırmızı kalem harcadı ve işine geldiği yerleri tespit ederek, Talim Terbiye Heyetine sunulacak bir rapor tanzim etti. Ancak, ne olursa olsun, o devirde de bir takım sağduyu sahibi insanlara rastlanıyordu. Kurulun üyelerinden pek çoğu, eserin edebiyat ve sanat otoritesi sayılan pek çok kimse tarafından takdir edildiğini, birincilik verildiğini belirtip Deri* nin raporunu tasdik etmedi. Fakat ile ri, birkaç gün sonra, itiraz eden kurul üyelerinin bulunmadığı bir toplantıda raporu tasdik ettirdi ve fazla beklemeden Baykurtu Şavşat Ortaokulu türkçe öğretmenliğinden alıp, merkezde kâtip olarak vazifelendirdi. İşlem, görülen lüzum üzerine yapılmıştı. Fakir Baykurt bu işi deşince, kendisi bakanlık emrine alındı. 27 Ma-

yısa kadar Baykurt bakanlık emrinde bekletildi.

İşte, Tevfik İlerinin Özel Kalem Müdürü Okurerin bahis konusu ettiği "Yılanların Öcü" ile ilgili olay bu olay, rapor bu rapordu.

"Yılanların Öcü", Türkiyede bugüne kadar yazılmış köy romanları içinde en realist olanıdır. Kurtuluşu, memleketin acı gerçeklerini gizlemekte bulanlar için eserin tesirinin sert olacağı muhakkaktır. Nitekim, sakat bir zihniyetin yıllardır sıkısıkıya sarıldığı bir taktik, son günlerde yine geçer akçe olmuş ve kendilerini hâla o eski günlerde vehmeden bazı kimseler, önlerine gelene "komünist" damgasını pervasızca yapıştırmakta mahzur görmemeğe başlamışlardır. Tevfik İlerinin Özel Kalem Müdürü Okurerin davranışı bu hava içinde mütalaa edilirse, "Yılanların Öcü" adlı eserin mahiyeti daha iyi anlaşılacaktır.

Ankara

Bir skandal.,.

9 Ocak salı akşamı Üçüncü Tiyatroda Jean Anouilh'un "Bir Don Kişot" komedisinin prömiyerine giden Ankaralılar, Devlet Tiyatrosu kurulduğundan bu yana, biç görülmemiş garip bir durumla karşılaştılar. Saatlerin 20.30'u gösterdiği anda perdenin önüne gelen bir genç aktör, Genel Müdür adına seyircilerden özür diliyor, müessesenin elinde olmıyan sebeplerle temsilin verilemiyeceğini, soğuk havada tiyatroya gelmek zahmetine katlanmış olan seyircileri geri çevirmemek için bir konser tertiplendiğini, bu konsere ve onu takibedecek büfeye Devlet Tiyatrosunun misafiri olarak kalmaların rica ediyordu.

"Bir Donkişot"
Oynanamayan oyun

Aslında bu bir skandaldi. Son kırk yıl içinde ciddi sanat faaliyetinde bulunan ödenekli, ödeneksiz hiçbir tiyatroda görülmemiş bir skandal... Kahramanı da, "Bir Don kişot"un başrolünü üzerine almış, haftalarca prova etmiş, sonra ilk temsil akşamı, vazifesi başına gelmemiş, sahneye çıkmamış olan ünlü sanatçı Saim Alpago! Oysaki Saim Alpago bu role kırkbeş gün çalışmış. bir gün önce Genel Müdürün seyrettiği genel provada oynamış, hatta basına verilmek üzere bir hayli resim de çektirmişti. Onun için, ilk temsil sabahı, oğlu ile tiyatronun elektrikçisine gönderdiği haberi kimse ciddiye almak istememişti. Bu haberde Alpago "sabahki son provaya da, akşamki ilk temsile de gelmiyeceğini bildiriyordu. Alpagonun geçmiş günlerde de böyle kaprisler yaptığı olmuştu. En son Cevat Fehminin "Hacı Yatmaz" komedisinin ilk temsilinde de aynı tehdidi savurmuş, eserin ya-

Biliyor muydunuz?

MUHSİN ERTUĞRUL, 28 ŞUBAT 1962 de* 70 *yaşına basmış* ve 53. *sa*nat *yılını idrak etmiş olacaktır. Bu münasebetle Devlet Tiyatrosu, kurulusunda* ve *gelişmesinde büyük emeği geçmiş olan ünlü tiyatro adamı şerefine bir kutlama gecesi tertiplemeyi, 53 yıllık sanat hayatına* ve *verimli hizmetlerini belirtecek bir de broşür çıkartmayı tasarlamaktadır.

MÜŞERREF HEKİMOĞLUNUN ALEJANDRO CASONA'DAN çevirdiği "Ağaçlar Ayakta Ölür"* piyesini ilk *temsili 9 Ocak sal* akşam* Yeni Sahnede verilmiştir. Eserde vasife alan sanatçılardan bilhassa Madde Tanırın gösterdiği büyük başarı umumi bir ilgi ve takdir uyandırmıştır.

YILDIRIM KESKİNİN İLK TEMSİLİ 2 Ocakta Bursada verilen İnsansızlar" adlı telif eseri, piyesteki tek* Aradın *rolünü oynayan Elif Türkân Atamerin ani rahatsızlığı üzerine, muvakkaten, afişten indirilmiştir. Bursada bu eserin yerini, Oda Tiyatrosunda oynanmakta olan, "Pusuda" alacak,* temsillere *Ferhan ve Doğan Onat ile Özcan Sevgenin verecekleri şan konserleriyle başlanacaktır. Oda* Tiyatrosunda *de, şimdilik, "Son Band"ın yanıra "Hayvanat Bahçesi" tekrarlanacaktır. "İnsansızlar" piyesine gelince, Türkân Atamerin rahatsızlığı* uzunca *bir tedaviye ihtiyaç gösterdiğinden, rolü bir başka sanatçıya verilmiştir. Bu sanatçı role hasırlanır hazırlanmaz eserin temsiline Oda Tiyatrosunda devam edilecektir.

İSTANBUL ŞEHİR TİYATROLARI SAHNELERİNDE yeni eserlerin temsillerine başlanmıştır. Bunlar, sırasıyla. Yeni Tiyatro •komedi- bölümünde Nüvit Özdoğrunun James Thurber ve Elliot Nugentden çevirdiği "İçimizdeki Aslan"komedisi, Fatih bölümünde Çetin Altanın "Mor Defter", Kadıköy bölümünde de Cahit Atayın "Sahildeki Kanepe" ve "Pusu*da" *adlı telif piyesleridir.

İSTANBULDAKİ ÖZEL SANAT TİYATROLARI da yeni* eserlerin temşifine başlamışlardır. *Bunlardan Oraloğlu Tiyatrosunda oynanan Maxvell Anderson'un "Kötü Tohum"u büyük bir başar* kazanmıştır. Eserin kahramanı bir çocuktur ve bu rolü Oraloğluların yedi yaşındaki kızları Alev Oraloğlu* oynamaktadır. *Küçük Sahnedeki Haldun Dormen topluluğu ise "Şairin Mektupları" ve "Oyuncakçı Dükkanı" nah eserleri sahneye koymak suretiyle program değiştirmiştir.

ŞEHİR TİYATROSUNDA CEVAT FEHMİ Başkutun yeni bir eserinin* provalarına *başlanmıştır. "GÖÇ" adını taşıyan* ve *kahraman bir apartman kapıcısı olan bu komediyi Vasfı Rıza Zobı sahneye koyacak, bellibaşlı rollerini de Behzaf Burak, Mahmut* Moraft, Reşit Baran, *Şasiye Moral, Kemal Töeem,* Kadri Ögelman, *Mete Semer, Süleyman Çevik, Reha Kral ve Rauf Ulukut oynıyacaklardır.

zarı evine kadar giderek kendisini ikna etmiş ve ilk temsil ancak bu şartlar altında verilebilmişti.

Ama temsil akşamına doğru Milli Eğitim Bakanının Saim Alpago imzasıyla aldığı bir yıldırım telgrafı, bu sefer işin kapris sınırını aştığım gösteriyordu. Bir *gün* önce eserin genel provasını yapmış olan Alpago "hâd bir bronşitten mustarip" olduğu için rolü oynamıya hazırlıklı olmadığını itiraf ediyor, kendisine onbeş gün mühlet verilmesini istiyordu. Arkadaşlarının ifadesine göre Alpago kırkbeş gün prova ettiği rolü hâlâ iyice ezberlememiş, tonlarım bile bulamamıştı... Bu davranış ve ilk temsil günü gelip çatıncaya kadar bekledikten sonra sahneye çıkmama kararı, Alpagonun idareyi müşkül duruma sokmak için önceden tertiplediği, maksatlı bir hareket gibi görünüyordu.

. ve ötesi

Ama Saim Alpagonun umduğu çıkmadı. İlk temsil seyircileri, büyük bir anlayışla, konsere kaldılar, sonra da büfede, konseri veren opera sanatçıları ile, Genel Müdür Cüneyt Gökçerle samimi sohbetler yaptılar ve yalnız kendilerine karşı değil, bunca yıldır emek verdiği mesleğine karşı gösterdiği saygısızlıktan dolayı Saim Alpagoyu ayıplayarak -müessesenin emirlerine tahsis ettiği hizmet arabalarıyla- evlerine döndüler.

Aynı gece toplanan Devlet Tiyatrosu Yönetim Kurulu, Saim Alpagoyu, vazife ve sorumluluk duygularıyla bağdaşamayan bu hareketinden dolayı kontratım feshetmek suretiyle cezalandırma cihetine gitti.

Esere gelince: "Bir Don Kişot'un başrolü, ertesi gün, Yıldırım Önale verildi ve genç sanatçı derhal çalışmalara başladı. Yıldırım Önalin rollerini kolay ezberlediği ve büyük kompozisyon rollerinde çabuk intibak gücü gösterdiği herkesçe bilindiğinden, en geç iki hafta içinde sahneye çıkacak şekilde hazırlanmış olacağından şüphe edilmemektedir. Yıldırım Önal yeni rolünü bu süre içinde hazırlayıp oynadığı zaman Saim Alpagonun hangi niyetle hareket ettiği daha iyi anlaşılacaktır.

İstanbul

"Sinek'li piyes

İstanbul Şehir Tiyatrosu, Yeni Tiyatroda, sahneye koyduğu "Sinekler"le repertuvarına önemli bir eser kazandırmış oldu. "Sinekler" -1943- Jean - Paul Sartre'ın ilk tiyatro denemesi olduğu halde, eserleri arasında, savunduğu fikirler bakımından, Önemli bir yer tutmaktadır. Existentialisme'in bu ünlü yazarı, Elektra tragedyasını modern bir açıdan ele alarak günümüzün "toplum hayatında kişinin sorumluluğu", "baskıya direnişi" ve "hürriyet duygusu" gibi aktüel temalarıyla işlemiştir. Onun içindir ki "Sinekler" işgal altındaki Pariste Dullin tarafından sahneye konulduğu zaman geniş yankılar uyandırmış, Gestapo'nun gözünden kaçan entellektüel bir mukavemet hareketi olarak umutla seyredilmiştir.

İstanbul Şehir Tiyatrosunda "Sinekler"
Tanrıların bile söndüremediği hürriyet aşkı

Bununla beraber "Sinekler"i yalnız 1943 Fransasını yakından ilgilendirebilecek bir fikir piyesi sanmak yanlış olur. Sartre'ın ele aldığı konu, insanlığın ezeli problemlerine temas etmektedir. Onun için de her devirde, her toplumda zevkle seyredilip dinlenebilir. Hele bizim gibi "hürriyet" kavramım türlü şekillerde yorumlamıya elverişli ortamlarda gerçek "hürriyet"in ne olduğunu aydınlara olsun duyurabilir...

Sahnedeki oyun

"Sinekler" Yeni Tiyatroda genç kuşağın yaratıcı gayretlerinden biri olarak takdirle karşılanmalıdır. Beklan Alganın sahne düzeni, Bülent Erbaşarın dekorları, Nevzat Kasmanın kostümleri, oyunun bütünü, Şehir Tiyatrosu sahnelerinde her zaman görülenlerden üstündür ve en önemlisi yeni bir hamlenin ümit verici ışığını taşımaktadır. Bununla beraber Beklan Alganın Orestes'de, reji bakımından gösterdiği başarıya ulaşamadığını itiraf etmek lâzımdır. Elektra'da da Ayla Algan, Zeus'ta Avni Dilligil, Klytaimnestra'da Samiye Hün, Aigisthos'ta Mücap Ofluoğlu ifadeli kompozisyonları ve inandırıcı oyunlarıyla haklı alkışlar topluyorlar.

Sartre'ın "Gizli Oturum" ve "Saygılı Yosma"sından sonra "Sinekler" Türk sahnesi için -gecikmiş de olsa- bir kazanç sayılmalıdır.

"Aşk"ın zaferi

"Sinekler"in oynandığı Yeni Tiyatrodan birkaç yüz adım ilerde, Karaca Tiyatroda, Kent Oyuncuları da Jean Anouilh'in ilk eserlerinden biri olan "Eurydice"i -1942- "Aşk Efsanesi" adıyla oynuyorlar. Sartre gibi Anouilh da antik bir konuyu günümüzün realiteleri içinde işlemektedir. Orpheos'la Eurydike'nin aşk masalım... Anouilh'un gezici bir tiyatro kumpanyasının oyuncu kızı olarak sahneye çıkardığı Eurydike ile kahvelerde para toplayan bir çalgıcı olarak hayal ettiği Orpheos'un aşkları, ancak ölümde ideale ulaşabiliyorlarsa da, "Aşk Efsanesi", Müşfik Kenterin başarılı sahne düzeni, sanatçıların da üstün oyunları sayesinde, Karaca Tiyatroda, zafer tacını giymiş görünüyor.

Sahnedeki oyun

"Aşk Efsanesi "nin Kent Oyuncuları topluluğunda kazandığı zaferde, iki sevgiliyi çok sade ve çok inandırıcı bir oyunla "yaşatmasını" bilen Çiğdem Selışıkla Genco Erkalın büyük payları vardır. Onların yanısıra Orpheos'un babasında Kâmuran Yüce, Hades'in yerini alan Monsieur Henri'de Şükran Güngör güzel kompozisyonları, sağlam oyunlarıyla önemli bir başarı unsuru oluyorlar. Alev Koral Eurydike'nin annesinde geçkin oyuncu kadını, Çetin İpekkaya da Otel Garsonunu gerçekliği olan tipler halinde conlandırıyorlar.

MUSİKİ

Konserler

Amerikan Orkestrası

Geride bıraktığımız hafta Eastman Müzik Okulunun "The Eastman Philharmonia" adındaki öğrenci orkestrası Ankara ve İstanbulda konserler verdi. 85 kişilik topluluğu Howard Hanson idare ediyordu. Tanınmış bir besteci olan Hanson, Avrupa ve Amerikanın bellibaşlı orkestralarım misafir şef olarak yönetmiş bir sanatçıdır. The Eastman Philharmonlayı virtüöz orkestra seviyesine getiren de odur. Herhalde Ankaranın yeni konser salonu bu kadar mükemmel bir topluluğa kapılarını ilk defa açmaktadır. Konser hem teknik yönden, hem de ifade ve yorum yönünden gerçekten basardı oldu. Programda Mozart'la "Saraydan Kız Kaçırma" uvertürü, Ravel'in "Kaz Ana", Manuel de Falla'nın "Üç Köseli Şapka" Purcell'in "Dioclesian" süitleri ve Hanson'un Romantik Senfonisi yer almıştı. Dinleyicilerin bitmek tükenmek bilmeyen alkışları üzerine Haward Hanson, orkestrasına, Camargo Guarnieri'nin bir Brezilya Dansını ve son olarak da bir Amerikan mar--ı çaldırdı. Mars çalınırken madeni nefesli çalgılar ve flütler, soloları gelince ayağa kalkıyorlardı. Vakıa salondaki Amerikalılar kendi marslarını duyunca pek keyiflenmişlerdi ama, Türk dinleyiciler Senfonik konserde bu çeşit hafifliklere alışık olmadıkları için Howard Hanson'un garip davranışını hoş karşılamadılar. Herhalde propagandanın bu kadar kabası sevimli olmuyordu, aksi tesir yapıyordu.

Dr. Howard Hanson,
Misafir şef

Bir Türk eseri

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasını geride bıraktığıma hafta Dr. Hans Hörner idare etmiştir. Dr. Hörner, Ankarada yedi yıl şeflik yaptıktan sonra 1955 yılında Stuttgart'a gitmişti. Bu defa Ankaralılar eski dostlarını misafir şef olarak tekrar karşılarında görüyorlardı. Konser hem şefi, hem solisti, hem de programı bakımından son derece ilgi çekiciydi. Önce Pfitzner'in Küçük Senfonisi çalındı. Bu, eserin Türkiyedeki ilk icrasıydı. Pfitzner'den sonra Viyolonist Suna Kan, Ulvi Cemal Erkinin keman konçertosunu çaldı. Konçerto, Ulvi Cemal Erkinin bütün kompozisyonları gibi Türk müziği temelleri üzerine oturmuştu. Bestecinin, Türk milli müziğinin melodik ve ritmik özelliklerinden ustaca faydalandığı söylenebilir. Konçerto bütünüyle romantik bir hava taşıyordu. Tabii ve rahat bir dili vardı, kemana yatkındı. Buna Kan, eseri olağanüstü bir başarıyla çaldı. Vakıa melodik hatlar orkestrada kopuyordu, temalar nefeslilerde ortaya yeteri kadar belirli çıkmıyordu ama, herhalde konçertonun dünya yüzündeki en iyi icrası buydu. Konser Bnahms'ın 4. Senfonisiyle sona erdi.

Radyo

Gaf üstüne gaf

Evvelki haftanın ortalarında, çarşamba gecesi Ankara Radyosu "Gençler için Senfonik Müzik" programının 36. sını yayınladı. Bu programda Musorski'nin Ravel tarafından orkestralanmış bir piyano süiti dinletilecekti. Eser spiker tarafından İzah edildi ve bu suretle gençlere son derece bocuk bir türkçeyle kısmen yanlış, kısmen lüzumsuz pek çok şey öğretilmiş oldu. Ankara Radyosunun en önemli ihtisas kadrosu müzikten anlamıyan bir zat tarafından işgal edildiğinden beri bu kurumun devirdiği çamlar dinleyicilerin Devlet Radyosuna güvenini temelinden sarsacak kadar artmıştır. Fakat idari makamlardaki yetkili kişiler asgari müzik kültürüne sahip olmadıkları için, kırılan potlar Bakanlıkta hiçbir yankı bulmamaktadır. Herhalde spikerin, Musorski'nin "Resim Sergisinden Tablolar" adlı eserini 1zah ederken sarfettiği cümlelerin pek çoğunu Basın-Yayın Bakanının bile anlamasına imkân,yoktur. Mesela spiker, "Müziğin önünde durduğu ikinci tablo" demişti, "Müzik perpetium mobile, yani devamlı hareket halinde olmayı andıran bir scherzodur"

Ulvi Cemal Erkin
Sağlam temeller üstünde

demişti. En anlaşılmaz cümlelerden biri de şuydu: "Müzik çanları ve azametli bir klişe yürüyüşünü tasvir eder."

Spikerin izahları arasında hem anlaşılmaz, hem gülünç olan kısımlar da vardı. Meselâ, "Beşinci tablo, yumurtadan çıkmamış civcivlerin balesidir" gibi.. Ayrıca, basit konser kılavuzlarından yapılan yalan yanlış tercümeler yüzünden dinleyicilere yanlış bilgiler de verildi. Buna da birkaç örnek göstermek kabildir. Spikere göre, "Birinci tablo gözucuyla şeytanca bakan ve çarpık bacakları üzerinde beceriksizce hareket etmiye çalışan bir cücedir". Halbuki bahis konusu tabloda bir cüce değil, tahtadan bir cevizkıran resmedilmiştin, Tahta aletin sapı, cüce şeklinde oyulmuştur. Spikere göre, "Sekizinci tabloda Hartmann Patisteki bir yeraltı mezarlığının iç süslemelerini

Çatlak Sesler

Faruk GÜVENÇ

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası bugün en aşağıdan 130 yaşında. Cumhuriyetten evvel Saraya hizmet etmiş, Cumhuriyetten sonra Ankaralılara. 1959'dan beri de "Ordu ve Bölge Konserleri" adı altında bütün Türkiyeyi dolaşıyor, trenin ulaşmadığı illerimize çoksesi götürüyor. Senfonik bir topluluğun bu çeşit gezilere çıkması kolay mı? Ne yemek yiyecek iyi bir lokanta bulabilirsiniz, ne yatacak otel, ne de doğru dürüst bir sinema salonu. Ama dört yıldan beri Devlet, elinden gelen yardımı esirgememekte, müzisyenlerimiz hiçbir fedakârlıktan kaçınmamaktadırlar. Ordu ve Bölge Konserlerinden ne umuyoruz? Birkaç yıl sonra dağdaki çoban koyunlarını Debussy'nin Syrinx'iyle mi suya götürecek, köydeki ağa ıslıkla Beethoven mi çalacak, yoksa İllerimizde alaturka başlayınca radyoların düğmesi alafrangaya mı çevrilecek? Artık bu, iyimserlikten de öteye geçmek olur. Hayalperestliktir, safdilliktir. Hayır, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının yurt gezilerinden mucize beklemiyoruz. Okullarda Batı örneğine göre eğitilen gençlerimiz senfonik bir topluluğu gözleriyle görecek, elleriyle tutacak, ömürlerinde belki de ilk defa çokses dinliyecekler, nazari olarak öğrendikleri bir sanat dalına ilgi duyacaklar. Annelerle babalar çalgıcılığın neka dar ciddi bir iş olduğunu anlıyacaklar, belki de çocuklarının meslegini seçerken Türkiyede bir konservatuarın da bulunduğu akıllarına gelecek. Bana kalırsa, cevaplandırılması gereken soru tektir: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının Ordu ve Bölge konserleri faydalı mı, zararlı mı? Bu konserlere devam edilmeli mi, edilmemeli mi?

Şimdi bu ışık altında 4 Ocak tarihli San Havadis Gazetesinin "Akıntıya Kürek" sütununda Yedekçi imzasıyla yayınlanan bir yazıyı beraberce okuyalım:

"Cumhurbaşkanlığı Orkestrası, doğu illerinde konserler verecekmiş!

Oh ne güzeli Artık doğudaki vatandaşlarımız açlığı kıtlığı unutup, "senfoni pastoralle karın doyururlar; Opüs 44'ü hayvanlarına yem yaparlar...

Anladık, musiki ruhun gıdasıdır, ama; biz Doğu illerindeki halkın ruhu aç demedik ki, karnı aç! Karnı aç!

Onlar bizden buğday bekliyorlar, biz onlara Beethoven gönderiyoruz."

Eğer Hükümet doğuya buğday yerine orkestra gönderseydi, ben de yukardaki satırların yazarıyla aynı şarkıyı söylerdim. Ama Yedekçi körükörüne muhalefet etmek 1-çin ucuz yanıltmaca yollarına sanmış, iktidarı hırpalamak umuduyla memleketin yararına olan bir dâvaya zarar vermekten çekinmiyor, partilerüstü tutulması gereken bir kültür seferberliğine eli titreme den taş atıyor Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının Doğu gezisi Nisanın ikinci yarısında yapılacaktır. Bu gezinin planlanmasına ise kıtlık haberlerinin duyulmasından aylarca önce başlanmıştır. Müzik ruhun gıdasıymış. Hayır efendim, hayır. Müzik bir kültür meselesi, konserler bir kültür faaliyetidir. Eğer Türkiye kalkınacaksa, bu herhalde sadece fabrikalarla, yollarla, köprülerle olmayacaktır. Yedekçi bunları bilmez mi? Ama birkaç çatlak ses, plânlı ve programlı yürüyen bir kültür seferberliğini aksatmıyacaktır. Çünkü bölge konserleri masa başında oturup kalem oynatanların inanamıyacağı kadar büyük bir ilgi görüyor, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası bütün filerimizden, hattâ ilçelerimizden davet mektubu alıyor. Bölge Konserleri zorla yürüyen, Devlet zoruyla yapılan bir iş değil, kuvvetini halk kitlelerinden alan, bir ihtiyaca karşılık veren bir harekettir. Ne olur, aydınlarımız küçük oyunları için, zaten uy gulanmasında gecikilmiş bir dâvaya zarar vermeseler, bazı meseleleri siyasî tartışmalarının dışında tutsalar! Doğuda kıtlık tehlikesi varmış, hayvanlar açlıktan ölüyormuş, kar yolları basmış, yardımlar vaktinde yerine ulaşmıyormuş, eşkiyalar geçitleri tutmuş, Barzaniler hududu geçmiş. Şimdi konserin sırası mıymış!

Demek ki bir otomobilin üç lâstiği de patlamışsa hıncımızı, hırsımızı sağlam kalan lâstikten alacağız! Bütün dikenlerin arasında bir gül varsa, onu da koparıp atacağız! Doğu aç iken doğu kenserlerini plânlamak yerilecek değil, övülecek birşeydir. İllâ ki sırasız, zamansız yapılan bir iş atıyorsanız lütfen yüzünüzü bankalarda falancanın ailesi hesabına yatırdan milyonlara çevirin.

resmetmiştir". Halbuki bahis konusu tablo, Parisin meşhur katakomblarmda Hartmann'ın kendisini göstermektedir. Ressamın yanında mimar arkadaşı Kenel ile bir kılavuz durmaktadır. Musorski, manuskript üzerine şu cümleyi karalamıştır: "Hartmann'ın yaratıcı ruhu beni kurukafaların arasına götürüyor ve kafalar içlerinden aydınlanmıya başlıyor."

Yine spikerin, söylediğine göre, "Onuncu tabloda Kiyef şehrinin büyük kapısının mimari özelliği gösterilmiştir." Halbuki bu tablo, mevcut bir kapının tasviri değildir. 1869 yılında çar 2. Aleksandra başarısız bir suikast teşebbüsü olmuş, sonradan bu olayın cereyan ettiği alanda bir kapı inşasına karar verilmiştir. Açılan müsabakaya Hartmann da katıldı ve bir kroki çizdi. Bu kapı maddî sebepler yüzünden inşa edilememiştir. Bahis konusu tablo da Hartmann'ın krokisidir.

Allaha çok şükür ki Ankara Radyosu, müzik yayınları şefinin sayesinde hiç dinlenemez hale gelmiştir ve bu suretle aydınlarla alay eden "cahil ukalâ" çehresini gözlerden saklamanın yolunu bulmuştur.

Çalgılar

Dolap mı, piyano mu?

Almanyada sekiz yıl kalıp da atom reaktörlerinde çalışmış olan bir kimya doktoru, Türkiyeye döndüğü vakit atom sırlarından daha ilgi çekici birşey öğrendi. Bu doktor aynı zamanda iyi bir piyanistti ve Almanyada konservatuarlara devam etmiş, konserler vermişti. Türkiyeye beraberinde bir de kullanılmış piyano getirdi. Piyano kendi malıydı ama, güm rük tarifelerine göre bir çalgı değil, bir ev eşyası sayılıyordu!.. Herhalde Türkiye, medeni dünyada piyanoyu ev eşyası saydığım yasalarıyla tescil ettirmiş tek memlekettir.

Atom doktoru "beterin beteri vardır" diye düşündü ve baklanda "ev eşyası çalmaktan" takibata geçilmediğine şükretti. Vakıa gümrük tarifelerine göre piyano ev eşyası addediliyordu ama, Türk yargıçları piyano çalmanın ev eşyası çalmak sayılmayacağını biliyorlardı...

Reklâmcılık - 108 — 3

KİTAP MECMUA GAZETE
Ve Her Türlü Baskı ve Dizgi İşleriniz İçin
Rüzgârlı Matbaa
Emrinizdedir
Adres : Rüz. [illegible] Sokak No: 15 Tel : 10 61 96 ANKARA
AKİS — 5

AKİS — 1

Sümerbank
Satış Mağazalarında
Bol Çeşitli
Pamuklu
Yünlü
Kumaşlar
Zarif
Halılar,
Döşeme ve
Perdelikler
Kalite Üstün
Renk ve Desen Cazip
Fiat UCUZ
Sümerbank: Fabrika Mamûlleri ve Bankacılık İşleriyle Halkın Hizmetindedir.
(Basın A. 17) — 1